

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

BUIZINGEN PARK VAN BUIZINGEN
(prov. VLAAMS-BRABANT)

BASISRAPPORT

Monument
Vandekerckhove

Auteurs: Bert HEYVAERT, Eline VAN HEYM-
BEECK
Redactie: Tina BRUYNINCKX, Bart BARTHOLO-
MIEUX

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Rapport 2017/12

Afbeelding op schutblad: Bovenaanzicht op sleuf 1, zone 1 (binnenkoer van het kasteel).

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Opgraving ☐		Prospectie ☒	
Vergunningsnummer: 2013/107			
Datum aanvraag: 04/03/2013			
Naam aanvrager: HEYVAERT Bert			
Naam site: Halle, Vandepereboomstraat			
Naam aanvrager metaaldetectie: HEYVAERT Bert			
Vergunningsnummer metaaldetectie: 2013/107 (2)			
Opdrachtgever:		Stad Halle Oudstrijdersplein 18 1500 Halle	
Uitvoerder:		Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster	
Bevoegde Vlaamse overheid:		Marc Brion (erfgoedconsulent, Onroerend Erfgoed Vlaams-Brabant)	
Bevoegde Intergemeentelijke Archeologische Dienst:		/	
Projectleider:		Bart Bartholomieux	
Leidinggevend archeoloog:		Bert Heyvaert	
Archeologisch team:		Eline Van Heymbeeck, Karen Verschueren, Marie Lefere	
Plannen:		Bert Heyvaert	
Conservatie:		/	
Materiaaltekeningen:		/	
Start veldwerk:		25/03/2013	
Einde veldwerk:		19/04/2013	
Wetenschappelijke begeleiding:		/	
Projectcode:		BUPA13	
Provincie:		Vlaams-Brabant	
Gemeente:		Halle	
Deelgemeente:		Buizingen	
Plaats:		Vandepereboomstraat	
Lambertcoördinaten:		X: 141356, Y: 158604; X: 141315, Y: 158635; X: 141548, Y: 158972; X: 141568, Y: 158921	
Kadastrale gegevens:		Buizingen, Afdeling 4, Sectie B, Percelen 125A, 43E, 43G, 45D, 46, 47H, 47L, 51H, 51F; Afdeling 3, Sectie H, Perceel 5T2.	
Beheer opgravingsdata:		Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster	
Beheer vondsten:		Stad Halle Oudstrijdersplein 18 1500 Halle	
Titel:		Archeologische prospectie Buizingen Park van Buizingen (prov. Vlaams-Brabant). Basisrapport.	
Rapportnummer:		2017/02	
Contact:		info@monument.be; T: +32 51 31 60 80	

© Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster. Figuren: Monument Vandekerckhove nv, tenzij anders vermeld. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

1. INHOUDSTAFEL

0. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	2
1. INHOUDSTAFEL	3
2. INLEIDING	5
3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS	7
3.1. GEOGRAFISCHE EN TOPOGRAFISCHE SITUERING	7
3.2. GEOLOGISCHE EN BODEMKUNDIGE SITUERING	9
3.3. ARCHEOLOGISCHE CONTEXT	10
4. HISTORISCH ONDERZOEK EN SLEUVENPLAN	11
4.1 ALGEMEEN	11
4.2 HISTORISCHE ONDERZOEKSMETHODE EN BRONNENBESPREKING	12
4.3 BEKNOPT GESCHIEDENIS VAN HET KASTEEL EN HAAR BEWONERS	14
4.3.1. Vroegste geschiedenis	14
4.3.2. 1557 – 1948	15
4.3.3. 1948 – heden	24
4.4. GESCHIEDENIS VAN DE ACHTERLIGGENDE PERCELEN	27
4.5. HISTORISCHE SYNTHESE	29
4.6. AANBEVELINGEN VOOR HET ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK EN SLEUVENPLAN	30
5. ONDERZOEKSMETHODE	33
5.1. ALGEMEEN	33
5.1.1. Vraagstelling	33
5.1.2. Randomstandigheden	33
5.2. BESCHRIJVING	35
5.2.1. Voorbereiding	35
5.2.2. Veldwerk	35
5.2.3. Vondstverwerking en rapportage	36
6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN	37
6.1. ZONE 1	37
6.1.1. Sleuf 1	37
6.1.2. Sleuf 2	46
6.1.3. Sleuf 3	54
6.1.4. Sleuven 4, 5 en 6	58
6.1.5. Sleuven 7 en 8	64
6.1.6. Conclusie en aanbevelingen voor verder onderzoek	72
6.2. ZONE 2	75
6.2.1. Algemeen	75
6.2.2. Stratigrafie	76

6.2.3. <i>Sporen</i>	78
6.2.4. <i>Vondsten</i>	82
6.2.5. <i>Conclusie en aanbevelingen voor verder onderzoek</i>	86
7. SYNTHESE	87
8. LITERATUUR	89
9. BIJLAGEN	93

2. INLEIDING

In het kader van de geplande werken in het park van Buizingen (deelgemeente van Halle, provincie Vlaams-Brabant) voerde een team van Monument Vandekerckhove nv van 25 tot en met 27 maart en van 8 tot en met 15 april 2013 een archeologische prospectie uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was het stadsbestuur van Halle. Aangezien de heraanleg van de terreinen gepaard gaat met een verstoring van de bodem adviseerde Onroerend Erfgoed voorafgaand aan de werken een archeologische evaluatie door middel van proefsleuven, teneinde te vermijden dat waardevol archeologisch erfgoed ongedocumenteerd verloren zou gaan. De historiek van de site schept immers een zekere archeologische verwachting. De sleuven werden uitgezet op basis van de resultaten van een historisch onderzoek dat voorafgaand aan de prospectie werd uitgevoerd. Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorwaarden opgesteld door Onroerend Erfgoed.¹

In dit basisrapport worden de resultaten van het historisch en archeologisch onderzoek voorgesteld. In enkele inleidende hoofdstukken wordt de geografische, bodemkundige en historische situering van het terrein toegelicht, alsook de gebruikte methodologie bij het onderzoek. Vervolgens worden de resultaten besproken en wordt een interpretatie gegeven aan de aangetroffen sporen en vondsten. Als besluit volgt een synthese van de resultaten met aanbevelingen voor eventuele verdere onderzoeksdaden. Het geheel wordt verduidelijkt door middel van kaarten en foto's. Als bijlage zijn de gedigitaliseerde overzichtsplannen opgenomen. Bij het rapport hoort een USB-kaart met daarop alle foto's, de plannen, de veldtekeningen, de inventarissen en de digitale versie van de bijlagen en deze tekst.

Langs deze weg wordt eveneens dank betuigd aan volgende personen en instanties die zorgden voor een aangename samenwerking en bijdroegen tot het vlotte verloop van het onderzoek: stad Halle, D+A Consult, Marc Brion (Onroerend Erfgoed Vlaams-Brabant), Guy Lernout en Rudolf Verleyen van Heemkundige Kring Hallensia.

¹ S.n. 2012, p. 9.

3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

3.1. Geografische en topografische situering

De fusiegemeente Halle is gelegen in het zuidwesten van de provincie Vlaams-Brabant, op de grens met de provincie Waals-Brabant. Halle is omgeven door de gemeenten Pepingen, Sint-Pieters-Leeuw en Beersel in Vlaams-Brabant en de gemeenten Eigenbrakel, Kasteelbrakel en Tubeke in Waals-Brabant (zie figuur 1). Halle bestaat uit de stad Halle, Buizingen en Lembeek. Het grondgebied wordt doorsneden door de rivier de Zenne en het kanaal Brussel/Charleroi, door de spoorweg Brussel-Charleroi en door de autosnelwegen E19 en E429.²

Het grondgebied van Halle ligt op het grensgebied tussen het Vlaamse en het Zuid-Brabantse leengebied. Het gebied wordt gekenmerkt door een golvend tot heuvelachtig reliëf (+40 tot +200m TAW) waarbij er niveauverschillen zijn tussen de 20 en de 40m. Het bodemgebruik betreft overwegend akkerland en weiland. Bossen zijn nagenoeg onbestaand.³

Het plangebied (zie figuur 2) ligt in de deelgemeente Buizingen, tussen het gemeenteplein, de Vandenpeereboomstraat en de spoorweg. Het heeft een totale oppervlakte van 34 980m². De hoogte van het terrein varieert tussen + 33,13m TAW aan het gemeenteplein en +38,56m TAW aan de Vandenpeereboomstraat. Op twee plaatsen zijn de geplande verstoringen van dergelijke aard dat een archeologische prospectie noodzakelijk werd geacht.

Zone 1 bevindt zich in het noordoosten van het projectgebied en heeft een oppervlakte van 2 354m². Het omvat delen van het kadasterplan afdeling 4 sectie B percelen 51H en 47L. Deze zone bevindt zich rondom het kasteel van Buizingen en omvat de volledige verharding in klinkers en rode steenslag, alsook een klein gedeelte van het grasveld ten noordwesten hiervan. Bij de heraanleg zal geheel deze zone, inclusief de plantenperken binnen de verharding, tot maximum 0,50m diepte worden verstoord. Enkel het monumentje ten noordoosten van het kasteel blijft op zijn oorspronkelijke plaats bewaard.

² <http://maps.google.be/>; <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/21432>

³ AMERIJCKX W. 1995, pp. 246 en 248.

Zone 2 (10 142m²) werd afgebakend in het uiterste zuidwesten van het projectgebied. Het gaat om de percelen 43E, 125A en een deel van 45D op het kadasterplan afdeling 4 sectie B. Dit terrein wordt nu gebruikt als grasland, maar zal worden ontwikkeld tot een hoogstamboomgaard. De aanplantingen zullen, verspreid over de zone, plaatselijke verstoringen tot 1m diepte veroorzaken. In het oosten van het terrein werd reeds een gedeelte van 533,69m² volledig verstoord door de aanleg van een wachtbekken.

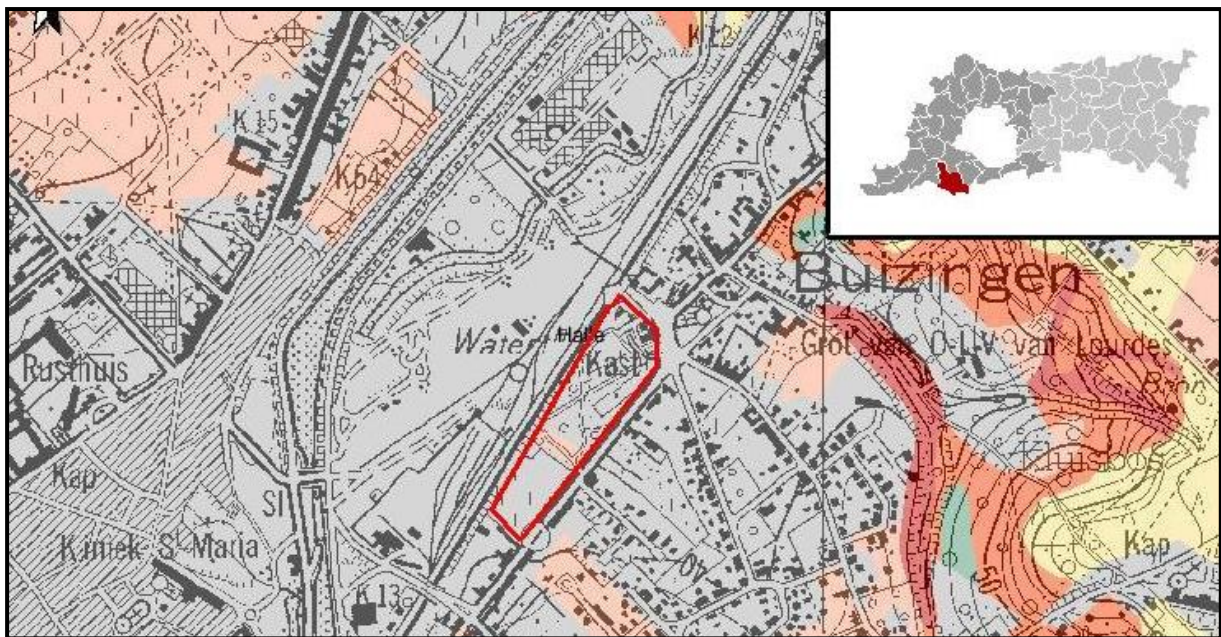
Figuur 1: Situering van de fusiegemeente Halle (© <http://maps.google.be/>).

Figuur 2: Het plangebied (rode kader) met zones 1 en 2 in het geel aangeduid (© <http://maps.google.be/>).

3.2. Geologische en bodemkundige situering

Fysisch-geografisch behoort Halle tot (zand)lemig Vlaanderen. Op de bodemkaart werd de onderzochte zone niet gekarteerd, maar de omliggende grond wordt aangeduid als een droge leembodem met textuur B horizont (Aba1) (zie figuur 3). Deze associatie is kenmerkend voor streken met een nagenoeg continue quartair leemdek op doorlatend substraat (meestal tertair zand).⁴ Tevens ligt het plangebied in de Zennevallei, aan de rand van het Pajottenland.

Figuur 3 : Bodemkundige opname van de profielontwikkeling ter hoogte van het plangebied op de topografische kaart. De droge leembodem met textuur B horizont wordt met een zalmroze kleur aangeduid (© <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/>).

⁴ <http://www.agiv.be>; AMERIJCKX W. 1995, p. 246.

3.3. Archeologische context

De vermoedelijk middeleeuwse oorsprong van het huidige kasteelgebouw schept duidelijke archeologische verwachtingen. Daarnaast hebben de vele verbouwingen in de loop der jaren quasi zeker de nodige sporen in de bodem achtergelaten. De steenweg op Halle, die naast de site loopt, is één van de oudste wegen van de streek. Mogelijk heeft hij een vroegmiddeleeuwse of zelfs oudere oorsprong. Alhoewel het traject zelf niet zal worden aangesneden, is het goed mogelijk dat er zich oudere sporen van bewoning naast de weg bevinden.

4. Historisch onderzoek en sleuvenplan

4.1 Algemeen

De eerste vermelding van Buizingen als toponiem dateert uit 1184. Op de site is een donjon aanwezig die mogelijk torende op een motteheuvel. Rond de donjon lag een gracht, die bij de uitbreiding van het kasteel tot parkvijver werd omgevormd.⁵ Op basis van deze bevindingen achtte het agentschap Onroerend Erfgoed een uitgebreide bureaustudie noodzakelijk, met als doel de geschiedenis van de betrokken percelen en hun onmiddellijke omgeving te reconstrueren en aanbevelingen te formuleren voor het archeologisch vervolgonderzoek. De bureaustudie gebeurde volgens de bijzondere voorwaarden geformuleerd door het agentschap en werd in overleg met hen uitgevoerd.

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de bureaustudie voorgesteld. De potentiële archeologische structuren werden zo exact mogelijk geprojecteerd op plan zodoende aanbevelingen te kunnen formuleren voor het archeologisch vervolgonderzoek. Ook deze aanbevelingen werden in dit hoofdstuk opgenomen. Het geheel wordt verduidelijkt door middel van kaarten en foto's. Als bijlage zijn de gedigitaliseerde overzichtsplannen opgenomen.

⁵ S.n., 2012, p. 4.

4.2 Historische onderzoeksmethode en bronnenbespreking

Voorafgaand aan het onderzoek werd met alle betrokken partijen bekeken in welke zones de geplande verstoring van die aard was dat archeologisch onderzoek opportuun is. In het kader van deze historische nota werden de meest toegankelijke bronnen voor de geschiedenis van dit onderzoeksgebied geanalyseerd. Hieronder wordt een kort overzicht gegeven van de bronnen die werden bestudeerd en de basis van deze nota vormen.

Het eerste en nog steeds toonaangevende werk over de geschiedenis van Buizingen werd in 1929 geschreven door M.-J. Van den Weghe.⁶ J. Verbesselt baseerde zich in 1985 voor een groot deel op dit werk voor een uitvoerig hoofdstuk over de geschiedenis van de parochie Buizingen in zijn *'Parochiewezenen van Brabant tot de 13de eeuw'*. Hierin kwam ook het kasteel aan bod. In 2011 wijdde de heemkundige kring Hallensia een themanummer aan de geschiedenis van Buizingen.⁷ Hierin nam de geschiedenis van het kasteel een prominente plaats in. Het meeste cartografische en iconografische materiaal dat voor deze studie is gebruikt, werd in dit nummer van Hallensia ontsloten. Daarnaast werden ook de kabinetskaart van Ferraris uit 1777 en de kadastrale kaart van P.C.P. Popp uit de periode 1845 – 1875 onderzocht.

Verdere informatie werd gevonden in het stadsarchief van Halle waar alle informatie bewaard wordt omtrent de aankoop en verbouwing van het kasteel door de gemeente Buizingen in 1948. De opmetingen van binnen- en buitenkant uit 1948 zijn de eerste gekende plannen van het kasteel die proportioneel correct zijn. Al deze dossiers werden ingekeken en verwerkt.

In het kader van dit onderzoek werd op woensdag 20 februari 2013 een plaatsbezoek georganiseerd met bestuursleden Guy Lernout en Rudolf Verleyen van heemkring Hallensia, die de geschiedenis van het kasteel reeds jaren bestuderen. Deze bijeenkomst leverde belangrijke bijkomende inzichten op bij het beschikbare cartografische en iconografische materiaal, alsook over enkele bouwkundige bijzonderheden van het gebouw. Ook de locatie van de aanwezige kelders werd op dit moment geregistreerd.

Alle bekomen informatie werd verwerkt in de historische nota. De archeologische sporen, die op basis van de icono- en cartografische bronnen te verwachten waren, werden georeferenciert en aangeduid op plan. Hierbij is het belangrijk om mee te geven

⁶ VAN DEN WEGHE M.-J. 1929.

⁷ VERLEYEN R. 2011 en LERNHOUT G. 2011.

dat er geen plannen gekend zijn van vóór 1948 waarop het volledige gebouw proportioneel in de correcte verhoudingen wordt getoond, waardoor voor de resultaten van de projecties rekening dient te worden gehouden met een foutmarge. Daarnaast is er geen enkele manier om de correctheid van de kaarten te refereren. De locatie van de potentiële archeologische sporen kon dus slechts bij benadering op plan worden aangeduid. Op basis van de bekomen archeologische verwachtingskaart (zie bijlage 2) werd een sleuvenplan opgesteld om het bodemarchief op deze plaats zo gericht mogelijk te onderzoeken.

4.3 Beknopte geschiedenis van het kasteel en haar bewoners

4.3.1. Vroegste geschiedenis

Over het ontstaan en de vroegste geschiedenis van het kleine kasteeldomein is weinig geweten. Buizingen is naast Huizingen en IJzingen één van de ‘*ingaheim*’- of ‘*heim*’-toponiemen aan de steenweg op Halle. Deze was mogelijk een belangrijke vroegmiddeleeuwse as die, samen met de Zenne, het bindmiddel vormde voor het ontstaan van deze kernen met Merovingisch-Frankische stam.⁸ Verbesselt acht de Merovingisch-Frankische oorsprong van Huizingen bewezen en gaat ervan uit dat de drie bovenvermelde kernen ongeveer gelijktijdig ontstonden. Ook gaan zowel hij als Van den Weghe ervan uit dat kerk en kasteel toen reeds één geheel vormden en dat het primitieve kerkje van Buizingen in oorsprong een vroegmiddeleeuwse hofkerk was. In de 9de eeuw begon het kapittel van de abdij van Soignies haar kerkelijke macht op het gebied te drukken.⁹ Dat er daarna in Buizingen nog een hofkerk zou zijn ontstaan is in ieder geval zeer onwaarschijnlijk.

Het kasteel bevindt zich op een strategische plaats in de korte bocht van de Heerbaan en op het kruispunt van de Bleukenstraat met de weg naar de Zenne, die slechts een boogscheut verwijderd is. Het vormde binnen het hertogdom Brabant de laatste versterking vóór de grens met het graafschap Henegouwen en de stad Halle. De eerste historische vermelding stamt echter pas uit 1184.¹⁰

De vorm van het complex doet sterk denken aan een klassieke ‘Borchstelling’, die in 1312 werd beschreven als ‘*Managium et montem de Businghem et unam Warandem*’.¹¹ Het ging hoogstwaarschijnlijk in origine om een klein complex met centraal de donjon, die vandaag in een sterk verbouwde en verlaagde versie dienst doet als kasteeltoren. Of deze een houten voorloper had is niet geweten. Ook van de motteheuvel, die in de beschrijving van 1312 wordt gesuggereerd, is geen spoor meer te bekennen.

In ieder geval mag men ervan uitgaan dat de donjon het oudste authentieke gebouw is dat nog in opstand op de site aanwezig is. Het gaat om een rechthoekig gebouw met buitenafmetingen 7,25 x 5,50m en muren van 1,24 tot 1,48m dik. Oorspronkelijk zou hij vier à vijf niveaus hebben gehad, waarvan er vandaag nog drie resten. Op het 2de niveau

⁸ VERBESSELT J. 1985, p. 592.

⁹ Ibidem.

¹⁰ VERBESSELT J. 1985, p. 590.

¹¹ DOPERE F. en UBREGTS W. 1991, p. 141.

bevinden zich aanwijzingen voor de aanwezigheid van een latrine. Hoe het zat met de afvoer is niet geweten. Onder de toren bevindt zich een kelder met tongewelf, die vroeger toegankelijk moet zijn geweest via een val. Vandaag is deze niet meer toegankelijk.¹² Naast de toren moet er op de site reeds vroeg een residentieel gebouwtje aanwezig zijn geweest dat een geheel vormde met de kleine kerk. Over dit '*Huys van Buysseghem*', zoals het door A. Wauters werd genoteerd uit een anonieme middeleeuwse bron, is verder niets geweten.¹³ Het is aannemelijk dat het geheel reeds tijdens de middeleeuwen werd omgeven door een gracht. Hoe deze eruitzag en in welke mate ze de voorloper vormde van de huidige kasteelgracht is niet bekend. Ook naar de locatie van het kerkhof is het in deze vroege periode gissen.

4.3.2. 1557 – 1948

Vanaf het einde van de 16de eeuw is er meer informatie voorhanden omtrent het kasteel en haar bewoners. Het goed kwam in 1595 in handen van Leonard I de Tassis. Overigens stond het toen niet gekend als kasteel maar als '*huys of hof van playsantie*'. Het was m.a.w. niet meer dan een buitenverblijf voor haar adellijke eigenaar. Dit bleef tot 1687 in handen van de familie de Tassis (later de la Tour et Tassis), een belangrijk geslacht dat de erfelijke functie van Keizerlijk postmeester-generaal droeg.¹⁴ Zij betrokken het kasteel waarschijnlijk slechts tijdens korte periodes in de zomer, maar kochten desalniettemin stelselmatig aanpalende gronden op. Onder graaf Lamoraal II de Tassis verbleef de kunstenaar Constantijn Huygens omstreeks 1670 korte tijd in het kasteel. Zijn ruwe schets van het primitieve kerkje en de omliggende omgeving is de oudste afbeelding van de site die voorhanden is (zie figuur 4).

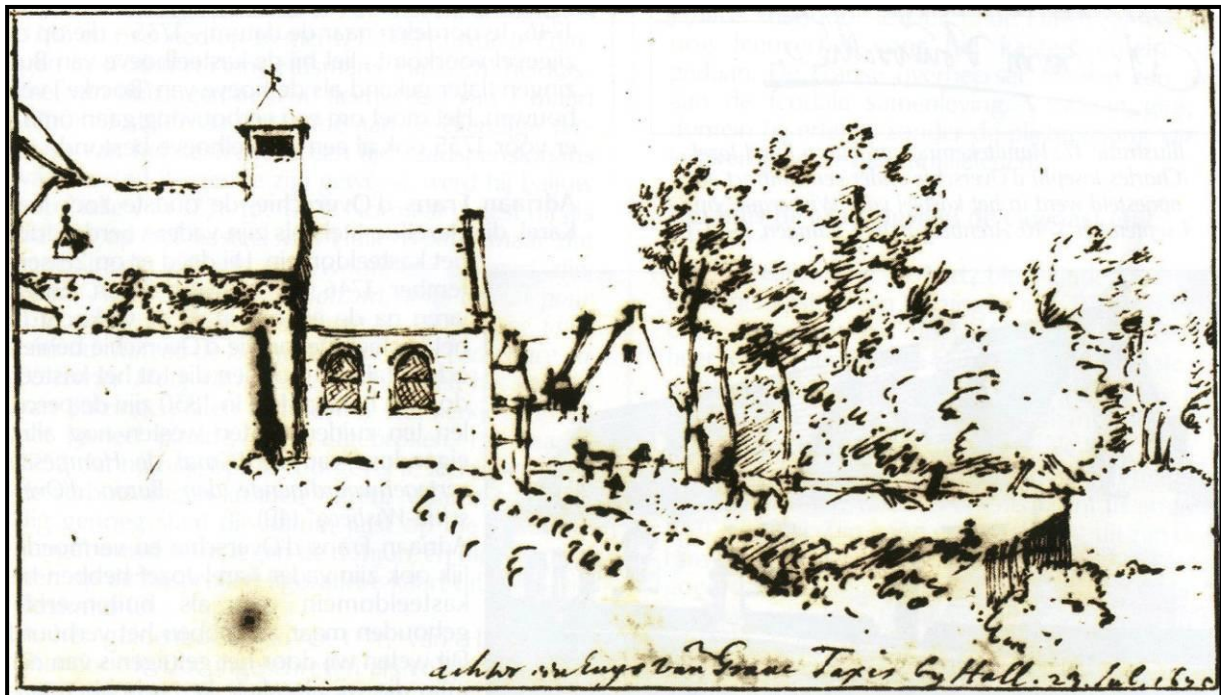
De schets toont het kleine kerkje dat duidelijk tegen het kasteel staat aangebouwd. Het had een rechthoekig koor, een klein torentje en een voorportaal met twee eenvoudige vensters. De sleutel tot de precieze locatie waarop Huygens zich bevond wanneer hij deze snelle schets maakte, is de aanwezigheid van de zuidgevel van de kasteelhoeve op de achtergrond. De tekenaar stond dus waarschijnlijk ten zuidoosten van het huidige kasteel, binnen de huidige omwalling.¹⁵ Met betrekking tot de locatie van het oude kerkje leverde deze vaststelling twee mogelijkheden op (zie bijlage 2). Vanuit het perspectief van de tekenaar is het aannemelijk dat het kerkje in de lengte tegen de noordoostgevel van het toenmalige kasteel stond. Op de tekening is het gebouwtje ech-

¹² DOPERE F. & UBREGTS W. 1991, pp. 110 en 141.

¹³ DOPERE F. & UBREGTS W. 1991, p. 141.

¹⁴ LERNOUT G. 2011, p. 13.

¹⁵ Plaatsbezoek 20/02/2013 met Guy Lernout en Rudolf Verleyen.

Figuur 4: Schets van Constantijn Huygens uit 1645 met de toenmalige kerk, het kerkhof en op de achtergrond de kasteelhoeve (© HEIJBROECK J.F. 1982).

ter aangebouwd tegen de schuine kant van het dak. Dit gegeven suggereert eerder een positie in het noorden, tegen de hoek van de zuidoostgevel van het kasteel. Stond de kerk meer naar het zuiden, dan zou de tekenaar nooit de kasteelhoeve hebben kunnen zien. Opvallend is dat het complex van kasteel en kerk duidelijk op een kleine hoogte staat. Van een gracht is er hier geen sprake. In de omgeving van de kerk is er duidelijk een kerkhof aanwezig. Uit mondelinge informatie is de vondst bekend, daterend uit de jaren '40 van de 20ste eeuw, van een knekelput ten noordoosten van het kasteel en binnen de omwalling.¹⁶ Als deze informatie correct is, vormt deze samen met de afbeelding van Huygens een sterke aanwijzing voor de aanwezigheid van een kerkhof rond het kerkje en minstens gedeeltelijk binnen het kasteeldomein.

Verder had Huygens het in een korte dagboeknotitie over '*une fontaine dans la basse-court*'.¹⁷ De locatie van deze fontein, die Huygens op het neerhof van het kasteel situeert, is eveneens via een ooggetuigenis gekend en bevindt zich net ten zuidwesten van het onderzoeksgebied. Bij het kasteel hoorde m.a.w. in het midden van de 17de eeuw nog een neerhof, dat ten westen van de toren te situeren valt. Op de kaart van Ferraris zijn nog

¹⁶ Mondelinge informatie verkregen van Rudolf Verleyen.

¹⁷ LERNOUT G. 2011, p. 15.

de restanten te zien van de gracht die zich rondom het neerhof bevond (cfr. infra, zie figuur 7).

In 1687 kwam het gebouw met het definitieve vertrek van de graaf de la Tour et Tassis uit de Nederlanden in handen van het huis d'Overschie, die het tot 1750 in hun bezit hadden. De baronnen d'Overschie verhuurden het pand waarschijnlijk geruime tijd aan derden.¹⁸ In 1750 verkocht toenmalig baron Adriaan Frans d'Overschie het kasteel aan Theodoor le Duc, baljuw van de stad Halle. Tot 1791 bleef het in handen van het huis le Duc. Onder kasteelheer Theodoor le Duc werd het kasteel met zekerheid verbouwd. Het jaartal 1752 op de oostelijke voorgevel van het huidige gebouw zou hiervan kunnen getuigen. In 1757 verdween ook het kleine kerkje dat tegen het kasteel stond, om plaats te maken voor een volwaardige parochiekerk. Ter gelegenheid van de bouw van een nieuwe kerk los van het kasteel beschreef toenmalig pastoor Frans Jozef Van der Elst rond het midden van de 18de eeuw het hofkerkje als een eenvoudig zaalkerkje met vierkant grondplan en een oppervlakte van 43m².¹⁹

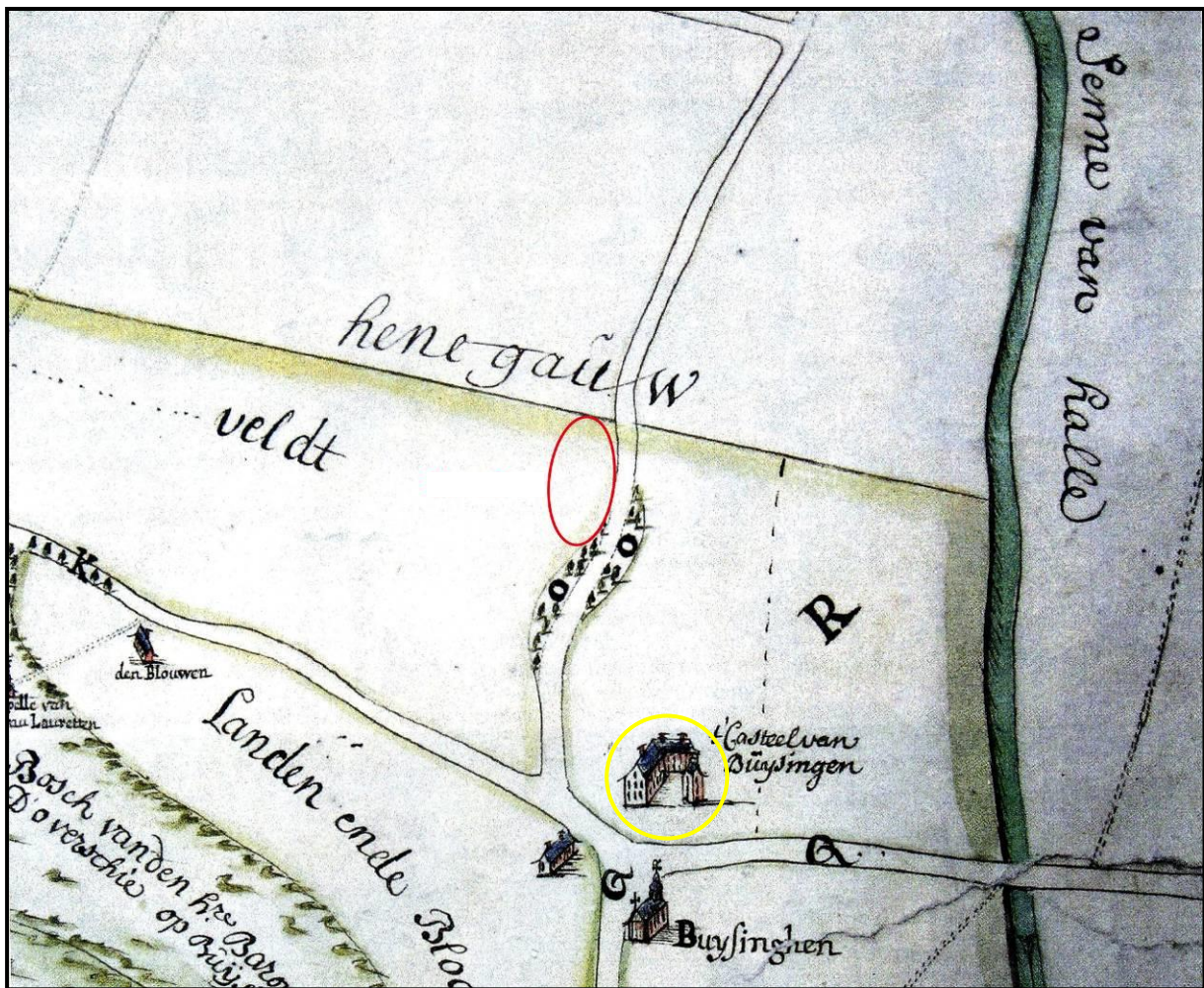
De nieuwe situatie, na de verbouwing door Theodoor le Duc, werd getekend in 1758 (zie figuur 5). Deze figuratieve kaart is de oudste authentieke weergave van Buizingen en levert ook heel wat info over het kasteel. Het valt onmiddellijk op dat de donjon hier nog alleen staat.

Tijdens de verbouwingen van 1752 werd er dus nog geen verbinding gemaakt tussen het oudste gedeelte en de donjon. De kaart toont het kasteel als een uit de kluiten gewassen huis met L-vormig grondplan, verdiep en zadeldak. Van de zuidelijke vleugel is thans aan de buitenzijde geen spoor meer terug te vinden. Een studie van de binnenindeling van het huidige kasteel (zie figuur 6) toont echter mogelijk de sporen van het L-vormige kasteelvolumen zoals het in 1758 werd getekend en een zeer klein restant van de westvleugel. Als deze hypothese klopt, dan was het toenmalige kasteel ook smaller dan de huidige westvleugel. Met een breedte van 5,50m zou het weliswaar een smal gebouw zijn geweest, zij het niet buiten de gangbare afmetingen van een laatmiddeleeuws langhuis.

Op de tekening van 1758 lijkt zich, hoewel onduidelijk, in de oksel van het L-vormig gebouw een toegangsdeur te bevinden die mogelijk de hoofdtoegang tot het gebouw betrof. De tekening toont geen grachtstructuur, al sluit dit niet uit dat deze er toch was.

¹⁸ LERNOUT G. 2011, p. 16.

¹⁹ VERBESSELT J. 1985, p. 584.

Figuur 5: Figuratieve kaart van Buizingen in 1758. De kaart toont duidelijk het dorpscentrum, het kasteel, de Zenne en de grens met Henegouwen (© Algemeen Rijksarchief van België, ARB, nr. 3055, 1758). In rood is zone 2 aangeduid, in geel zone 1.

In 1777 werd Buizingen nogmaals in kaart gebracht, dit maal bij de opmaak van de kabinetskaart van Ferraris (zie figuur 6). De kaart is voor het onderzoeksgebied echter vrij onduidelijk. Binnen een gracht worden drie gebouwen afgebeeld die sterk doen denken aan deze van de figuratieve kaart van 1758, echter met een andere positionering en oriëntatie. Dit maakt duidelijk dat er dus steeds kritisch dient te worden omgegaan met het beschikbare iconografisch materiaal. In ieder geval toont de kaart aan dat de site gedeeltelijk omgracht was. Enkele grachtjes ten noordwesten van het kasteel bevinden zich rond de locatie die door Huygens werd aangeduid als het neerhof (cfr. supra). Mogelijk gaat het hier om een restant van de originele gracht rond de tweedelige mottestructuur.

Figuur 6: De locatie van zone 2 (rode cirkel) op de kabinetskaart van de Ferraris (1777). De kaart toont verder ook de stad Halle (links) en het dorpscentrum van Buizingen (rechts) met zone 1 (gele cirkel) (© <http://www.ngi.be/NL/NL1-2-3-4>).

Het lijkt vast te staan dat de telgen van het huis le Duc tussen 1750 en 1791 het kasteel lieten verbouwen, mogelijk om er permanent te kunnen wonen. Wat naast de afbraak van het aangebouwde kerkje hiervan de impact was is echter onduidelijk. Kwam de verbinding met de donjon toen reeds tot stand?

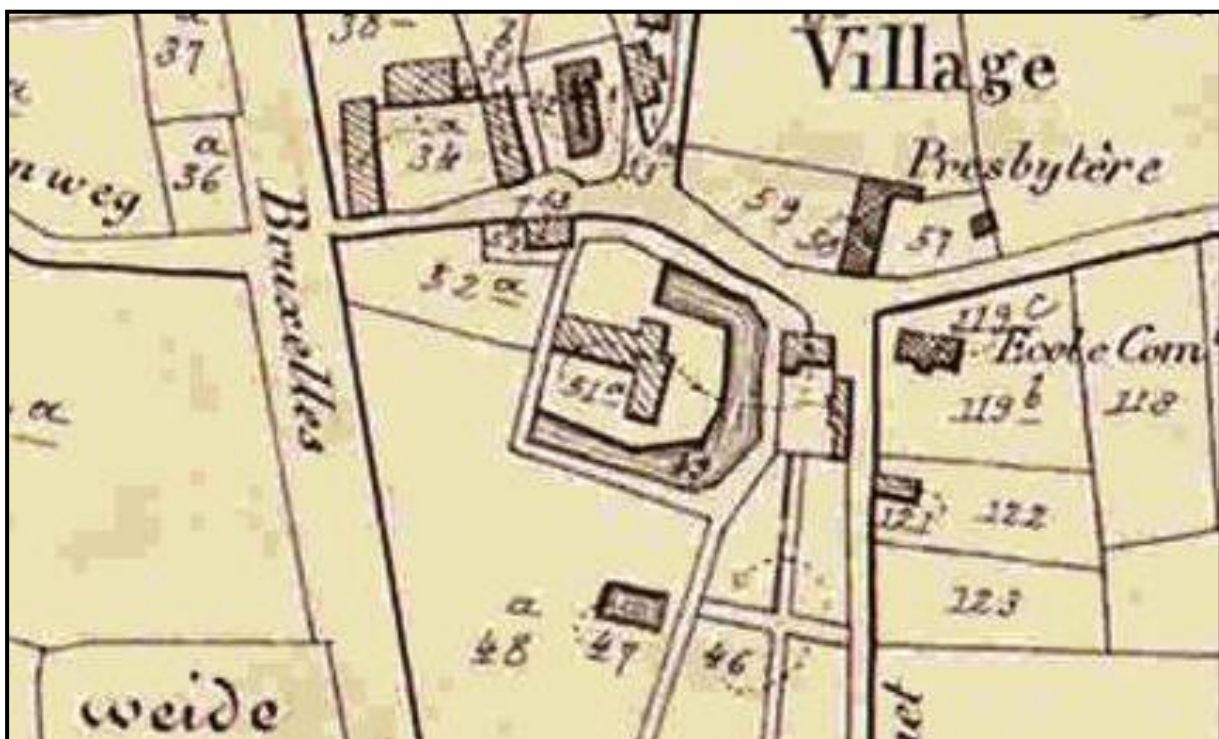
Na de Franse Revolutie ging het domein in 1791 bij erfenis over in handen van het huis de Maleingreau de Quenast die er ook effectief hun intrek namen. Van 1822 tot 1876 waren ze drie generaties lang ook burgemeester van Buizingen.²⁰ De voornaamste telg van dit huis was René Philippe, graaf de Bousies, die huwde met Pauline Florence de Maleingreau. Onder hun impuls werd het kasteel waarschijnlijk opnieuw sterk verbouwd.

De kadasterkaart van Popp die rond het midden van de 19de eeuw kan worden gedateerd, geeft voor de eerste maal een min of meer getrouwe weergave van de situatie (zie figuur 7). Deze figuur toont duidelijk zware veranderingen tegenover de figuratieve kaart van 100 jaar eerder. Het L-vormige kasteel toont grote gelijkenissen met het

²⁰ LERNOUT G. 2011, p. 17.

hedendaagse gebouw. De verbinding tussen de zuidoostvleugel en de donjon was duidelijk gerealiseerd toen de kaart werd opgemaakt. De zuidwestervleugel was toen niet meer aanwezig. De gebouwen waren op dat moment duidelijk omsloten door een U-vormige gracht, die een stuk verder kwam dan de hedendaagse kasteelvijver.

Het is niet volledig duidelijk of de aansluiting tussen het oudste kasteelgedeelte en de toren er kwam onder de familie le Duc of de familie de Bousies. Verschillende stenen van de raamomlijsting dragen het merkteken 'B'. Dit steenmerkteken duidt op de steenkappersfamilie Baudry uit Ecaussines, die hun stenen tijdens de 17de en 18de eeuw van dit teken voorzagen.²¹ Dit lijkt er op te wijzen dat de verbinding inderdaad tijdens de tweede helft van de 18de eeuw tot stand kwam. Binnenin de nieuwe vleugel siert het wapenschild van de de Bousies de trap die toegang geeft tot het eerste verdiep.²² Deze kan echter in de 19de eeuw zijn bijgeplaatst in het bestaande gebouw.

Figuur 7: Detail van het kasteelcomplex uit de kadastrale kaart van Popp (1845 - 1875) (© Koninklijke Bibliotheek, http://dgtl.kbr.be:1801/view/action/singleViewer.do?dvs=1362579471134~121&Locale=nl_NL&VIEWER_URL=/view/action/singleViewer.do?&DELIVERY_RULE_ID=10&search_terms=buysingen&adjacency=N&application=DIGITool-3&frameId=1&usePid1=true&usePid2=true, 4/3/2013).

²¹ MARDAGA P. 1992, p. 110.

²² Plaatsbezoek 20/02/2013 met Guy Lernout en Rudolf Verleyen.

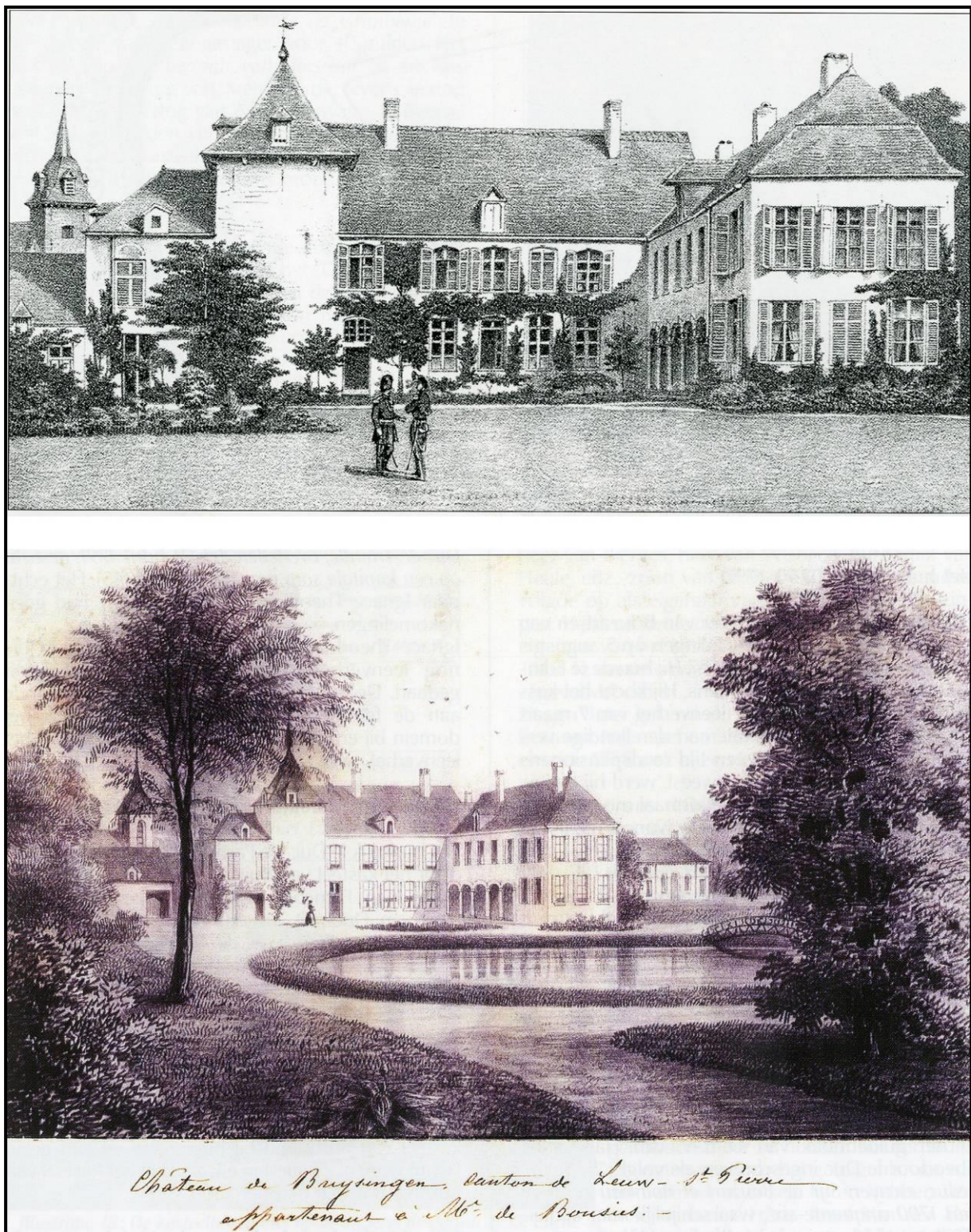
Wat over was van de neerhofgracht lijkt te zijn verdwenen bij de aanleg van de steenweg in de tweede helft van de 19de eeuw. Mogelijk werden de percelen ten zuiden van het kasteel op dat moment definitief omgevormd tot een kasteelpark dat lag ingesloten tussen de Vandepereenboomstraat en de steenweg. De 'hof' van het kasteel verlegde zich zo van het westen naar het zuiden.

Een tekening en een sterk bijgewerkte foto uit de 19de eeuw geven een goed beeld van de achterkant van de kasteelgebouwen en de binnenkoer (zie figuur 8). Het gebouwenbestand op deze afbeeldingen lijkt identiek aan dat op de Popp-kaart. De nieuwe vleugel is duidelijk aanwezig evenals een aanbouw met doorgang die tegen de toren werd geplaatst en ongeveer even breed was (zie bijlage 2). Op de binnenkoer zijn op enkele plantenperken na geen bijzonderheden te zien. De kasteelgracht lijkt grotendeels een siervijver te zijn.

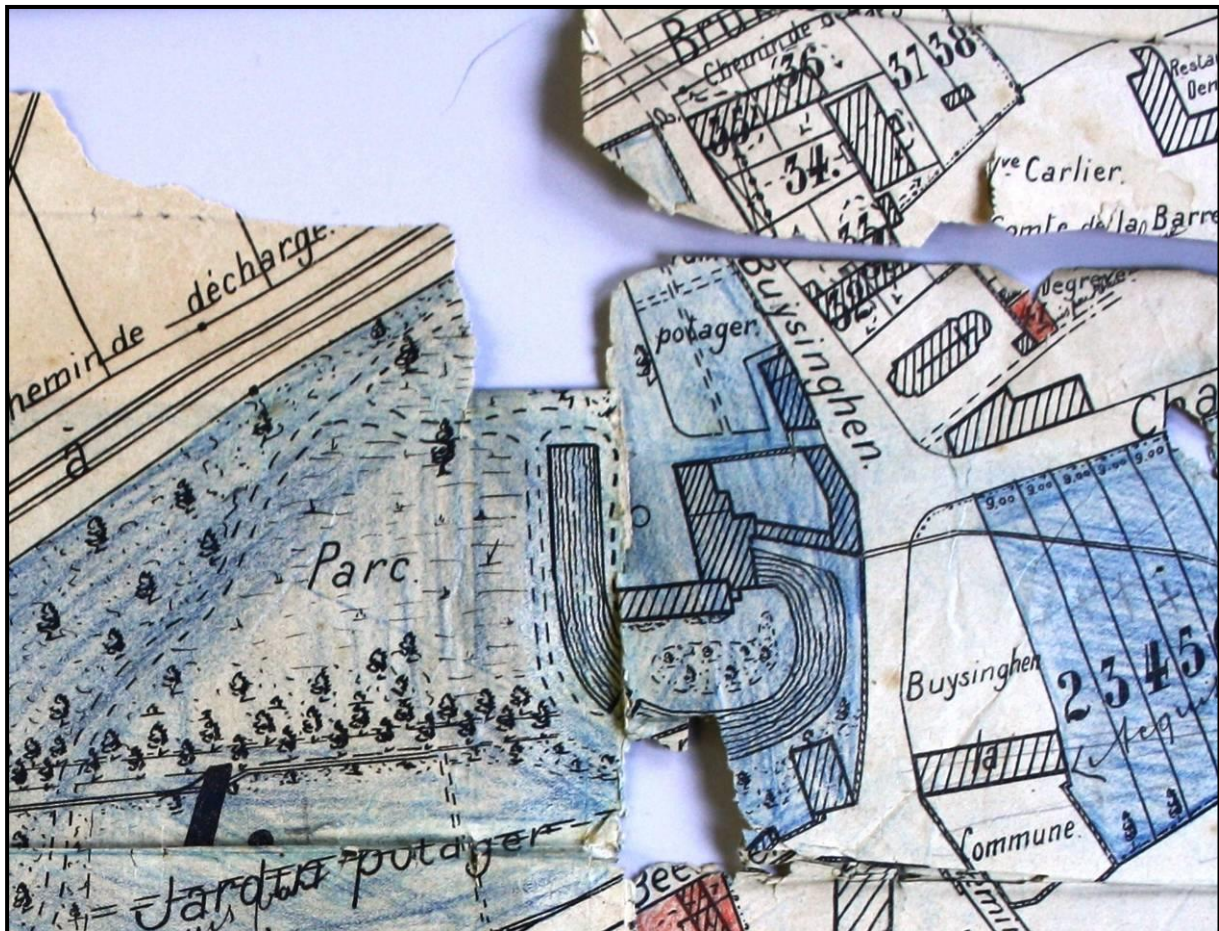
In 1876 ging het kasteel via huwelijk opnieuw over in andere handen. Tot 1897 was het eigendom van het huis de la Barre d'Erquelinnes. Twee van de graven die hier tijdens deze periode hun residentie hadden, waren eveneens burgemeester van de gemeente.²³ In 1897 werd het kasteel verkocht aan notaris Leopold de Ruydts en zijn vrouw Hubertine Balasse. Naar aanleiding van deze verkoop werd opnieuw een plan gemaakt van het kasteel en alle bezittingen van de kasteelheer (zie figuur 9).

Het plan laat er geen twijfel over bestaan dat de bewoners van het kasteel het tot plaatselijke grootgrondbezitters hadden geschopt. De kaart toont het kasteeldomein dat duidelijk volledig omringd is door een muur. De kasteelvijver heeft ongeveer de afmetingen die ook bij Popp terugkomen, maar lijkt tot aan het huis te komen. In hoeverre dit op waarheid berust is niet geweten. Het kleine poortgebouwtje naast de toren lijkt alweer te zijn afgebroken. In de plaats is er een open doorgang van de straat naar de binnenkoer, die aan de zuidoostkant wordt begrensd door een muur. Tegen de straat staan duidelijk verschillende gebouwen waarvan de functie onduidelijk is. Tussen de noordoostvleugel en deze gebouwen bestond blijkbaar een smalle galerij, die vertrok aan een uitstulping in het kasteelgebouw. Van het oorspronkelijke neerhof is binnen het domein nog slechts een klein deel bewaard, dat dienst deed als groententuin.

²³ LERNOUT G., 2011, p. 19.

Figuur 8: 19de-eeuwse afbeeldingen van de achterkant van het kasteel en de binnentuin, zoals die eruit zagen onder graaf de Bousies (© LERNHOUT 2011 en Zuidwest-Brabants museum, B 896).

Figuur 9: Detail van het kasteelcomplex uit de verkoopsacte van 1897(© Stadsarchief Halle, MGAB, 1010.02, 1897).

Notaris de Ruydts liet na aankoop het kasteel opnieuw verbouwen. Hiervan getuigt een tekst boven de zonnewijzer op de achterkant van de toren. Mogelijk kreeg het toen ook aan de voorkant haar huidige vorm. Het geheel bleef echter aan het oog onttrokken door een hoge muur.²⁴

Na het overlijden van de notaris werd het pand in het begin van de 20ste eeuw verkocht aan burggraaf Octave de Kerckhove d'Exaerde en zijn vrouw Jeanne Terlinden. Ook deze was 25 jaar lang, tot in 1937, burgemeester van Buizingen.²⁵

²⁴ Mondelinge informatie verkregen van Rudolf Verleyen.

²⁵ LERNOUT G. 2011, p. 21.

4.3.3. 1948 – heden

In 1948 kocht de gemeente Buizingen het gebouw en het achterliggende park om het in te richten als gemeentehuis (zie figuur 10). Bij deze gelegenheid werden er opnieuw enkele veranderingen doorgevoerd die invloed hadden op het bodemarchief en tot op de dag van vandaag aanwezig zijn.

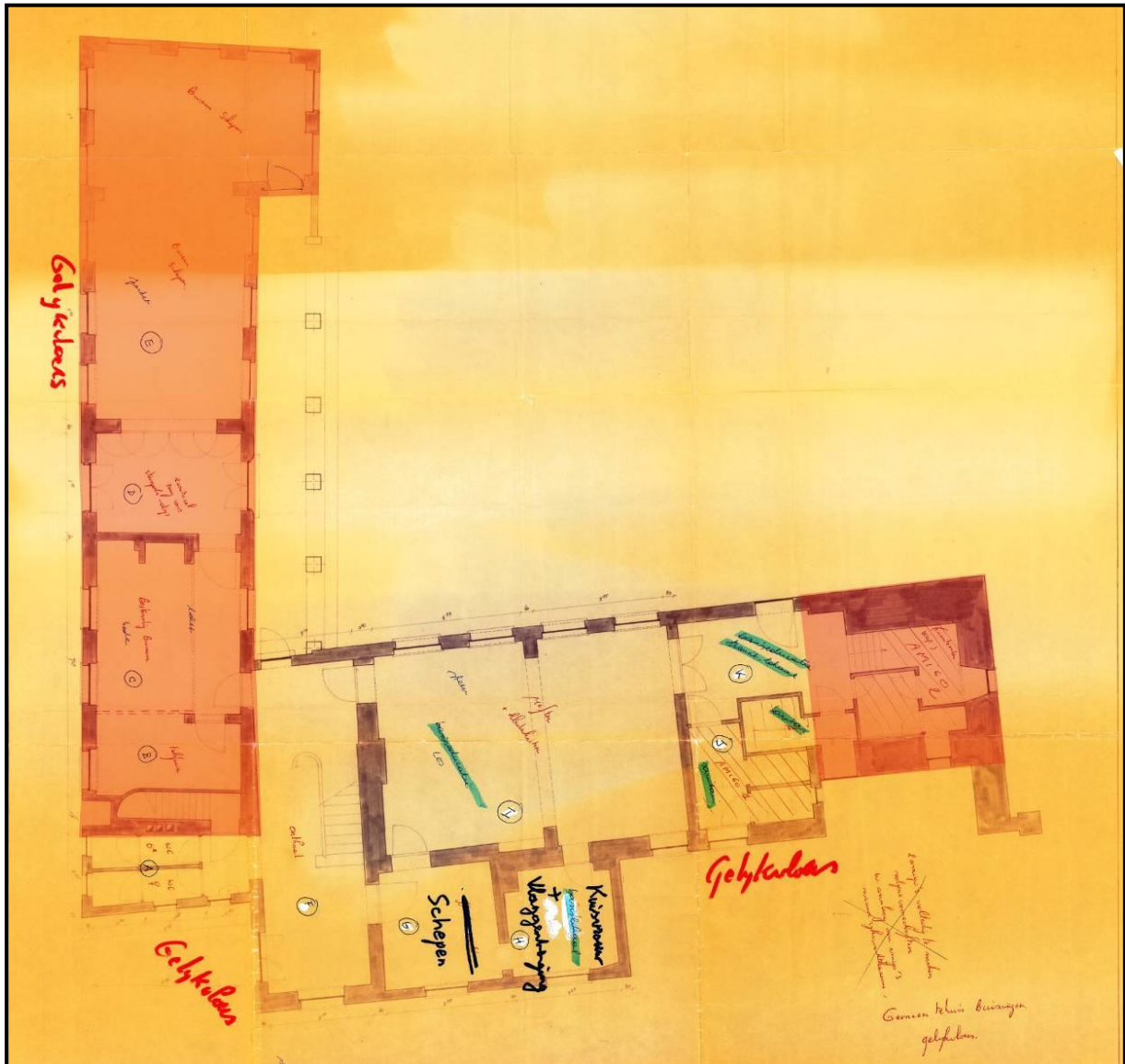

Figuur 10: Achtergevel met binnenkoer (links) en noordoostgevel (rechts) van het kasteel bij de aankoop door de gemeente Buizingen in 1948 (© Stadsarchief Halle, MGAB, 1010.04, 1947).

Tegen de noordoostgevel van de oudste kasteelvleugel werd een nieuwbouw gezet van 4,70m breed en 2,80m lang (zie figuur 11 en bijlage 2). Deze werd volledig onderkelderd. Er werd nog een kolenkelder uitgegraven die nog eens 4,10m voor de nieuwbouw uitstak en toegankelijk was via een metalen luik. Daarnaast werd de zuidoostvleugel ook van nieuwe waterafvoer en riolering voorzien (zie bijlage 2). Een rioleringsbuis met 0,20m diameter werd in rechte lijn aangelegd vanaf de noordoosthoek van de oudste kasteelvleugel naar de straat. Rondom dezelfde vleugel werd een afvoerbuis getrokken met een diameter van 0,10m, die op regelmatige afstand aansloot op zinkputjes. Het water werd afgevoerd naar de kasteelvijver of opgevangen in een regenwaterput van 15 000l met buitendiameter 3,64m x 4,64m die centraal op de binnenkoer onder het plantenperk werd uitgegraven en voorzien werd van een overloop naar de kasteelvijver.²⁶ Wanneer in 1977, na de fusie, Buizingen bij de stad

²⁶ MGAB, 1010.36, 1949; MGAB, 1010.40, 1949; MGAB, 1010.39, 1949.

Halle werd gevoegd verloor het pand haar nieuwe functie. Thans zijn er o.a. een jeugdhuis en de afdeling van Kind en Gezin ondergebracht.

Figuur 11: Grondplan van het kasteel na de verbouwingen in 1948 met aanduiding van de vermoedelijke oudste volumes (in transparant rood) (© Stadsarchief Halle, MGAB, 1010.37, 1949).

Een studie van het huidige gebouwenbestand bevestigde de aanpassingen van 1948. Ook rond de noordoostvleugel en de toren zijn op enkele plaatsen afvoerpijpen en -leidingen voor regenwater voorzien. Hoe de toestand er ondergronds uit ziet is moeilijk te zeggen. Zeer opvallend is ook de aanwezigheid van een plastic pijp vlak naast de toren, die ongeveer 1,80m loodrecht naar beneden leidt en lijkt aan te sluiten op een ondergronds kanaaltje. In de 20ste eeuw werden de gebouwen aan het gemeenteplein afgebroken en

werd een deel van de gracht gedempt, waardoor het geheel zijn huidige uitzicht kreeg (zie figuur 12).

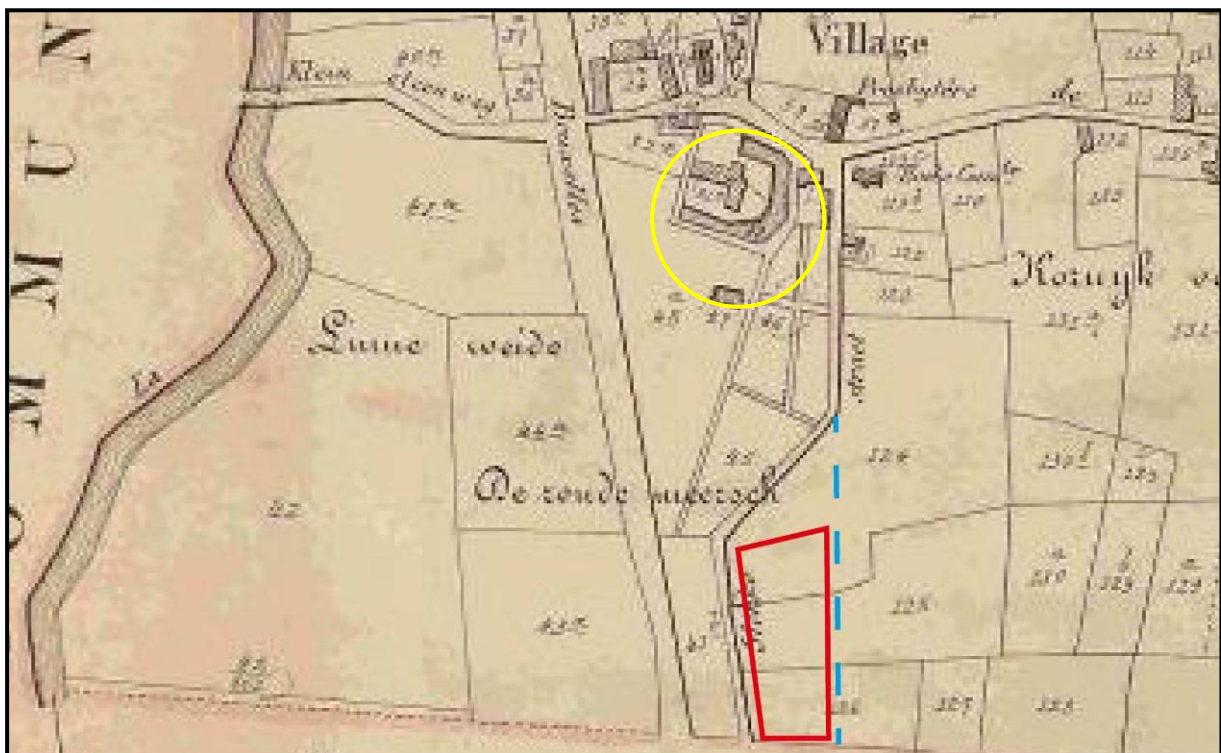

Figuur 12: Situatie van het kasteel in 2012 gezien vanuit het noordwesten. (http://farm8.staticflickr.com/7190/6883359771_7546f61992_z.jpg).

4.4. Geschiedenis van de achterliggende percelen

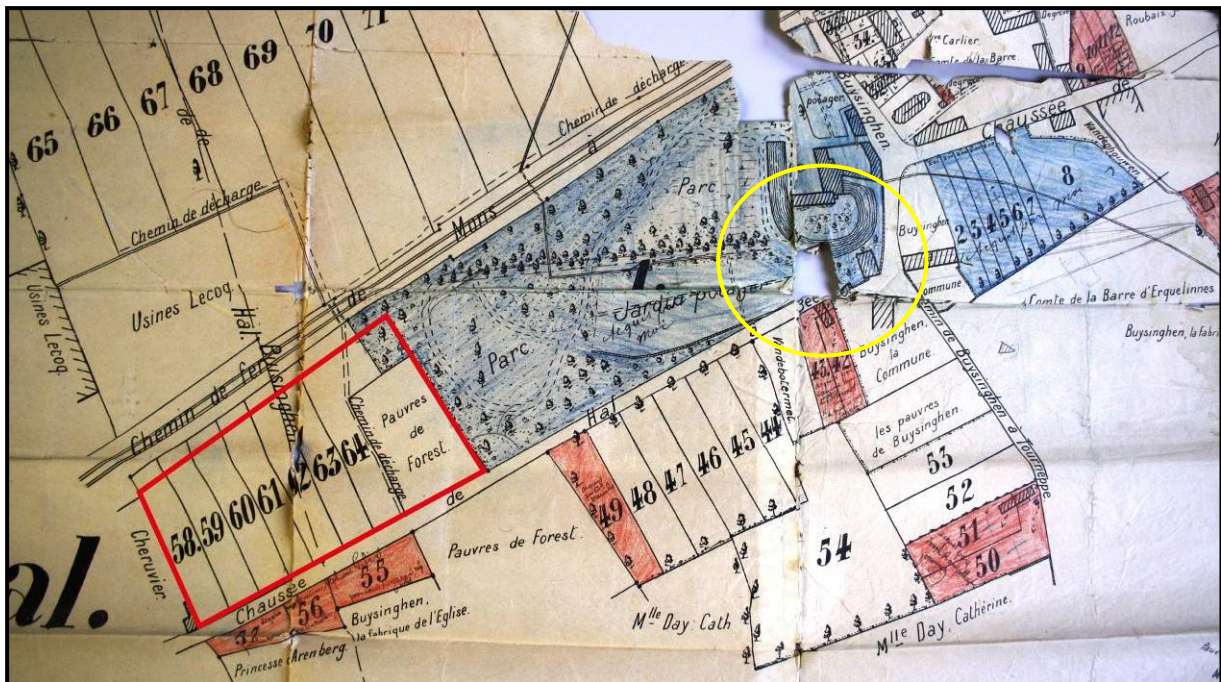
Over de percelen ongeveer 250m ten zuidwesten van het kasteel, die ontwikkeld worden tot een hoogstamboomgaard, was de informatie eerder karig. De figuratieve kaart van 1758 is de oudste bron van informatie voor deze percelen. Een exacte projectie van het onderzoeksgebied op deze kaart is niet mogelijk, maar het is duidelijk dat het gaat om een locatie ten zuidoosten van de toenmalige steenweg op Halle, die in het zuidwesten paalt aan de grens met het graafschap Henegouwen. Op de figuratieve kaart zijn geen specificaties voor het terrein terug te vinden. Het wordt eenvoudig aangeduid als 'veldt' (zie figuur 5).

Ook de kabinetskaart van Ferraris (1777) toont geen specifieke structuren binnen dit onderzoeksgebied (zie figuur 6). Het staat ingekleurd als akkerland. Vermeldenswaardig is een haag die zich net ten noordoosten van de percelen bevindt. Mogelijk had deze ooit ook een functie als eerste verdedigingslinie van de motte tegenover Halle en Henegouwen.

Figuur 13: De locatie van zone 1 (in geel) en zone 2 (in rood) op de kadastrale kaart van Popp (1845 – 1875). Op de kaart werd ook het latere verloop van de Vandepeerenboomstraat aangeduid (blauwe stippellijn) (© Koninklijke Bibliotheek, http://dgtl.kbr.be:1801/view/action/singleViewer.do?Dvs=1362579471134~121&locale=nl_NL&VIEWER_URL=/view/action/singleViewer.do?&DELIVERY_RULE_ID=10&search_terms=buysingen&adjacency=N&application=DIGITool3&frameId=1&usePid1=true&usePid2=true, 4/3/2013).

De kadastrale legger toont aan dat de gronden in gebruik waren als grasland en in bezit van lokale landbouwers. De verkoopsacte van het kasteel en de bijhorende gronden uit 1897 toont duidelijk dat de percelen in de 2de helft van de 19de eeuw in het bezit van de kasteelheren kwamen (zie figuur 14). Op het plan is te zien hoe de percelen van de Popp-kaart werden herverkaveld in zeven lange, smalle percelen. Alhoewel het duidelijk is dat deze herverkaveling erop gericht was om hier huizen te bouwen, werden deze plannen nooit verwezenlijkt. Aangezien het hedendaagse kadaster meer gelijkenissen vertoont met de situatie in het midden van de 19de eeuw dan met de verkoopsacte kan men aannemen dat de herverkaveling nooit werd doorgevoerd.

Figuur 14: De locatie van zone 1 (geel) en zone 2 (rood) op de verkoopsacte van 1897. De kaart toont ook de Vandepierenboomstraat (toen nog de rechtgetrokken Chaussée de Hal) en de nieuwe spoorweg (© Stadsarchief Halle, MGAB, 1010.02, 1897).

4.5. Historische synthese

Het kasteel van Buizingen heeft een lange geschiedenis, waarover nog bijzonder weinig is geweten. Mogelijk stond er reeds in de vroege middeleeuwen op deze plaats een gebouwtje met een hofkerk. Tijdens de volle middeleeuwen evolueerde het waarschijnlijk naar een mottecomplex met opper- en neerhof. De donjon, waarvan vandaag nog de restanten het kasteel sieren, kan hiermee waarschijnlijk in verband worden gebracht.

In de 16de eeuw kwam het kasteel in handen van de belangrijke familie de Tassis, die er één van haar talrijke buitenverblijven had. Het is zeker dat er zich hier in 1670 een gebouw bevond met aangebouwd kerkje. Nadien ging het kleine complex nog over in de handen van verschillende andere vooraanstaande en adellijke families. Tussen 1750 en 1758 werd het kleine kasteelkerkje afgebroken. Kort daarna volgde waarschijnlijk de noordwestvleugel en werd een verbinding tussen het oudste kasteelgedeelte en de donjon gerealiseerd. Mogelijk werd ook toen al tegen het noordwesten van de toren een gebouwtje opgetrokken dat op het einde van de 19de eeuw opnieuw werd afgebroken. Een conciërgewoning aan de straatkant werd eveneens tussen het midden van de 17de en de 18de eeuw gebouwd.

In de 19de eeuw vonden opnieuw heel wat veranderingen aan het kasteelcomplex plaats. Tegen het gemeenteplein kwamen verschillende gebouwen. Waarschijnlijk werd met een overdekte galerij de brug geslagen tussen het kasteel en deze gebouwen. Ook aan het kasteelgebouw zelf werden waarschijnlijk enige veranderingen doorgevoerd.

In de 20ste eeuw werden de gebouwen aan het gemeenteplein afgebroken en werd een deel van de gracht gedempt, waardoor het geheel zijn huidige uitzicht kreeg.

Over de achterliggende percelen van het onderzoeksgebied is zeer weinig informatie voorhanden. Ze deden dienst als akker- of grasland en waren georiënteerd op de steenweg.

4.6. Aanbevelingen voor het archeologisch onderzoek en sleuvenplan

In de zone rondom het kasteel (zone 1) zal een oppervlakte van zo'n 2354m² door de geplande werken danig worden verstoord. Op basis van de in het vorige hoofdstuk aangehaalde historische gegevens kunnen een aantal prospectiesleuven op gerichte plaatsen worden aanbevolen (zie bijlage 3). Deze worden zo ingeplant dat door 10% van het terrein te onderzoeken (240,5m²) zoveel mogelijk informatie kan worden vergaard. In iedere sleuf zal onder de maximale verstoringsdiepte nog een buffer van 0,20m in acht worden genomen. De sleuven worden op deze manier aangelegd op een diepte van 0,70m onder het maaiveld. Indien er sporen worden aangetroffen waarvan verder onderzoek noodzakelijk is, kunnen ze plaatselijk nog dieper worden uitgegraven. Sleuf 1 tot en met sleuf 8 hebben conform de bijzondere voorwaarden van het agentschap Onroerend Erfgoed een breedte van 2m. Sleuf 9 tot en met sleuf 12 zijn controleputten die als doel hebben om de funderingen van het gebouw te onderzoeken. Deze zijn aanzienlijk kleiner en hebben een geplande oppervlakte van 1 tot 3m². Voor iedere geplande sleuf worden hieronder de belangrijkste aandachtspunten en onderzoeksvragen weergegeven:

- sleuf 1 (80m²):

In deze sleuf kunnen mogelijk sporen van de verdwenen kasteelvleugel en structuren op de binnenkoer aan het licht komen. Het sleufprofiel kan ook informatie opleveren omtrent de opbouw van het mottetalud en de aansluiting van de toren op de lagen in het profiel.

- sleuf 2 (44m²):

Hier zal worden gezocht naar de verdwenen aanbouw tegen de donjon en sporen van een vroegere mottegracht. Ook de profielopbouw van de motteheuvel kan tot tegen de donjon worden onderzocht.

- sleuf 3 (15m²):

Sporen van een mogelijke vroegere ingangspartij van de donjon en de fundering van de vroegere toegang tot de donjon vormen hier de belangrijkste aandachtspunten. Daarnaast kan het profiel van deze sleuf een beeld geven van de profielopbouw van de motteheuvel.

- sleuf 4 (9m²):

In deze sleuf zal worden gezocht naar sporen van het vroegere poortgebouw, dat rond 1948 werd afgebroken.

- sleuf 5 (9m²):

Hier zal worden gezocht naar sporen van de verdwenen conciërgewoning, die eveneens werd afgebroken rond 1948.

- sleuf 6 (22,5m²):

Sporen van het oude kerkje, het kerkhof en de mogelijke overdekte 19de-eeuwse galerij vormen hier de belangrijkste aandachtspunten.

- sleuf 7 (43m²):

In deze sleuf kunnen mogelijk sporen aanwezig zijn van de oude gracht die op verschillende figuren nog zichtbaar was op deze plaats. Eventueel kunnen nog resten gevonden worden van het kerkje en het kerkhof.

- sleuf 8 (12m²):

In deze sleuf kunnen mogelijke sporen ten zuidoosten van de oudste kasteel vleugel worden aangetroffen. Ook de opbouw van de motteheuvel kan hier worden onderzocht.

- sleuf 9 (3m²) en sleuf 10 (1m²):

Hier worden controleputten voorzien om de oudste bouwphase van het kasteelgebouw te onderzoeken.

- sleuf 11 (1m²):

Hier wordt een controleput voorzien om de fundering van de huidige toegang tot het kasteelgebouw te onderzoeken.

- sleuf 12 (1m²):

In deze controleput zal de aanbouw van het verbindingsdeel tegen de donjon worden onderzocht.

In zone 2 kon het historisch onderzoek geen specifieke verwachtingen formuleren. De ligging aan de historische baan op Halle, die mogelijk een vroegmiddeleeuwse of zelfs oudere origine heeft, schept evenwel een mogelijk verwachtingspatroon. Daarom wordt aanbevolen om ook hier 10% van de zone te onderzoeken. Er wordt voorgesteld om deze prospectie uit te voeren door middel van parallelle proefsleuven met zuidwest – noordoost oriëntatie. Voor de sleuven werd een breedte voorzien van 2m en een lengte tussen 82 en 133m (zie bijlage 4).

5. ONDERZOEKSMETHODE

5.1. Algemeen

5.1.1. Vraagstelling

Doel van de prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein vóór de start van de geplande werken. Hierbij dienen de volgende vragen beantwoord te worden:²⁷

- wat is de mogelijke archeologische waarde van het terrein op basis van de bureaustudie?
- wat is de impact van de verschillende werken op het mogelijk aanwezige bodemarchief (specifiek per locatie)?
- zijn er sporen aanwezig?
- zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

5.1.2. Randomstandigheden

De inplanting van de proefsleuven in zone 1 werden bemoeilijkt door de aanwezigheid van ondergrondse kabels, waterafvoerkanalen en betonnen constructies.

Op een tweetal plaatsen konden de proefsleuven niet aangelegd worden (zone 1 sleuf 11 en sleuf 12) omdat het gevaar om de bestaande nutsleidingen te beschadigen te groot was. Ook kon op één plaats een proefsleuf (zone 1 sleuf 7) niet doorgetrokken worden. Dit was te wijten aan de aanwezigheid van een betonnen plaat van 4m lang en ongeveer 30cm dik.

In sleuven 9 en 10 van zone 1 werd onder het breukstenen pad op een plaat gestoten van ongeveer 0,25m dik die bestond uit een beton van baksteenpuin. Op het ogenblik van de aanleg werd niet verder verdiept omdat het niet duidelijk was of deze constructie

²⁷ S.n. 2012.

een verstevigende functie had t.o.v. het kasteelgebouw. Nadat hierover uitsluitel werd verkregen werd de aanleg van de putten door alle betrokken partijen niet meer nodig geacht. Ze werden dan ook niet verder onderzocht en worden niet verder besproken in het rapport. Al deze wijzigingen werden eerst ter goedkeuring voorgelegd aan de bevoegde erfgoedconsulent van het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

5.2. Beschrijving

5.2.1. Voorbereiding

Voorafgaand aan het onderzoek werd met alle betrokken partijen bekeken in welke zones de geplande verstoring van die aard was dat archeologisch onderzoek opportuun is. In het kader daarvan werden een historische nota en een sleuvenplan opgesteld en voorgelegd aan Onroerend Erfgoed (zie hoofdstuk 4).

5.2.2. Veldwerk

Het onderzoeksgebied werd opgedeeld in twee zones (zie bijlage 1):

- Zone 1: in het noordoosten van het plangebied, rondom het kasteel, aan het gemeenteplein;
- Zone 2: in het zuidwesten van het projectgebied, tussen de spoorweg en de Vandenpeereboomstraat.

De proefsleuven in zone 1 werden strategisch ingeplant volgens de aanbevelingen van de voorafgaande bureaustudie (zie hoofdstuk 4.6. en bijlagen 3 en 4). De sleuven waren tussen 1 en 2m breed. In deze zone werden geen kijkvensters aangelegd. Wel werd er in samenspraak met de erfgoedconsulent van Onroerend Erfgoed beslist in sleuf 2, ten noordwesten van de toren, een tweede onderzoeksvlak aan te leggen om de relatie tussen de aanwezige sporen ten volle te kunnen onderzoeken.

In zone 2 werden er vijf proefsleuven aangelegd, in overeenstemming met de bijzondere voorwaarden.²⁸ Er werd besloten drie kijkvensters aan te leggen en enkele sporen te couperen om een beter inzicht te krijgen in de opeenvolging van de lagen van de sporen. Deze wijzigingen werden eerst ter goedkeuring voorgelegd aan de bevoegde erfgoedconsulent van het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Aangaande het proefsleuvenonderzoek werd voor het afgraven gebruik gemaakt van een rupskraan met een platte graafbak. Tijdens het afgraven werd de toplaag van de rest van de uitgegraven grond gescheiden gehouden. Voor zone 1 betekende dit dat de kasseien, de rode gravel en het asfalt werden apart gehouden. In zone 2 werd de ploeglaag van de rest van de aarde gescheiden. De bodem werd afgegraven tot op het

²⁸ S.n., 2012.

archeologisch relevante niveau, waar de sporen in vlak zichtbaar werden. Dit gebeurde steeds onder begeleiding van de leidinggevende archeoloog om te verzekeren dat de juiste diepte werd aangehouden. De verschillende verkleuringen werden aangeduid en genummerd. Deze werden individueel of in groep (naargelang hun ligging) gefotografeerd, samen met een schaallat, noordpijl en een fotobordje voorzien van de projectcode, vergunningsnummer, zone, vlak en het correcte spoornummer. Van elk spoor werd een foto zonder aflijning genomen. Indien de condities er zich toe leenden, werd een foto met aflijning genomen. Elk spoor kreeg een spoornummer. Vervolgens werd een nauwkeurige beschrijving gegeven met aandacht voor onder meer vorm, kleur, textuur, en inclusies. Door het slechte regenweer werd besloten de grondsporen in zone 1 direct manueel te registreren. Er werd een grondplan gemaakt van het opgravingsvlak op een schaal van 1:50. De profielen van de coupes werden eveneens gefotografeerd, beschreven en getekend op schaal 1:20. Teneinde een goed beeld te krijgen van de bodemopbouw werden enkele wandprofielen schoongemaakt en gefotografeerd. Sommige werden ook beschreven en ingetekend op schaal 1:20. Alle vondsten werden gerecupereerd per context en in een vondstenzakje gestoken samen met een vondstenkaartje. Een landmeter-topograaf stond in voor het georefereren van het terrein, het inmeten van de omtrek van de opgravingsvlakken en het aangebrachte meetsysteem, het bepalen van de hoogte van het terrein en de afgegraven niveaus (in m TAW) en het inmeten van de aangetroffen sporen.

Op vraag van de bouwheer en in samenspraak met de bevoegde erfgoedconsulent werd besloten de sleuven na de registratie te dichten, om de archeologische sporen tegen een te snelle degradatie te beschermen. In zone 1 werd enkel de uitgegraven aarde teruggestort. De verhardingen werden verwijderd. Op een tweetal plaatsen werd er een doek gelegd die de sporen extra moest beschermen. In zone 2 werden de sleuven heropgevuld met de uitgegraven aarde. Daarna werd de ploeglaag heraangelegd.

5.2.3. Vondstverwerking en rapportage

Na het veldwerk werd van start gegaan met de vondstverwerking en de rapportage volgens de vastgelegde richtlijnen. Voor de registratie van de sporen en het benoemen van de foto's werd de code BUPA13 (**Buizingen Park van Buizingen 2013**) gebruikt. De spoorformulieren, de vondstenlijst, de fotolijst en de tekeningenlijst werden samengebracht in een digitale inventarislijst. De vondsten werden gewassen, gedroogd en verpakt volgens de regels van de kunst. Vervolgens werd overgegaan tot het digitaliseren van de grondplannen, de profielen en enkele coupetekeningen met behulp van de programma's Autocad en Illustrator. Als laatste werd het rapport geschreven.

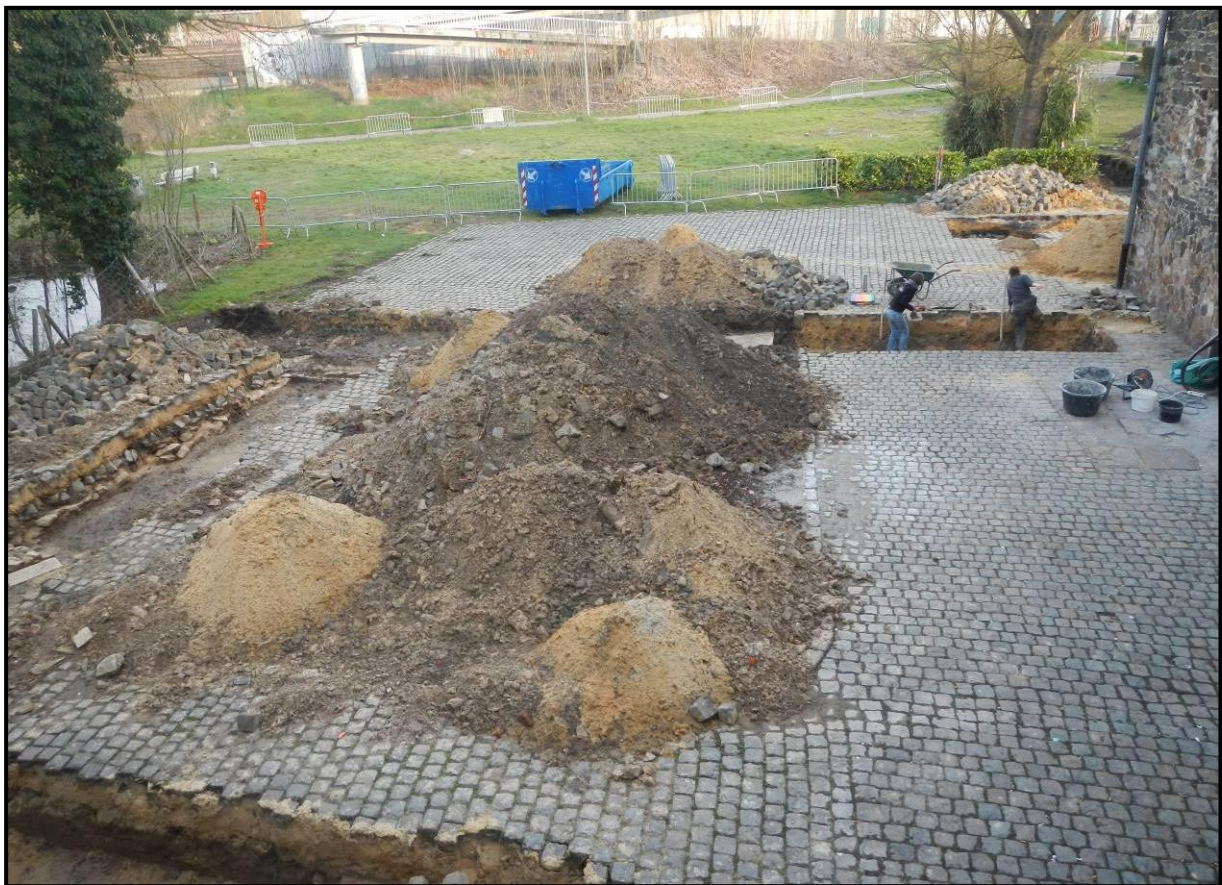
6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN²⁹

6.1. Zone 1

6.1.1. Sleuf 1

6.1.1.1. Algemeen

Sleuf 1 werd uitgegraven op de binnenkoer achter het kasteel. De sleuf bestond uit verschillende delen. Een eerste deel had als oriëntatie zuidoost-noordwest, was 13,5m lang en tussen 2 en 2,4m breed. Op 2,3m van de zuidoostvleugel van het kasteel werd sleuf 1 evenwijdig met het kasteel uitgebreid over een lengte van 7,1m en een breedte van 2m. Deze dwarssleuf was zuidwest-noordoost georiënteerd. Het derde deel van sleuf 1 was loodrecht op de achterkant van de toren georiënteerd en was 17,8m lang en 2 tot 2,4m breed.

Figuur 15: Sleuf 1 bij de aanleg van het eerste onderzoeksvlak.

²⁹ Voor situering van de sleuven en de sporen wordt verwezen naar de plannen in bijlage.

Het maaiveld rondom de sleuf varieerde tussen + 32,85 en + 32,92m TAW, de diepte van de sleuf tussen 0,20 en 0,80m onder het maaiveld. In de sleuf werden drie profielen geregistreerd: profiel 13 (P13 – noordprofiel), profiel 14 (P14 – zuidprofiel) en profiel 15 (P15 – zuidoostprofiel).

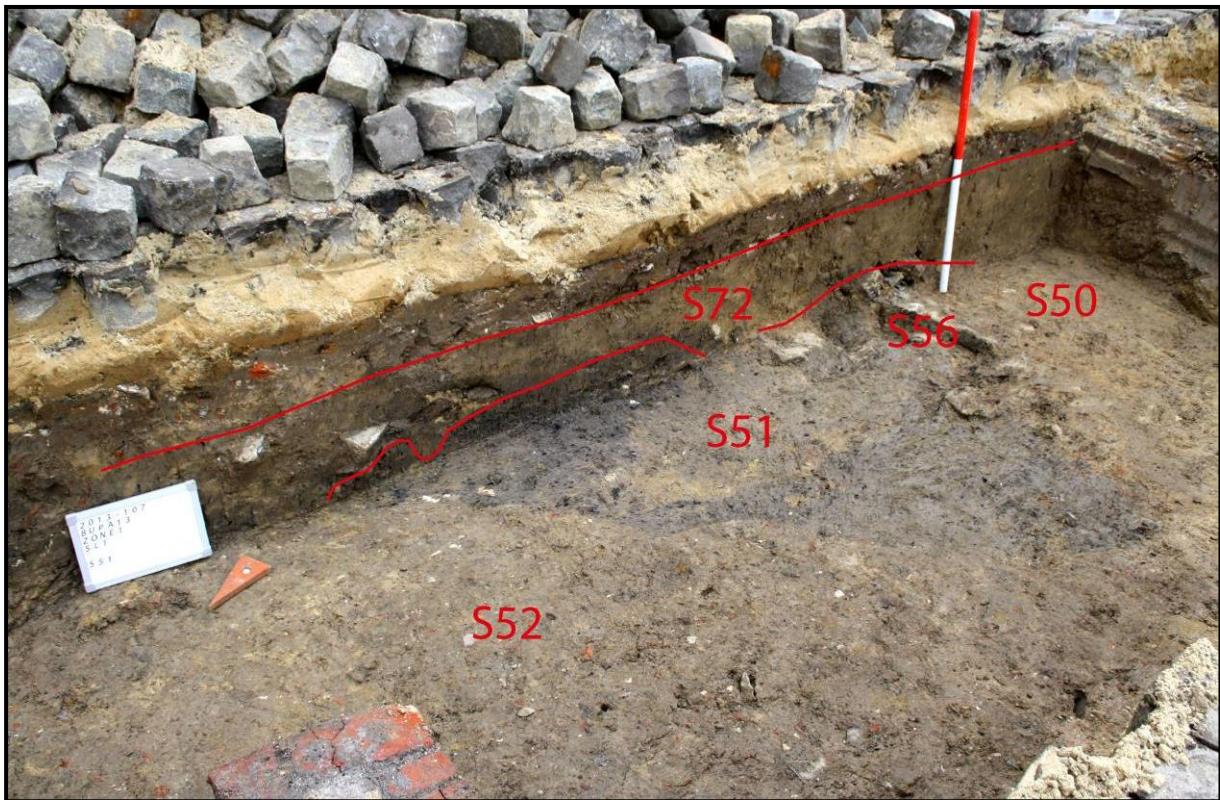
Op vijf plaatsen werden in de sleuf afwateringsbuizen en andere nutsleidingen aangesneden. De afwateringsbuizen stonden in verbinding met een gemetste regenwaterput met betonnen deksel die eveneens werd aangetroffen.

6.1.1.2. Bespreking van de aangetroffen sporen (zie bijlage 5)

De oudste lagen werden aangetroffen in het oostelijk deel van de sleuf. Op ongeveer 0,65m diepte (+32,33m TAW) werd de bovenkant van een vergraven volmiddeleeuwse laag (S51) aangetroffen. Deze werd gekenmerkt door een grijze kleur en de aanwezigheid van vrij veel houtskoolspikkels en -brokjes. In het grondvlak van de sleuf kon S51 over zo'n 0,80 x 0,40m worden geïdentificeerd (zie figuur 16).

S51 leek te zijn vergraven door S72, S56 en S50. Deze vormden samen een pakket van 0,45m dik, waarvan de bovenkant zich op 0,40 à 0,45m onder het maaiveld bevond (ongeveer +32,52m TAW). De vulling van deze lagen varieerde van vrij vaste, puinige leem met donkergrijze-bruine kleur en nogal wat natuur- en leisteenbrokken tot geelbruine leem met vrij weinig inclusies. Samen met S59 vormden ze een pakket waarin een aantal muren in natuursteen werden aangelegd (zie bijlage 6).

Muren S57, S58, S61 en S65 leken de buitenmuren te vormen van een gebouw met rechthoekige vorm. Het muurwerk leek een breedte te hebben van 0,75m (zie figuren 16 en 17). De bovenkant bevond zich tussen 0,40m (+32,45m TAW) en 0,60m (+32,25m TAW) onder het maaiveld. Ongeveer 0,20 tot 0,40m van deze muren werd blootgelegd. Ze liepen nog tot een onbekende diepte door onder het onderzoeksvlak. S57, S58 en S61 vormden een muur van ongeveer 9m lang. In het noordwesten maakte deze een rechte hoek en liep nog 4,5m door naar het noordoosten (S65), waar de muur verstoord werd door de bouw van een cisterne rond 1947. Opvallend waren twee uitsprongen (S58 en S57). S58 springt 0,60m uit tegenover de muur en is 0,90m breed. S57 heeft dezelfde opbouw, maar het is niet duidelijk of deze ook in verbinding staat met de buitenmuur (zie figuren 19 en 20).

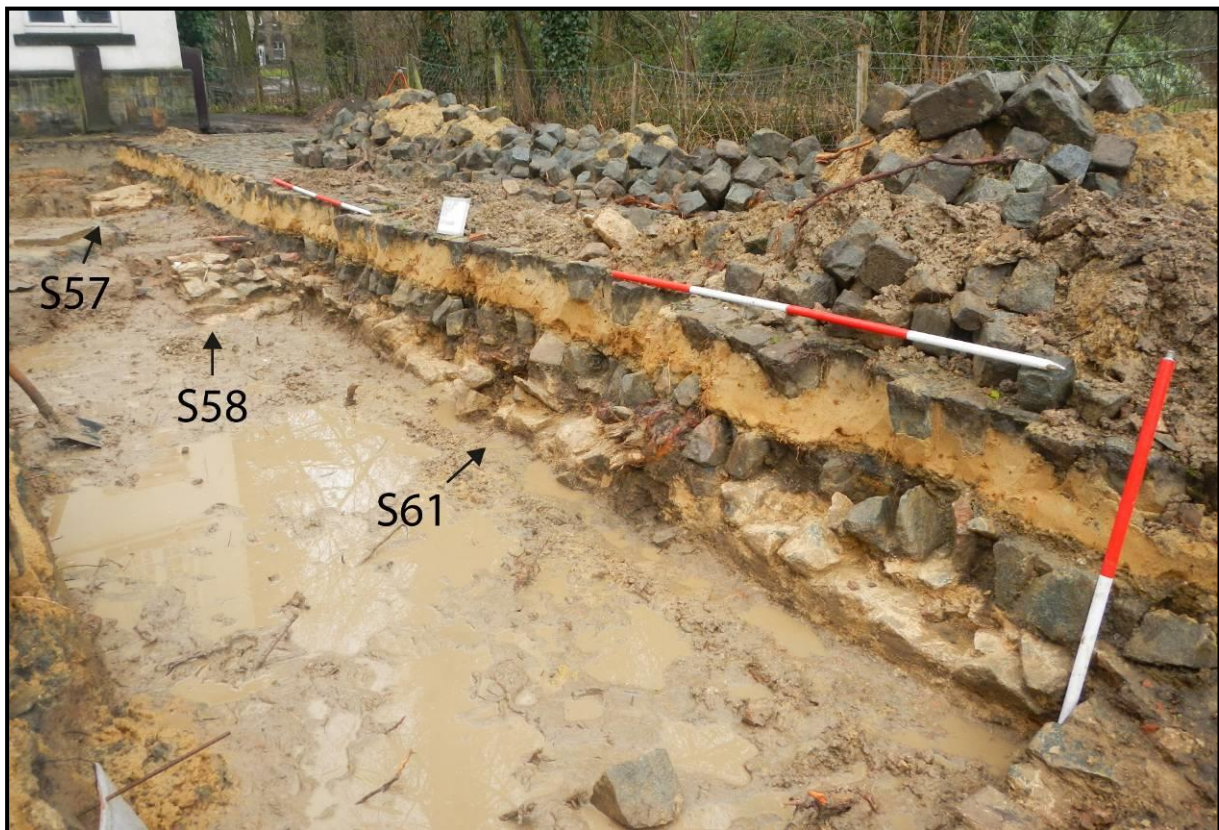

Figuur 16: Grondvlak en zuidoostprofiel (profiel 15) in het zuidoosten van sleuf 1, met aanduiding van de voornaamste sporen in het vlak en het profiel.

Figuur 17: Overzicht van sleuf 1 met aanduiding van de belangrijkste sporen.

Al deze muren waren opgetrokken uit natuursteen, met hier en daar enkele brokken baksteen. Ze waren verbonden met gele, vrij zachte en zandige kalkmortel. Het bouw materiaal bestaat vooral uit lokaal ontgonnen steensoorten zoals roze kwartsiet en fillade van Tubize. Hier en daar waren ook brokken zandsteen aanwezig die waarschijnlijk afkomstig zijn uit de steengroeven van Vilvoorde en Dilbeek.³⁰

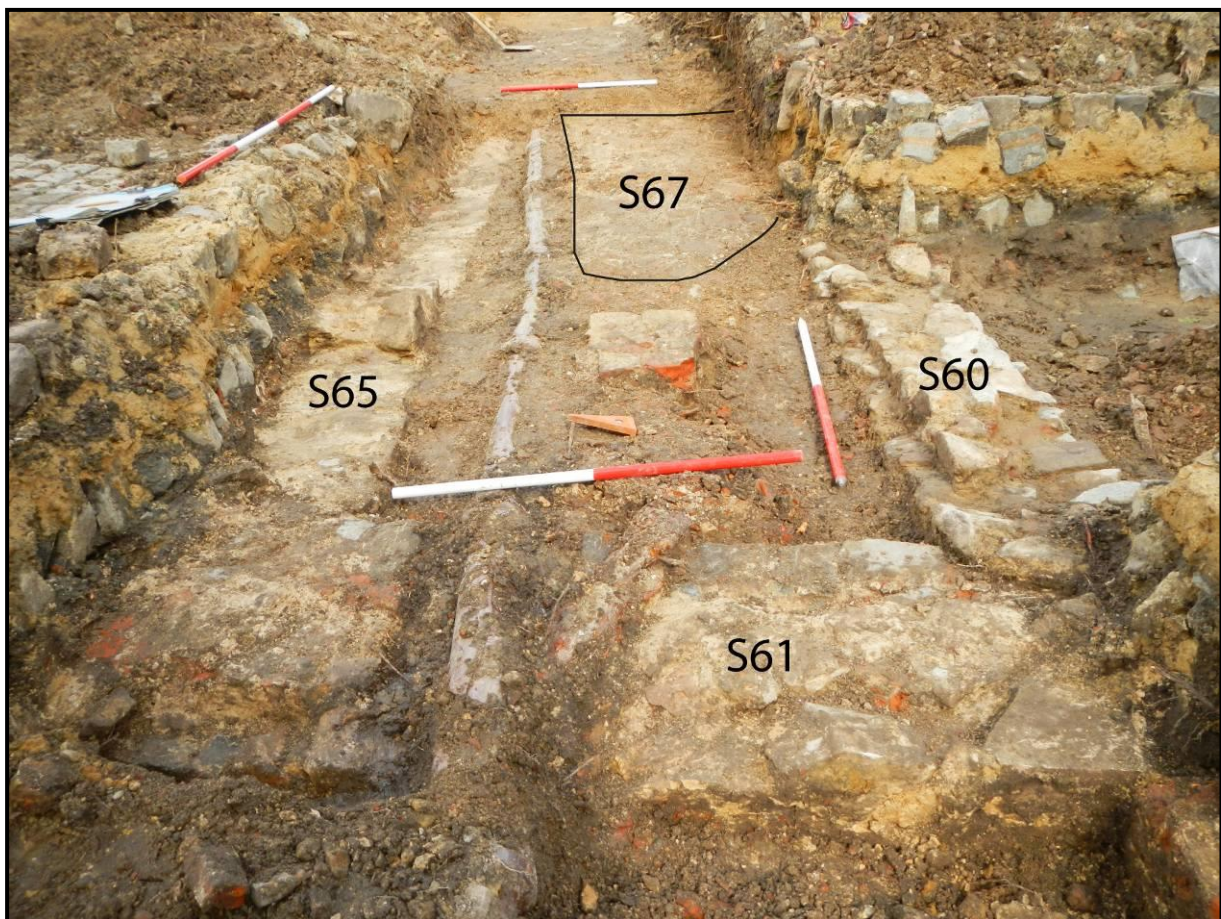
Figuur 18: Zicht op een deel van de buitenmuren van de verdwenen kasteelvleugel.

Figuur 19 en 20: Details van de uitsprongen in de buitenmuur: S57 (links) en S58 (rechts).

³⁰ Mondelinge info Rudolf Verleyen.

Verder werden ook enkele sporen aangetroffen die een functie hadden bij de binnenindeling van het gebouw (zie figuur 21). S60 bevond zich op de overgang tussen de twee grootste delen van sleuf 1. De natuurstenen muur was zuidwest-noordoost georiënteerd en 0,55m breed. In de sleuf kon deze over een lengte van 2m worden gevolgd. Het hoogste punt bevond zich op 0,40m onder het maaiveld (+32,40m TAW). Ook de aanzet van het opgaand muurwerk was hier bewaard; die bevond zich op +32,33m TAW. Op deze hoogte bevonden zich iets naar het oosten ook de verstoorde restanten van een vloerniveau (S67). Dit werd doorsneden door de afvoerleiding, maar liep verder onder het zuidoostprofiel. Alhoewel alle tegels gebroken waren, was nog duidelijk te zien dat het om een loopniveau in baksteentegels ging van formaat 15,0 x 15,0 x 1,5cm. Deze lagen op een vleilaag van witte kalkmortel.

Figuur 21: Zicht op buitenmuren (S65 en S61), een binnenmuur (S60) en een vloerniveau (S67) van de verdwenen kasteelvleugel in het noordwesten van sleuf 1.

Net ten zuidwesten van de vloer werden de onduidelijke resten aangetroffen van wat een pijler in baksteenbrokken leek te zijn (zie figuur 21). Het ging om brokken van stenen met een oorspronkelijk formaat van ? x 11,4 x 4,4cm, verbonden met gele kalkmortel. De bovenkant bevond zich op +32,36m TAW (0,40m onder het maaiveld).

In het zuidwesten van sleuf 1 werd nog een bakstenen structuur (S68) teruggevonden die tegen het gebouw in natuursteen was aangebouwd. Deze leek een lengte te hebben gehad van 1,68m en een mogelijke breedte van 0,28m bij de hoek in het zuidwesten. Slechts een klein gedeelte van de muurstructuren kon worden onderzocht. De volledige resten van wat mogelijk een keldertje was, bevonden zich onder het onderzoeksvlak. Het formaat van de bakstenen was ? x 11,0 x 4,0cm. Deze waren in kops verband geplaatst en verbonden met gele kalkmortel (zie figuur 22).

Verder werd ook in het zuidoosten van sleuf 1 een baksteenstructuur (S54) aangetroffen. Het ging waarschijnlijk om een vierkante put, waarvan niet helemaal duidelijk is of het om een cisterne, afvalput of de bovenbouw van een waterput gaat (zie figuur 23). S54 was opgemetst in steens verband met bakstenen van 25,0 à 26,0cm lang. De structuur was waarschijnlijk 1,4 x 1,4m breed en gemetst met gelige zandmortel met hoge kalkfractie. De vulling S55 leek van vrij recente datum te zijn. Hiervan getuigde de steenslag van kiezelsteentjes die samen met brokjes baksteen en houtskool de vulling vormde. Boven de structuur bevond zich onmiddellijk de vleilaag van het huidige kasseiniveau. Waarschijnlijk werd S54 pas bij het leggen van het laatste kasseiniveau opgevuld of heropgevuld. De bovenkant van deze structuur bevond zich 0,20 tot 0,30m onder het maaiveld (+32,79m TAW).

In het noordoosten van sleuf 1 werd enkel een gootje in baksteen, afgedekt met natuursteen, aangetroffen (zie figuur 24). Dit gootje was van vrij recente oorsprong. De aanzet van de aanlegssleuf met vulling S64 bevond zich immers slechts enkele centimeter onder de huidige verharding. S63 was geplaatst in steens verband en gemetst met stenen van formaat 19,0 x 7,0 x 3,0cm. De bovenkant bevond zich ongeveer 0,55m onder het maaiveld (+32,30m TAW).

Figuur 22: Zicht op bakstenen structuur S68 en een deel van de buitenmuur van de verdwenen kasteelvleugel (S61 in natuursteen).

Figuur 23: Zicht op bakstenen structuur S54 met vulling S55.

Figuur 24: Zicht op afvoer S63.

6.1.1.3. Vondsten

In sleuf 1 werden 22 stukken aardewerk ingezameld. Het viel op dat hierbij het middeleeuws aardewerk, afkomstig uit de oudste laag, goed vertegenwoordigd was. Zo werden uit S51 zes wandscherven verzameld die te dateren waren in de volle middeleeuwen (11de-12de eeuw) (zie figuur 25, 3 en 4, inv. nr. 11).

Bij het vrijleggen van de natuurstenen muren werd uit de onderliggende lagen (S59) zowel middeleeuwse als postmiddeleeuwse keramiek verzameld. Het ging o.a. om een sikkelerand in grijs aardewerk met weinig uitgesproken dekselgeul, afkomstig van een kogelpot (zie figuur 25, 2, inv. nr. 2). Het postmiddeleeuws aardewerk bestond uit scherven van roodgebakken, geglazuurde recipiënten. De meeste scherven leken afkomstig te zijn van teilen. Het is niet uitgesloten dat deze van hetzelfde object afkomstig zijn. Onder andere een randscherf met de aanzet van een gietteut sprong in het oog (zie figuur 25, 1, inv. nr. 13). Deze scherven konden niet nader worden gedateerd. Uit S62 werd een wandscherf in faïence gerecupereerd, te dateren in de 18de of 19de eeuw.

6.1.1.4. Conclusie

De onderzoeksresultaten van sleuf 1 wijzen erop dat op de binnenkoer volmiddeleeuwse grondsporen aanwezig zijn. Deze werden aangetroffen ter hoogte van de zuidoostvleugel. De lagen hadden een grijze kleur, bevatten veel houtskoolspikkels en plaatselijk nogal wat brokken natuursteen. De middeleeuwse lagen leken sterk vergraven te zijn door latere bouwactiviteiten.

Zoals verwacht werden de resten aangetroffen van de verdwenen westelijke kasteelvleugel. Het ging om een gebouw van minstens 13m lang en 5m breed. Enkel in het noorden werden sporen van binneninrichting aangetroffen. Een massieve natuurstenen muur scheidde een smalle ruimte af die 1,5m breed was en minstens 5m lang. De vloer bestond uit baksteentegels. Op dezelfde plaats was tegen het gebouw ook een kleine baksteenconstructie aangebouwd. Het leek om een cisterne te gaan die zich tussen de kasteelvleugel en de gracht bevond. De afmetingen konden niet worden achterhaald.

Verder bevond zich op de binnenkoer een rechthoekige water- of afvalput in baksteen, die ten vroegste in de 19de eeuw werd afgebroken en opgevuld. Sporen van een eventuele motteheuvel en structuren geassocieerd met de donjon werden niet aangetroffen.

Figuur 25: Selectie van relevante vondsten uit sleuf 1.

6.1.2. Sleuf 2

6.1.2.1. Algemeen

Deze sleuf met oriëntatie noordwest–zuidoost was 18m lang en 1,8 tot 2,2m breed. Over een lengte van 5m en een breedte van 2,2m werd hierop nog een dwarssleuf aangelegd met zuidwest–noordoost oriëntatie op ongeveer 4m van de toren (zie figuur 26).

Figuur 26: Overzicht van sleuf 1 vlak 1 in zuidoostelijke richting.

Het maaiveld rondom de sleuf bevond zich tussen +32,59 en +32,91m TAW. Een eerste onderzoeksvlak werd uitgegraven op een diepte tussen 0,25m in het zuidoosten en 0,90m in het noordwesten. Centraal in de sleuf werd nog een tweede onderzoeksvlak aangelegd tot maximum 0,90m onder het maaiveld. In de sleuf werden twee profielen geregistreerd: profiel 1 (P1 – zuidwesten) en profiel 2 (P2 - noordoosten).

6.1.2.2. Bespreking van de aangetroffen sporen (zie bijlages 7 en 8)

De belangrijkste sporen werden aangetroffen ten zuidoosten van de haag die de kasseiverharding van de tuin scheidt. S216 en S224 waren de oudste sporen die hier werden gevonden. Het ging om lagen van licht tot donkergrijze leem met nogal wat fosfaatvlekken, bak- en natuursteenbrokjes, kalkmortel en houtskool. De bovenkant van deze lagen bevond zich tussen +32,10 en +32,20m TAW (0,82 à 0,70m onder het maaiveld). In deze lagen werden enkele grote kuilen uitgegraven die gevuld werden met vrij puinig materiaal. Het ging om aanzienlijke sporen van minstens 1,50 x 0,80m (S117, S213, S221 en S222, zie figuur 27).

Figuur 27: Zicht op spoor S221, later doorsneden door het muurwerk.

De vulling van deze sporen leek sterk op die van de onderliggende lagen, maar onderscheidde zich door een groter aantal inclusies. In S221 werd daarnaast ook schelpengruis aangetroffen. S222 bevatte ook rolkeien en veel brokjes leisteen.

Vervolgens werd het terrein 0,30 à 0,40m opgehoogd. De eerste pakketten betroffen hoogstwaarschijnlijk S224 en S209 (lichtbruine, licht puinige leem). Nadat deze pakketten van slechts een tiental centimeter dik zich hadden gevormd werd een paadje van natuursteenbrokken (S202) aangelegd dat zich ongeveer centraal in de sleuf bevond en ca. 1m breed was (zie figuur 28). De bovenkant bevond zich op +32,31m TAW (ongeveer 0,60m onder het maaiveld). Een laag donkergeel zand van ongeveer 0,10m dik werd ten zuidoosten hiervan aangetroffen. Het leek om een vleilaag te gaan van een verdwenen vloer. De onderlinge samenhang met S202 was niet geheel duidelijk.

Boven deze lagen werd opnieuw een pakket gedeponeerd. Het ging om S238 (donkere, puinige leem met veel brokjes bouwpuin) en S206. De bovenkant van deze pakketten bevond zich tussen +32,40m en +32,54m TAW (0,50 tot 0,35m onder het maaiveld). S238 en S206 werden vermoedelijk opgeworpen om het terrein bouwrijp te maken. Of paadje S202 dan nog in gebruik was, was op basis van de stratigrafie niet echt duidelijk op te maken. Vooraleer met de bouwactiviteiten werd gestart, werd nog een kuil met vulling S239 uitgegraven in S238. De vulling bestond uit vrij losse, zwartig grijze, puinige leem met veel steenkoolsintels. De aanwezigheid van steenkoolsintels laat een datering in de tweede helft van de 18de eeuw of in de 19de eeuw vermoeden.

In het ophogingspakket werden de funderingen uitgegraven van een gebouw met rechthoekige vorm (zie figuur 29). De buitenmuur werd gevormd door S220, een bakstenen muur van ongeveer 0,60m breed. Deze was opgebouwd uit bakstenen van formaat 22,5 x 10,0 x 5,5cm, verbonden met vrij vaste, beigewitte kalkmortel. De muur liep parallel met de toren en maakte in het westen van de sleuf een rechte hoek. Alles leek erop te wijzen dat deze muur op de hoek van de toren aansloot. De bovenkant van S220 bevond zich tussen +32,31 en +32,52m TAW (0,55 tot 0,34m onder het maaiveld). In het westen leek de hoek van het gebouw te zijn verstevigd met een getrappt opgebouwde constructie van 0,93 x 0,78m. De gebruikte bakstenen en mortel waren identiek aan S220. De bovenkant hiervan bevond zich tussen +32,12 en +32,32m TAW (tussen 0,74 en 0,54m onder het maaiveld). Muur S208 stond haaks op S220. Deze was 0,22m breed en in het zuidoosten afgebroken voor het plaatsen van een loden waterleiding. Ook hier waren de stenen en mortel identiek aan S220 en S218. De constructie werd opgemetst in correct steens metselverband. De bovenkant bevond zich rond +32,32m TAW (0,56m onder het maaiveld).

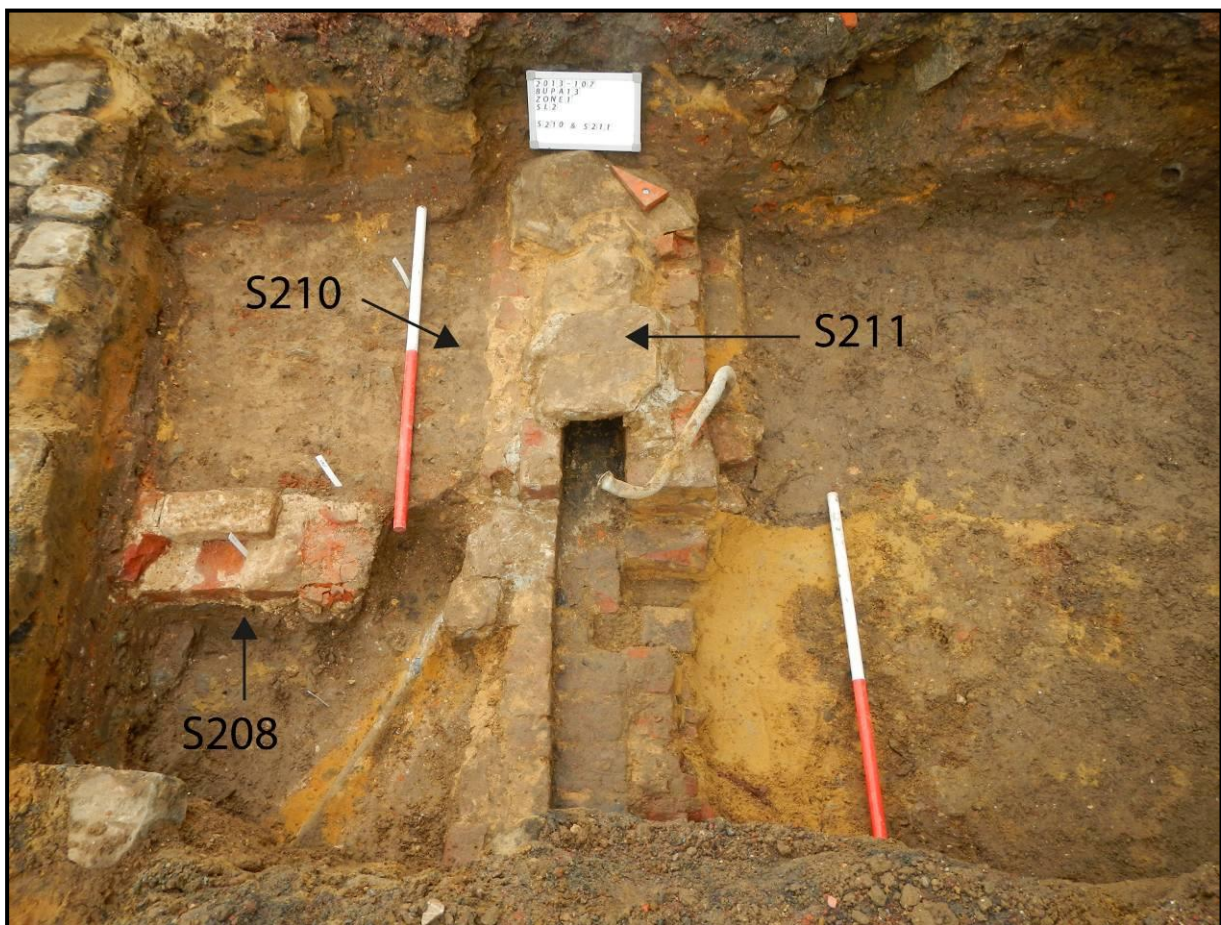
Figuur 28: Zicht op natuursteenverharding S202.

Figuur 29: Muurstructuren van het bijgebouwtje aan de toren.

Na afbraak van de muren, die resulteerde in de puinpakketten S240 en S241, werd vrijwel vlak boven de muurresten een kasseiniveau aangelegd. Vooraleer deze nieuwe verharding werd geplaatst werd hoogst waarschijnlijk gootje S211 gebouwd (zie figuur 30). Deze constructie van 0,55m breed liep parallel met de toren over de hele breedte van de sleuf en werd gebouwd met bakstenen van formaat 19,0 x 3,0 x 7,0cm. De bovenkant bevond zich rond +32,54m TAW (0,34m onder het maaiveld).

Het verharde niveau S205 kon in de sleuf over een breedte van 6m worden waargenomen (zie figuur 31). Waarschijnlijk was het echter aan beide uiteinden verstoord, waardoor het niet mogelijk was de oorspronkelijke breedte te achterhalen. De verharding van kasseien in onregelmatig patroon lag op een dun bed van zachte donkergele zandmortel. De verharding was ongeveer 0,20m dik. De bovenkant bevond zich tussen +32,64 en +32,54m TAW (0,20 tot 0,30m onder het maaiveld). Doorheen deze verharding werd een loden waterleiding ingegraven. Deze doorsneed ook de onderliggende sporen en liep in westelijke richting. Hierboven kwam uiteindelijk de huidige kasseiverharding (S232), die rust op een vleilaag van geelbruin zand (zie figuur 32).

Figuur 30: Baksteenstructuren in het zuidoosten van sleuf.

Figuur 31: Zicht op kasseiverharding S205.

Figuur 32: Drie fases van natuursteenverhardingen in sleuf 2.

In het meest noordelijke deel van sleuf 2 werden minder archeologische sporen aangetroffen. De oudste lagen (S201 en S204) bestonden uit bruine leem met nogal wat spikkels en brokjes houtskool, kalkmortel en baksteen. De bovenkant van deze lagen bevond zich op +31,88m TAW (0,76m onder het maaiveld). Hierin werden enkele sporen aangetroffen. Nogal centraal in het tuingedeelte van de sleuf lag S100, een greppeltje gevuld met vrij vaste, zwartig grijze leem met zeer veel houtskool en kalkmortel, evenals wat natuursteen. Dit spoor met oriëntatie oost-west was 0,18m breed en werd over de volledige breedte van de sleuf aangetroffen. In het noordwesten van de sleuf bevond zich S204, een spoor met een breedte van 1m dat over de volledige breedte van de sleuf liep. Het onderscheidde zich van de doorsneden lagen door zijn puinige vulling. Dit loopniveau werd nadien opgehoogd met zeer donkere, vrij recente lagen die plaatselijk tot 0,85m dik waren.

6.1.2.3. Vondsten

Het vondstenmateriaal in sleuf 2 beperkte zich tot 17 stukken aardwerk. Aan bijna alle scherven kon een postmiddeleeuwse datering worden toegeschreven. Enkel in S213 werd een wandscherf van een kan in hoogversierd aardewerk aangetroffen met versiering van opgelegde schubben (zie figuur 33, 9, inv. nr. 14). Deze kon worden gedateerd in de late middeleeuwen (13de – 14de eeuw). Uit de oudste lagen die in de put konden worden onderzocht werd weinig representatief aardewerk aangetroffen. Uit S216 kon een stuk van een platte bodem in rood geglaazuurd aardewerk worden gerecupereerd, voorzien van een transparant loodglazuur (zie figuur 33, 7, inv. nr. 15). Hieraan kon enkel een algemene postmiddeleeuwse datering worden gekoppeld. In S224 werd een wandscherf in Rijnlands steengoed met bruin zoutglazuur aangetroffen (zie figuur 33, 6, inv. nr. 46). Ook deze kon niet preciezer dan postmiddeleeuws worden gedateerd. Van de oudere sporen leverde S221 veruit het meeste aardewerk op (inv. nr. 16). Hieruit werden zeven stukken witbakkend aardewerk gerecupereerd. Het ging om faïence en industrieel wit aardewerk. Deze konden in de 18de en/of 19de eeuw worden gedateerd.

Ook in de tuinzone leverden de oudste lagen enkel vrij recent aardewerk op. In S201 werden twee randen van borden in industrieel witbakkend aardewerk aangetroffen (zie figuur 33, 10 en 11, inv. nr. 44). Deze konden in de 18de of 19de eeuw worden gedateerd.

Figuur 33: Selectie van relevante vondsten uit sleuf 2.

6.1.2.4. Conclusie

Nergens in de sleuf werd enig spoor gevonden dat zou kunnen wijzen op de vroegere aanwezigheid van een motteheuvel. Weliswaar werd het terrein in de voorbije eeuwen met minstens 0,60m verhoogd. Heel het onderzochte oppervlak van sleuf 2 werd echter evenveel verhoogd. Ook van een mogelijke mottegracht werden op het onderzoeksniveau van de sleuf geen sporen teruggevonden.

De aanbouw tegen de donjon werd wel aangetroffen en kon uitgebreid worden onderzocht. Het ging om een gebouw van 5,4m breed, wat iets kleiner is dan volgens het historisch onderzoek werd verwacht.

6.1.3. Sleuf 3

6.1.3.1. Algemeen

Sleuf 3 was zuidwest-noordoost georiënteerd, haaks op de toren, en had een lengte van 8m bij een breedte van 1 tot 2,2m. Het maaiveld rond de sleuf varieerde tussen +33,07 en +33,18m TAW (zie figuur 34).

De onderkant van de uitgraving varieerde tussen 0,28 (+32,82m TAW) en 0,61m (+32,46m TAW) onder het maaiveld. Beide lengteprofielen van de sleuf werden geregistreerd: profiel 11 (P11 – zuidoosten) en profiel 12 (P12 - noordwesten).

Figuur 34: Overzicht van sleuf 3. Foto genomen vanuit de toren.

6.1.3.2. Bespreking van de aangetroffen sporen (zie bijlage 9)

In het noordoosten van de sleuf vormde muur S615 – S617 het oudste archeologisch spoor (zie figuur 35). Dit muurrestant met afmetingen 2,25 x 0,48m was loodrecht op de toren georiënteerd (zuidwest-noordoost). De oudste kern S617 bestond uit brokken natuursteen en hier en daar een brok baksteen, verbonden met vrij zachte, zandige kalkmortel met licht gele kleur. Deze werd hersteld en overbouwd door S615, opgebouwd uit volledige bakstenen (formaat 21,0 x 10,0 x 5,0cm) en baksteenbrokken. De muurrestanten bevonden zich tussen +32,56 en +32,80m TAW (0,46 tot 0,22m onder het maaiveld). In het noordoosten werd deze muur volledig verstoord door nutsleidingen. In het zuidwesten werd deze deels afgebroken voor de bouw van S614, een muur van brokken van bakstenen met een origineel formaat van ? x 12,0 x 5,0cm verbonden met vrij zachte, zeer zandige kalkmortel (zie figuur 36). Deze muur liep over de volledige breedte van de sleuf met een noordwest–zuidoost oriëntatie, was 0,40m breed en liep ongeveer evenwijdig met de toren. De bovenkant bevond zich tussen +32,72 en +32,83m TAW (0,30 tot 0,19m onder het maaiveld). Muur S605 bevond zich 1,60m naar het zuidwesten en liep evenwijdig met S614. Hij werd waarschijnlijk ongeveer gelijktijdig met S614 gebouwd. In de sleuf kon hij over 1,5m worden gevolgd en was hij 0,30m breed. De muur was opgebouwd uit halve en volledige bakstenen van formaat 22,0 x 12,0 x 5,0cm, verbonden met zeer zachte, zeer zandige kalkmortel. De bovenkant bevond zich tussen +32,71 m en +32,81m TAW (0,47 tot 0,37m onder het maaiveld). Het muurwerk, gevormd door S609 en S610, werd tegen S605 aangebouwd en sloot aan op S611 (zie figuur 36). Deze muur van 1m lang en minstens 0,23m breed stond haaks tegen S614 aangebouwd. Hij was opgebouwd uit brokken en vermoedelijk halve stenen van een origineel formaat met afmetingen ? x 12,0 x 6,0cm, verbonden met vrij zachte, zeer zandige licht gelige kalkmortel. De bovenkant bevond zich op ongeveer +32,79m TAW (0,36m onder het maaiveld). Hoe deze muren in verband stonden met de toren kon omwille van een verstoring door nutsleidingen op 1,5m van de torenmuur niet meer worden achterhaald.

Onder de fundering van het breukstenen pad werd op een diepte van 0,15m een natuurstenen deurdorpel van 0,20m breed aangetroffen (S600). Hiertegen werd een vloer aangelegd met bakstenen van formaat 23,0 x 10,0 x 6,0cm in halfsteens verband, verbonden met zeer zandige, wittig beige kalkmortel. Dit vloerniveau bevond zich op +32,90m TAW (0,28m onder het maaiveld) (zie figuur 37).

In het onderzoeksvlak van de sleuf werden verder geen noemenswaardige sporen aangetroffen.

Figuur 35: Het noordoosten van sleuf 3 met muur S615 (baksteen) – S617 (natuursteen).

Figuur 36: Muurwerk centraal in sleuf 3.

6.1.3.3. Vondsten

In sleuf 3 werden geen representatieve vondsten gedaan.

6.1.3.4. Conclusie

In sleuf 3 werd geen profielopbouw van een mogelijke motteheuvel vastgesteld. Of deze zich hier bevond kon niet voldoende worden onderzocht, daar de grote sporendensiteit op geringe diepte een uitgraving tot op een relevant niveau verhinderde. De dorpelsteen van de dichtgemetste toegang tot de donjon, evenals een loopniveau in baksteen dat hiermee verbonden was, konden wel worden vastgesteld. In hoeverre de andere aangetroffen muren ook verband hielden met de ingang tot de toren is uit de resultaten niet te achterhalen. De verstoring door nutsleidingen maakte het onmogelijk om de samenhang van deze sporen met de toren te bepalen. Het staat echter vast dat zich hier vlak vóór de ingang tot de donjon minstens één bouwwerk in baksteen bevond. In de historische bronnen is hierover geen informatie terug te vinden. De archeologische sporen bevonden zich hier, net ten noordoosten van de toren, reeds vanaf 0,22m onder het maaiveld (+32,80m TAW).

Figuur 37: Detailfoto van S600 en S601: deurdeurpel en vloerniveau aan de dichtgemaakte torentoegang.

6.1.4. Sleuven 4, 5 en 6

6.1.4.1. Algemeen

Sleuf 4 was zuidwest-noordoost georiënteerd en werd ingeplant aan de straatkant, ongeveer haaks op het gemeenteplein. De afmetingen van de uitgraving bedroegen 6m x 2m. Het maaiveld varieerde rond de sleuf tussen +32,53m en +32,82m TAW. De diepte varieerde tussen 0,25m (+32,59m TAW) en 0,89m (+31,93m TAW) onder het maaiveld (zie figuur 38).

Sleuf 5 had dezelfde inplanting en oriëntatie, zij het iets verder naar het noordwesten. De sleuf had een afmeting van 6m x 2m. Het maaiveld schommelde tussen +32,47m en +32,59m TAW. De diepte van de uitgraving varieerde tussen 0,60m (+31,92m TAW) en 0,74m (+31,81m TAW) onder het maaiveld. In sleuf 4 en sleuf 5 werd telkens het noordwestprofiel geregistreerd. Het ging respectievelijk om profiel 16 (P16) en profiel 3 (P3) (zie figuur 39).

Sleuf 6 met oriëntatie noordwest-zuidoost lag ten noordoosten van en parallel met de noordoostelijke kasteel vleugel. De sleuf werd tussen de vlaggenmasten en het oorlogsmonument uitgegraven. De sleuf was 11,3m lang en 0,85 tot 1,7m breed. Het maaiveld schommelde tussen +33,12m en +33,21m TAW. De diepte van de uitgraving schommelde tussen 0,31m (+32,83m TAW) en 0,76 m (+32,42m TAW) onder het maaiveld (zie figuur 40).

6.1.4.2. Bespreking van de aangetroffen sporen (zie bijlage 10)

Het grondvlak van sleuf 4 kon voornamelijk worden geïdentificeerd als één laag (S700) die reeds op ca. 0,35m onder het maaiveld (+32,40m TAW) aanzette (zie figuur 38). Daarboven bevond zich onmiddellijk de vleilaag van het huidige kasseiniveau. S700 bestond uit vrij vaste, grijsbruine leem met vrij veel spikkels en brokjes baksteen, vrij veel spikkels en brokjes kalkmortel en vrij weinig spikkels houtskool. In het grondvlak werd slechts één spoor aangetroffen. Het ging om S701, dat ook al vanaf 0,50m onder het maaiveld (+32,25m TAW) in het profiel zichtbaar was. Het was niet geheel duidelijk of het om een lokale puinkuil gaat, dan wel om de vulling van de gracht die het gebouw mogelijk omringde. Sporen van het poortgebouw dat zich op deze plaats bevond, werden in de sleuf niet aangetroffen. Op basis van de aangetroffen vondsten konden de sporen die in sleuf 4 lagen in de postmiddeleeuwse periode worden gedateerd.

Figuur 38: Overzicht van sleuf 4 in zuidwestelijke richting.

Ook in sleuf 5 waren weinig sporen vast te stellen (zie figuren 39 en 40). In het grondvlak leek zich duidelijk een archeologisch niveau af te tekenen, verdeeld in twee sporen. S250 bevond zich in het noordoosten en werd gekenmerkt door een vrij vaste vulling van gelig bruine leem met baksteenbrokken, brokken kalkmortel, vrij veel houtskool en vrij veel natuursteen. In het zuidwesten tekende S251 zich af met vrij vaste, donkerbruine tot grijsbruine vulling die minder puinig was dan S250. De onderlinge stratigrafische relatie van deze twee sporen was op dit niveau niet geheel duidelijk. Muur S252 werd oorspronkelijk aangelegd in S251. De afbraak gebeurde bijzonder grondig waardoor slechts een spoor van brokken bak- en natuursteen, en witgrijze en beigegele kalkmortel restte. Het gehele archeologische vlak werd afgedicht met pakket S255 dat zich identificeerde door een donkerbruingrijze kleur. De bovenkant bevond zich op 0,50m onder het maaiveld (+31,88m TAW). Daarboven waren enkel een recente puinlaag en de organische toplaag zichtbaar.

Figuur 39: Overzicht van sleuf 5 in noordoostelijke richting.

Figuur 40: Overzicht van sleuf 5 met aanduiding van de belangrijkste sporen.

Over een groot deel van sleuf 6 werd enkel een pakket van vooral baksteenpuin aangetroffen (S305). Meer naar het noordwesten waren op twee plaatsen muurresten aanwezig (zie figuur 42). S302 en S303 werden ongeveer centraal in de sleuf aangetroffen. Er mag worden aangenomen dat beide sporen tot dezelfde muur behoorden. Een verstoring door nutsleidingen maakte de samenhang op de diepte van het onderzoeksvlak echter onzichtbaar. De muurstructuur met oriëntatie noordwest-zuidoost, gevormd door S302-S303, werd over een lengte van 0,50m in de sleuf waargenomen (zie figuur 43). Deze bestond uit stukken van bakstenen die een oorspronkelijk formaat van ? x 10,0 x 5,0cm moeten hebben gehad. De stenen waren verbonden met vrij harde, vrij zandige, licht gelige kalkmortel. De bovenkant bevond zich tussen +32,45m en +32,87m TAW (tussen 0,61 en 0,20m onder het maaiveld). Twee meter noordelijker werd opnieuw een muurcomplex aangetroffen. Deze restanten waren in beduidend betere staat. Het ging om muur S300 met oriëntatie noordwest-zuidoost en S301 met oriëntatie zuidwest-noordoost, die hierop aansloot (zie figuur 44). De structuren waren opgebouwd uit bakstenen van formaat 25,0 x 10,0 x 6,0cm, verbonden met vrij harde, licht gelige kalkmortel. De bovenkant bevond zich tussen +32,75 en +32,83m TAW (0,39 tot 0,31m onder het maaiveld).

Figuur 41: Overzicht van sleuf 6 vanuit het kasteel.

Figuur 42: Het noordoostelijk deel van sleuf 6 met aanduiding van de belangrijkste muurstructuren.

Figuur 43: S302 en S303 centraal in sleuf 6.

Figuur 44: Muurstructuren in het noorden van sleuf 6.

6.1.4.3. Vondsten

Ook in deze sleuven viel de kleine hoeveelheid vondstmateriaal duidelijk op. In sleuf 4 konden uit de diepste laag (S700) twee stukken rood geglazuurd aardewerk worden gerecupereerd. Deze konden niet veel preciezer gedateerd worden dan postmiddeleeuws. In de hoger liggende lagen van sleuf 4 werd enkel witbakkend aardewerk gevonden, dat waarschijnlijk in de 19de eeuw kan worden gedateerd. Sleuven 5 en 6 leverden in het geheel geen relevant vondstmateriaal op.

6.1.4.4. Conclusie

In sleuf 4 en 5 werd vooral gespeurd naar sporen van de gebouwen die zich vroeger aan de straatkant bevonden en rond 1948 werden afgebroken. Van het poortgebouw, dat in sleuf 4 werd verwacht, kon geen enkel spoor worden teruggevonden. Ter hoogte van deze sleuf bevinden er zich geen noemenswaardige archeologische sporen.

Het afbraakspoor S252 dat in sleuf 5 werd aangetroffen is naar alle waarschijnlijkheid afkomstig van de muur van het conciërgewoning dat zich hier bevond. De vulling van S251, dat het zuidwestelijk deel van de sleuf uitmaakte, zou mogelijk deel kunnen uitmaken van de opgevulde gracht die rond het complex liep. In dat geval werd deze mogelijk gedempt om de bouw van de conciërgewoning mogelijk te maken. Ter hoogte van sleuf 5 bevonden de archeologische sporen zich vanaf 0,50m onder het maaiveld (+31,88m TAW). De bovenste halve meter bestond uit recent puin. Dit gedeelte van het terrein werd in het recente verleden duidelijk opgehoogd.

In sleuf 6 werden geen sporen aangetroffen van het verdwenen kerkje en kerkhof. De aangetroffen muren kunnen mogelijk worden toegeschreven aan de 19de-eeuwse galerij die de verbinding vormde tussen het kasteel en de voorgebouwen. De oriëntatie van de muurresten sluit alleszins aan bij de informatie die uit historische bronnen is gekend. De grote hoeveelheid puin die zich in het zuidwesten van sleuf 6 bevond, kan mogelijk het resultaat zijn van het dumpen van de gracht die hier in de 19de eeuw mogelijk tot tegen het kasteelgebouw kwam. De archeologische sporen bevonden zich op deze plaats, net ten noordoosten van het kasteel, reeds vanaf 0,20m onder het maaiveld (+32,87m TAW).

6.1.5. Sleuven 7 en 8

6.1.5.1. Algemeen

Sleuven 7 en 8 werden uitgegraven ten zuidoosten van het kasteel. Sleuf 7 werd aangelegd in een L-vorm (zie figuur 45). Een eerste deel met afmetingen 7,5x1,5 tot 2m had oriëntatie noordwest-zuidoost en stond haaks op het kasteelgebouw. Het andere deel met oriëntatie zuidwest-noordoost liep parallel met het gebouw op ongeveer 1,3m van de muur. Het maaiveld lag tussen +32,95 m en +33,17m TAW. De sleuf werd uitgegraven tot een diepte tussen 0,53m (+32,56m TAW) en 0,78m (+32,28m TAW) onder het maaiveld. Alle lengteprofielen van de sleuf werden geregistreerd, zijnde profiel 4 (P4 – zuidwest), profiel 5 (P5 – noordoost), profiel 8 (noordwest) en profiel 9 (zuidoost).

Sleuf 8 was noordwest-zuidoost georiënteerd en stond haaks op het kasteelgebouw (zie figuur 46). Het maaiveld schommelde tussen +32,93m en +33,06m TAW. Het grondvlak van de sleuf werd uitgegraven tussen een diepte van 0,56m (+32,47m TAW) en 0,61m (+32,33m TAW) onder het maaiveld.

Figuur 45: Overzicht van sleuf 7 vanuit het kasteel.

Figuur 46: Overzicht van sleuf 8 in zuidoostelijke richting.

6.1.5.2. Bespreking van de aangetroffen sporen (zie bijlages 11 en 12)

Een AC-horizont van geelbeige leem met donker bruinige grijze vlekken vormde in beide sleuven de diepste laag. Het ging om S415 in sleuf 7 en S516 in sleuf 8. In sleuf 7 ging deze vanaf +32,46m TAW (0,61m onder het maaiveld) over in een 0,10 tot 0,20m dikke, zwaar gebioturbeerde B-horizont (S430). Deze bestond uit lichtgrijze leem met vrij veel groenbruine fosfaatvlekken en donker grijzig bruine vlekken. In sleuf 8 werd geen B-horizont aangetroffen. De overgang naar de antropogene lagen bevond zich tussen +32,56m en +32,68m TAW in sleuf 7 en rond +32,50m TAW in sleuf 8 (0,50 tot 0,40m onder het maaiveld). Daarboven bevond zich een pakket van tuinlagen met een dikte tussen 0,20 en 0,40m (zie figuur 47 en 48). Deze bestonden voornamelijk uit donker grijzig bruine leem met zeer veel groenbruine fosfaatvlekken en veel houtskoolbrokjes (S400 en S421 in sleuf 7, S519 in sleuf 8). Ter hoogte van sleuf 7 onderscheidde de bovenste laag van het tuinpakket zich door een iets blauwere kleur en meer houtskool (S429). In sleuf 8 was dit nog meer uitgesproken. In het noorden bevond zich hier een laag van zwartig grijze leem met geelbeige lemige vlekken en zeer veel houtskool (S518). Het leek te gaan om een laag met brandafval. Al deze lagen konden met zekerheid worden gedateerd in de volle middeleeuwen (11de-12de eeuw). Ter hoogte van sleuf 7 bevond de bovenkant van deze tuinlagen zich tussen +32,72m en +32,96m TAW (0,40 tot 0,24m onder het maaiveld). In sleuf 8 was dit tussen +32,80 en +32,84m TAW (0,20 tot 0,18m onder het maaiveld).

In het onderzoeksvlak werden heel wat sporen aangetroffen die het resultaat waren van activiteit in de tuinlagen (zie figuur 49). Het ging om 34 kuilen in allerlei vormen. Een aantal van deze kuilen kon eveneens in de volle middeleeuwen worden gedateerd. Aangezien de andere kuilen qua vulling zeer grote gelijkenis vertoonden met de gedateerde sporen, konden ze ook naar alle waarschijnlijkheid in de volle middeleeuwen worden geplaatst. Dat er nergens boven de tuinlagen een aanzet van één van deze sporen werd waargenomen, versterkte dit vermoeden. De vullingen waren steeds zeer gelijkaardig en bestonden uit grijsbruine leem in mindere of meerder mate gevlekt door inmenging van moederbodem. Enkele sporen kwamen in aanmerking voor een mogelijke identificatie als paalspoor (zie figuren 50 en 51).

Figuur 47: Zicht op profiel 4 in sleuf 7. De volmiddeleeuwse tuinlagen tekenen zich af als een grijze band boven de bruinbeige B- en AC-horizont.

Figuur 48: Zicht op profiel 6 in sleuf 8. De volmiddeleeuwse tuinlagen tekenen zich af als een grijze band boven de bruinbeige B- en AC-horizont. Ook de sporen in het grondvlak zijn duidelijk zichtbaar.

Figuur 49: Zicht op het grondvlak van sleuf 7. De volmiddeleeuwse kuilen tekenen zich duidelijk af.

De beperkte oppervlakte liet het echter niet toe om een mogelijke structuur te identificeren. Hieronder wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste sporen per categorie:

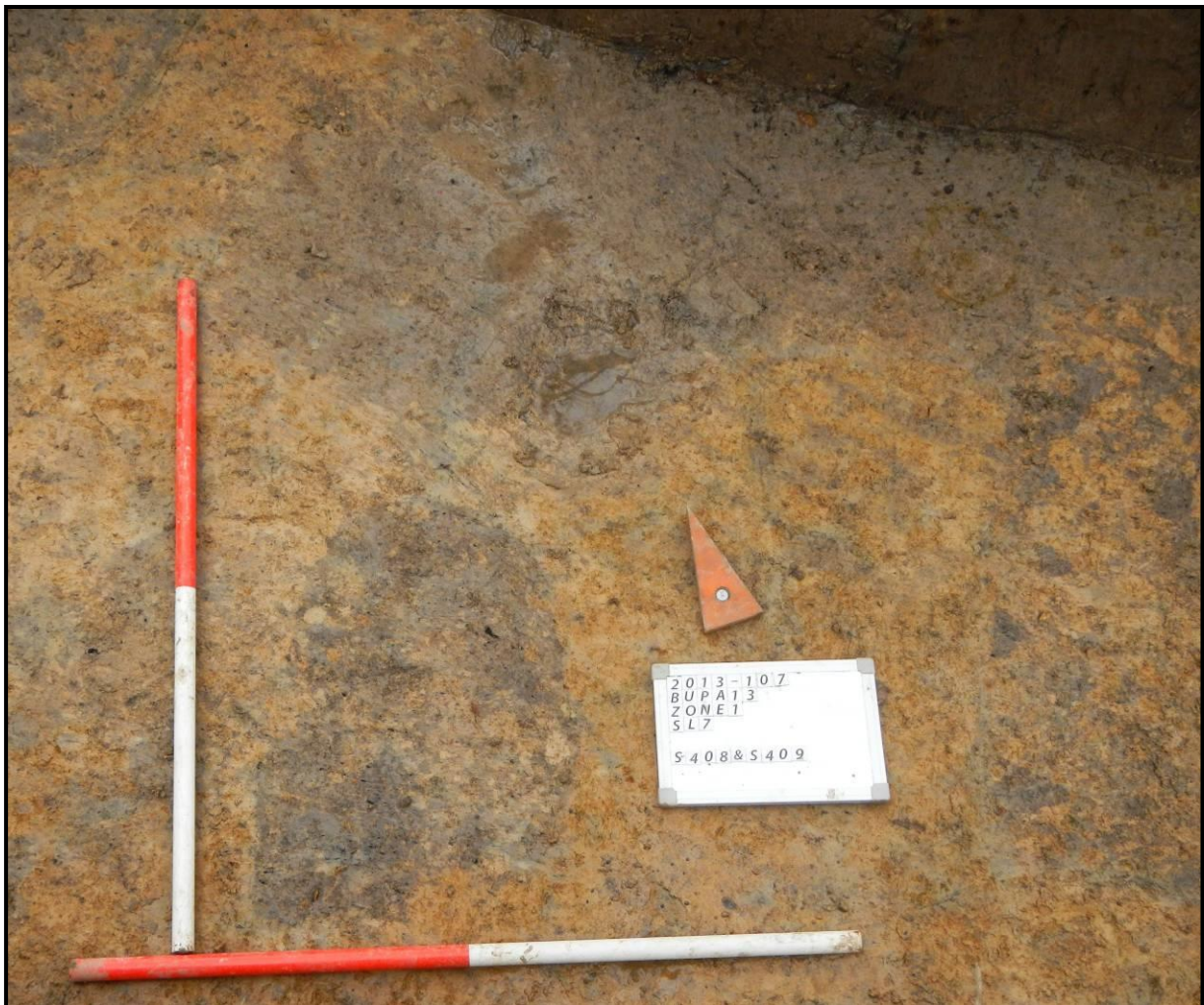
- puinkuilen met nogal wat brokjes natuursteen:
 - S401: rond spoor met diameter van 0,70m
 - S431: rond spoor met diameter van 1m

- mogelijke paalsporen:
 - S408: ronde vorm en een diameter van 0,15m
 - S406: vierkante vorm (0,14 x 0,14m)
 - S404: ronde vorm en diameter van 0,20m
 - S500: ronde vorm en diameter van 0,20m
 - S506: vierkante vorm met diameter van 0,15m
 - S503: ronde vorm met diameter van 0,15m

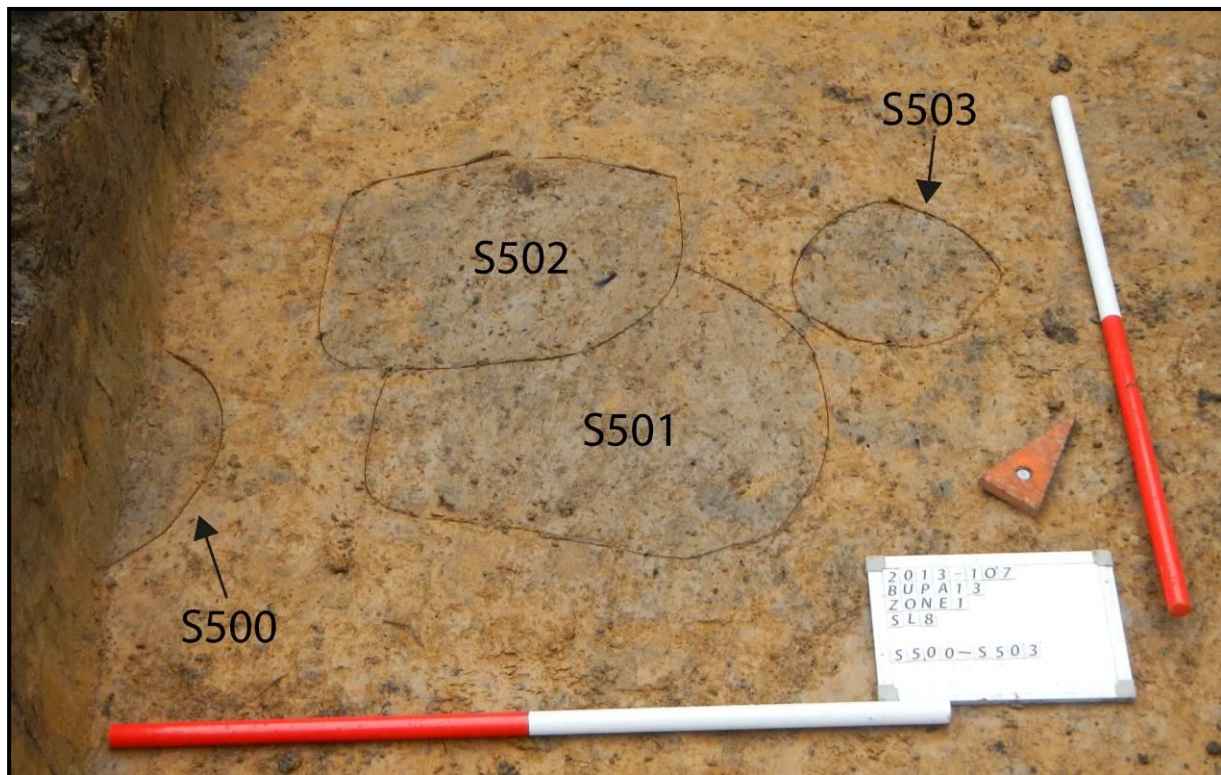
- overige kuilen:

- S509: scherpe rechthoekige vorm met breedte van 0,30m
- S413: vierkante vorm met veel baksteenspikkels en houtskool (0,40m x 0,40m)
- S402: groot spoor met kern van geelbeige klei met een diameter van 2,20m bij de aanzet en 1,60m in vlak.

Boven al deze sporen en de tuinlagen werd nog een pakket van 0,20 tot 0,30m dik aangebracht dat bestond uit donker blauwig grijze leem (S427 in sleuf 7 en S517 in sleuf 8). Ter hoogte van sleuf 7 vormde S428 nog een buffer van een tiental centimeter boven de tuinlagen. Deze bestond uit geelbeige leem. Op dit niveau werden geen andere vernoemenswaardige sporen meer aangetroffen.

Figuur 50: Mogelijke paalsporen in sleuf 7.

Figuur 51: Volmiddeleeuwse sporen in sleuf 8.

6.1.5.3. Vondsten

De vondsten uit sleuf 7 en sleuf 8 waren opmerkelijk. Het ging uitsluitend om grijs gebruiks aardewerk.³¹ Alle 22 scherven konden worden gedateerd in de volle middeleeuwen (10de-12de eeuw). Ze werden zowel aangetroffen in de tuinlagen als in de onderzochte kuilen. Opvallend waren enkele wandscherven met radstempelversiering in de vorm van vierkantjes. Deze werden gerecupereerd uit S400 (zie figuur 52, 15, inv. nr. 18) en S516 (zie figuur 52, 16, inv. nr. 22) en waren afkomstig van kogelpotten. Verder werden ook enkele randfragmenten van kogelpotten aangetroffen. In S502 bevond zich een sikkkelrand met weinig uitgesproken dekselgeul (zie figuur 52, 12, inv. nr. 19). Een stuk van een eenvoudige, uitstaande rand met afgeronde top werd aangetroffen in S505 (zie figuur 52, 13, inv. nr. 21). Naast de wandscherven met radstempelversiering werd uit S516 ook een eenvoudige uitstaande rand met eenvoudige top gerecupereerd (zie figuur 52, 14, inv. nr. 22).

³¹ DE GROOTE K. 2008, p. 294.

Figuur 52: Selectie van relevante vondsten uit sleuf 7 en 8.

6.1.5.4. Conclusie

Op basis van het historisch onderzoek werden op deze plaats mogelijk sporen van het oude kerkje, het bijhorende kerkhof en een mogelijke motteheuvel verwacht. Geen van deze zaken werd echter aangetroffen. Het kerkje en het kerkhof bevonden zich duidelijk niet ten zuiden van het huidige kasteelgebouw. De opbouw van de archeologische lagen gaf geen enkele aanwijzing dat hier ooit een motteheuvel was. De aangetroffen tuinlaag en de sporen van intensieve bewerking wezen er eerder op dat zich op deze plaats het neerhof bevond. De fosfaatresten in de tuinlaag wezen op een intensief gebruik van dierlijke mest of de aanwezigheid van neerhofdieren.

De resultaten zijn een duidelijke aanwijzing dat er ten westen van het kasteel belangrijke volmiddeleeuwse sporen (11de – 12de eeuw) aanwezig zijn die zich in een zeer goede bewaringstoestand bevinden. Deze sporen, meer bepaald de tuinlagen, bevinden zich hier plaatselijk reeds op 0,20m onder het huidige maaiveld. Vanaf 0,40m onder het maaiveld tekenen zich allerhande kuilen af die duidelijk getuigen van de intensieve bewerking.

6.1.6. Conclusie en aanbevelingen voor verder onderzoek

In de proefsleuven werden heel wat archeologische sporen waargenomen. Het ging zowel om grondsporen en muurresten als om belangrijke archeologische lagen/pakketten.

De oudste sporen werden aangetroffen ten zuidoosten van het kasteel. Reeds op 0,20 à 0,30m (+32, 82m TAW) onder het maaiveld bevond zich een pakket van volmiddel-eeuwse lagen. Deze waren samen zo'n 0,30m dik en onderscheidden zich door een grijze kleur en de aanwezigheid van vrij veel houtskoolspikkels. De onderkant bevond zich op ongeveer +32,52m TAW. Het ging waarschijnlijk om een tuinbouwlaag. Hierin werden heel wat kuilen uitgegraven die zich op een diepte van 0,60m onder het maaiveld (ongeveer +42,42 m TAW) duidelijk aftekenden in de moederbodem. Op basis van het vondstmateriaal konden ze in de volle middeleeuwen (10de – 12de eeuw) worden gedateerd. Ten noordoosten van het kasteel werden op één plaats, in het diepste punt van sleuf 1 (-0,70m, + 32,15 m TAW), delen van volmiddel-eeuwse lagen aangetroffen. Op beide plaatsen werd in de middeleeuwse lagen puin van natuursteenbrokken aangetroffen. Dit kan er mogelijk op wijzen dat er toen op deze plaats reeds een gebouw bestond dat geheel of gedeeltelijk uit steen was opgetrokken. De grote concentratie aan sporen en de aanwezigheid van tuinlagen wijst er duidelijk op dat zich op de plaats van het huidige kasteel in de 10de-12de eeuw een neerhof bevond. Indien er zich hier op dat moment een complete mottestructuur bevond, zoals de historische bronnen suggereren, is het onduidelijk waar het opperhof dient te worden gesitueerd. In ieder geval lag dit niet op de plaats van het huidige kasteel. De donjon werd dus vermoedelijk later opgetrokken op het neerhof. Mogelijk was het opperhof op dat moment reeds in onbruik.

Verspreid rond het kasteel werden op verschillende plaatsen muurresten van afgebroken delen van of aanbouwen aan het kasteel teruggevonden. Zoals verwacht werd ten noordwesten van het gebouw de fundering van de verdwenen noordoostelijke kasteelvleugel aangetroffen. De bovenkant van deze muurresten bevond zich op 0,40 à 0,45m onder het maaiveld (vanaf +32,56m TAW). De restanten waren tot 0,60m breed en bestonden volledig uit lokaal ontgonnen natuursteen. De vleugel leek te hebben bestaan uit een groot, lang volume. In het noorden werd een kleine ruimte afgescheiden. Het was onduidelijk hoe de twee insprongen van de muur dienen te worden geïnterpreteerd. Het kan gaan om een brede toegangspartij die naar het zuidwesten is gericht of om verstevigingspunten in de fundering (steunberen). Het grote volume zonder grote onderverdelingen lijkt te wijzen op een mogelijke functie als stal en/of

wagenhuis. Verder werd op de binnenkoer nog een cisterne of waterput in oud metselwerk teruggevonden. Deze structuur was zeker niet jonger dan de 18de eeuw.

Ook rondom de toren werden vrij veel muurresten aangetroffen. In sleuf 2, ten noordwesten van de toren werden zoals verwacht de funderingen van een aanbouw teruggevonden. Het metselwerk leek niet veel ouder te zijn dan het einde van de 18de eeuw. De resten bevonden zich op ongeveer 0,40m onder het maaiveld (+32,50m TAW). Ook in sleuf 3 werden heel wat muurresten teruggevonden, hetgeen niet in de verwachtingen van de bureaustudie lag. Onderaan de dichtgemetste toegangsdeur tot de toren werd een dorpel in natuursteen aangetroffen en een verharding in oud metselwerk (18de eeuw of ouder). Door de aanleg van een nutsleiding op 1,2m vóór de toren kon dit loopniveau echter niet met de andere muurstructuren in sleuf 3 worden verbonden. De oudste muur had een zuidwest-noordoost oriëntatie en had een natuurstenen kern. Deze structuur werd deels afgebroken voor de bouw van recenter muurwerk. De bovenkant van deze muurresten bevond zich reeds op een diepte van 0,20 à 0,25m onder het maaiveld (vanaf +32,83m TAW). De functie van al deze structuren bleef echter onduidelijk.

Verder werden in sleuven 5 en 6 nog de restanten van de voorgebouwen van het kasteel aangetroffen. In sleuf 5 ging het om de achtermuur van de conciërgewoning, die op 0,70m diepte werd aangetroffen (+31,88m TAW). In sleuf 6 ging het om de muren van de oversteek tussen de voorgebouwen en het kasteel. Hier werd ook een dik pakket baksteenpuin aangetroffen dat mogelijk te interpreteren viel als de opvulling van de gracht die tot tegen het kasteelgebouw liep.

Sporen van het oude parochiekerkje met bijhorend kerkhof werden in de onderzoekssleuven niet aangetroffen. Hieruit kan worden besloten dat het kerkje zich inderdaad tegen het noordoosten van het kasteel bevond, ter hoogte van de huidige hoofdingang. Op de sporen in sleuf 3 na werden geen structuren gevonden die konden worden geassocieerd met de donjon.

Samenvattend kan op basis van de archeologische prospectie worden besloten dat zich op het terrein een archeologische site bevindt met sporen uit verschillende periodes. De oudste sporen gaan terug tot de volle middeleeuwen (10de–12de eeuw). Ervan uitgaande dat het terrein tot 0,50m diepte zal worden verstoord door de geplande werken, wordt in drie zones een vervolgonderzoek aanbevolen. Deze zones hebben samen een oppervlakte van ongeveer 850m² (zie bijlage 15). Concreet gaat het om:

- advieszone 1 (425m²):

Deze omvat de parking ten zuiden van het kasteelgebouw, net voor de ingang van de lokalen van Kind en Gezin. Aangezien de prospectieresultaten erop wijzen dat de volmiddeleeuwse sporen zich over de gehele zone reeds op 0,20 à 0,30 m diepte bevinden, wordt hier een volledige vlakdekkende opgraving in 2 grondvlakken geadviseerd. Een eerste onderzoeksniveau zou op of net in de tuinlaag dienen te worden aangelegd. Een tweede onderzoeksniveau kan in de moederbodem worden uitgegraven.

- advieszone 2 (363m²):

Deze omvat de binnenkoer van het kasteel. Deze zone kan voor onderzoek opgesplitst worden in twee delen. Deel 1 (229m²) omvat het zuidwestelijk deel van de binnenkoer. De archeologische sporen bevinden zich hier vanaf 0,40m onder het maaiveld. Ook hier wordt een vlakdekkende opgraving aanbevolen. Eén onderzoeksvlak lijkt hier voldoende te zijn om de structuren ten volle te onderzoeken. Deel 2 (134m²) omvat het noordoosten van de binnenkoer. Hier werden tijdens het onderzoek geen belangrijke archeologische sporen aangetroffen. De nabijheid van het oude muurwerk laat echter wel een vermoeden bestaan dat zich ook hier nog oudere structuren bevinden. In dit deel wordt daarom geen vlakdekkende opgraving, maar een archeologisch begeleiding tijdens de werken geadviseerd.

- advieszone 3 (50m²):

Zone 3 bevindt zich in het noordoosten naast de toren en wordt in het noordoosten begrensd door de omvangrijke verstoring ten gevolge van oude nutsleidingen. Ook hier bevinden de archeologische sporen zich vrij ondiep op 0,20 à 0,25m onder het maaiveld. Een vlakdekkende opgraving in één onderzoeksniveau lijkt hier dan ook aangewezen.

Als suggestie kan worden meegegeven dat indien de plannen voor de heraanleg in zones 2 en 3 plaatselijk kunnen worden veranderd, de muurresten hier kunnen bewaard blijven. Tenslotte dient nog te worden vermeld dat een korte survey uitwees dat er zich in het park net ten zuiden van het kasteel over de kasteelgracht hoogteverschillen bevinden die mogelijk kunnen wijzen op archeologische structuren. Aangezien het terrein hier reeds iets hoger ligt lijkt het geen onlogische plaats om het opperhof van de middeleeuwse mottestructuur te situeren. Een beperkt booronderzoek zou hierover reeds duidelijkheid kunnen brengen. Dit advies is niet bindend en dient als aanbeveling voor het agentschap Onroerend Erfgoed.

6.2. Zone 2

6.2.1. Algemeen

Binnen zone 2, een terrein van 10142m², werden vijf proefsleuven gegraven (zie figuur 53, zie bijlage 14). In het noordoosten van het onderzoeksgebied was reeds een wachtbekken uitgegraven van 533m², wat de onverstoorde oppervlakte terugbracht tot 9608,31m². Hiervan werd 1079m² (11,23%) onderzocht. De parallelle sleuven werden aangelegd volgens de oriëntatie zuidwest-noordoost. Ze hadden telkens een breedte van 1,80 tot 2m. De exacte lengte van de sleuven was:

- Sleuf 1: 111m
- Sleuf 2: 131m
- Sleuf 3: 126m
- Sleuf 4: 114m
- Sleuf 5: 72,5m

Figuur 53: Overzicht van het terrein en de sleuven in noordelijke richting.

Op drie plaatsen waren de omvang of het karakter van de sporen van die aard dat de sleuven dienden uitgebreid te worden om een correcte inschatting van het bodemarchief te kunnen maken. Kijkvenster 1 (KV1), gelegen tegen het noordwesten van sleuf 2, was 2,5 bij 8,8m groot. De overige kijkvensters werden aangelegd tegen sleuf 4. KV2 bevond zich tegen de noordwestwand en was 4,3m x 17,8m groot. Kijkvenster 3 situeerde zich tegen het zuidoosten van de sleuf. Het was 8m lang en 4,5m breed. In totaal werd in deze kijkvensters 123,2m² onderzocht, goed voor zo'n 1,28% van het terrein.

Vanwege de ligging van het terrein op de oostflank van de Zennevallei stijgt het maaiveld aanzienlijk in zuidoostelijke richting. Tussen het laagste (+35,5m TAW) en het hoogste punt (+38,20m TAW) is een hoogteverschil van bijna 3m. Dit weerspiegelde zich ook in het maaiveld rondom de sleufwanden. Tussen het noordoostelijke en het zuidwestelijke uiteinde van de sleuven was er een hoogteverschil van 2,23 tot bijna 3m.

Verspreid over de sleuven werden acht wandprofielen geregistreerd. Het betrof:

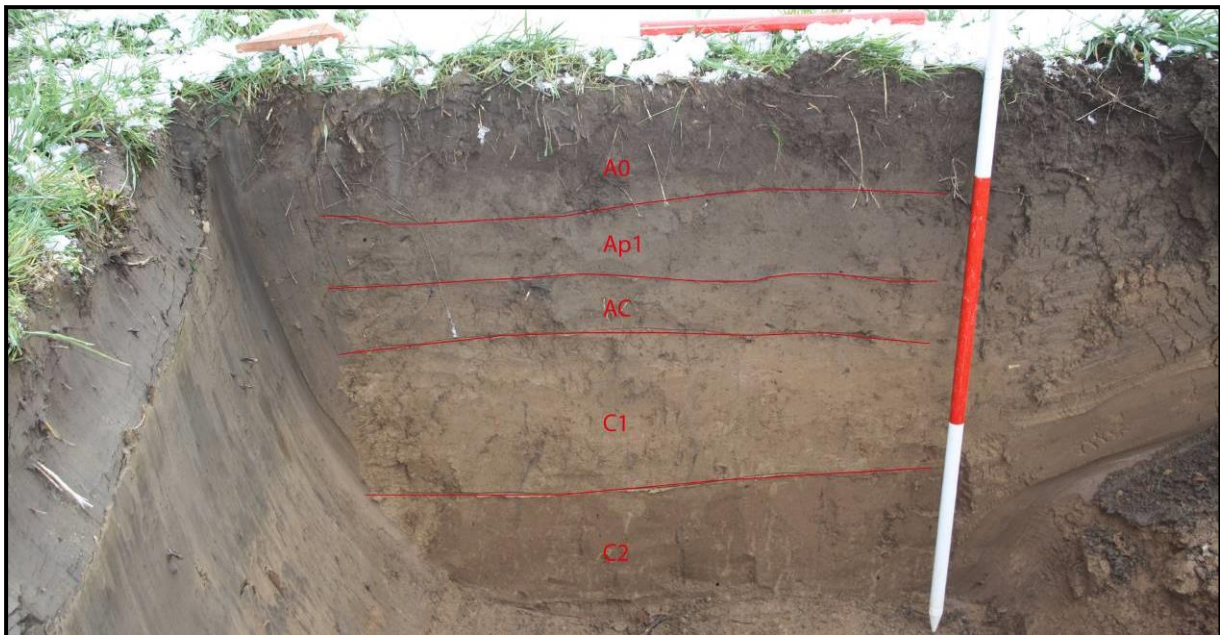
- Sleuf 1: profiel 1 (P1)
- Sleuf 2: profielen 2 (P2) en 3 (P3)
- Sleuf 3: profielen 4 (P4) en 5 (P5)
- Sleuf 4: profielen 6 (P6) en 7 (P7)
- Sleuf 5: profiel 8 (P8)

6.2.2. Stratigrafie

In sleuf 1, sleuf 2 en het noordoosten van sleuf 3 (P1 t.e.m. P4) toonden de bodemprofielen een vergelijkbare opbouw (zie figuur 54). Onder de ploeglaag (A0-horizont) van 0,30 tot 0,40m dik werd telkens een Ap-horizont van 0,10 tot 0,20m dik aangetroffen. Het leek te gaan om een ophogingspakket van vrij vaste, donker grijsbruine licht humeuze leem met vrij veel baksteenspikkels en -brokjes, vrij veel houtskool en vrij zware bioturbatie. Opvallend was dat hieronder in geen van deze profielen een B-horizont aanwezig was. Er kon telkens een AC-horizont worden vastgesteld die bovenaan duidelijk en scherp afgelijnd was. Deze was 0,10 tot 0,15m dik en bestond uit vrij vaste, licht bruinbeige leem met vrij veel houtskoolspikkels en vrij weinig bioturbatie. Hieronder bevond zich de lemige moederbodem.

Profielen 5 en 6 toonden aan dat er zich centraal op het terrein een aanzienlijke concentratie baksteenpuin bevindt (zie figuur 55). Onder de ploeglaag van zo'n 0,20m

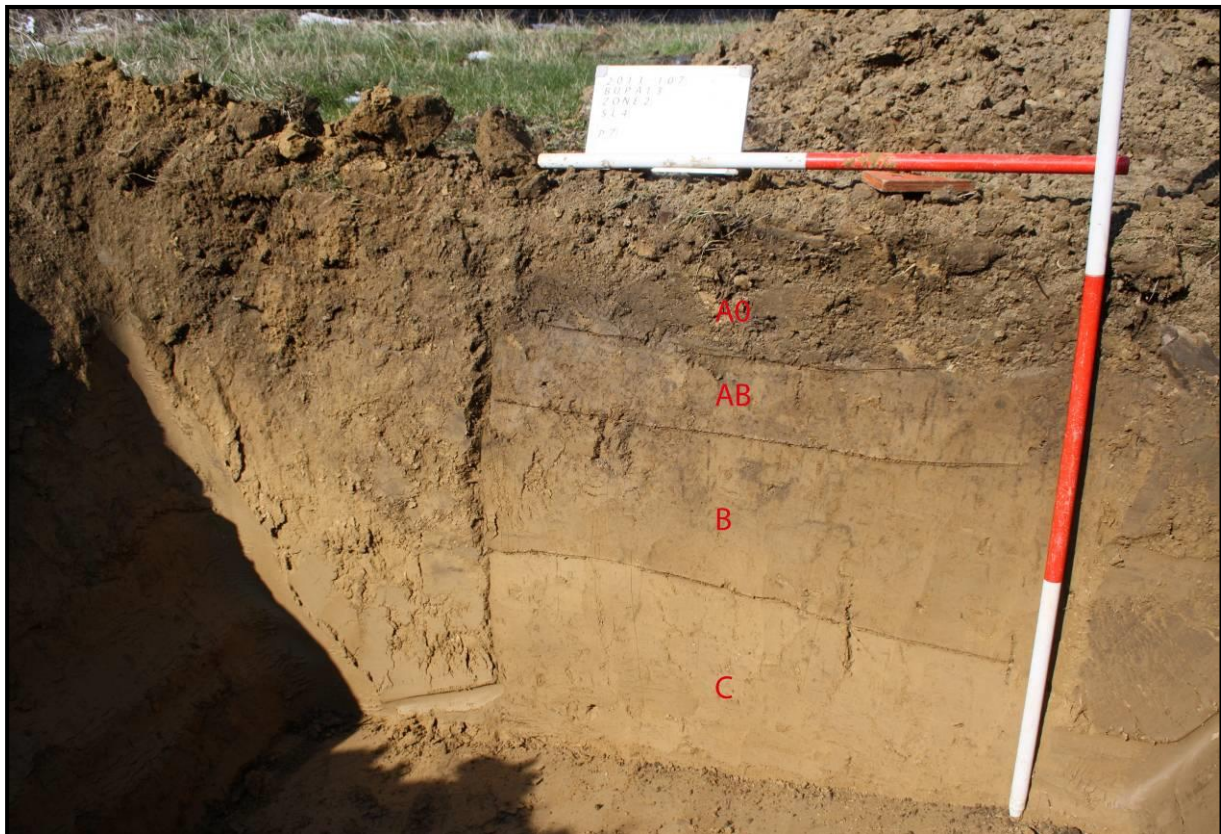
dik bevonden zich verschillende Ap-horizonten met veel baksteenpuin. Het ging om puin dat sporen vertoonde van grote hitte. Ook steenkoolsintels waren verspreid aanwezig. Hieronder kon de C-horizont van licht zandige leem worden waargenomen. In het zuiden van sleuf 4 en in sleuf 5, aan de straatkant van het terrein, vertoonden de profielen een klassieke opbouw (zie figuur 56). Onder de ploeglaag (A0) en de AC-horizont was duidelijk een B-horizont aanwezig van vrij vaste, donker gelig bruine, licht zandige leem. Deze was sterk gebioturbeerd. Hieronder was de moederbodem (C-horizont) van licht zandige leem zichtbaar.

Figuur 54: Profiel 1, sleuf 1.

Figuur 55: Profiel 5, sleuf 3.

Figuur 56: Profiel 7, sleuf 4.

6.2.3. Sporen

In de proefsleuven en kijkvensters werden een dertigtal sporen waargenomen (zie bijlage 14). Slechts enkele sporen manifesteerden zich als grijzige verkleuringen in de bruine leembodem.

Er werd één grachtstructuur aangesneden (S2). Deze bevond zich in sleuf 1 en had als oriëntatie noordoost-zuidwest. Dit spoor kon over 23m worden gevolgd en was minstens 1,20m breed. De vulling bestond uit bruینگrijze leem met weinig spikkels houtskool. Hierin werden drie scherven grijs aardewerk gevonden die te dateren waren in de volle middeleeuwen. Het spoor kon duidelijk worden waargenomen op +35,53m TAW, zo'n 0,50m onder het maaiveld. Verder in sleuf 1 bevond zich ook een kuil met kleiïge, bruینگrijze vulling. Deze was 1,4m lang en 0,80m breed en was duidelijk zichtbaar op 0,50m onder het maaiveld. Uit deze kuil kon geen materiaal worden gerecupereerd.

In sleuf 2 en sleuf 4 werden twee paalsporen aangetroffen (S11 en S21) met een zeer gelijkaardige vulling. Ze hadden een grootte van ongeveer 0,20 x 0,20m en hadden dezelfde puinige vulling, die duidelijk afkomstig was van de bovenliggende lagen en na extractie de ontstane kuil had gevuld. Wanneer beide paalkuilen met elkaar werden verbonden stond de ontstane lijn ongeveer loodrecht op de straat. Het is zeer waarschijnlijk dat ze deel uitmaakten van een 19de of 20ste-eeuwse afscheiding. In sleuf 5 bevond zich een paalkuiltje met vulling van bruingrijze leem (S27). Het ronde spoor had een diameter van 0,20m en kon niet nader worden gedateerd.

De meerderheid van de sporen had eenzelfde vulling van baksteenpuin, steenkoolsintels en in mindere of meerdere mate bruine leem. Daarnaast bevatten ze plaatselijk ook nogal wat huishoudelijk afval zoals keramiek en bot. Het vondstmateriaal kon worden gedateerd rond 1900. Al deze rechthoekige kuilen waren noordoost-zuidwest georiënteerd. Ze leken verspreid te liggen over twee zones.

Een eerste zone bevond zich ongeveer centraal in het terrein en strekte zich uit over sleuven 2, 3 en 4. Deze zone was ongeveer 1073m² groot (zie figuur 57). Twee sporen tekenden zich eerder af als grotere concentraties van puinige leem. Alhoewel ze eenzelfde vulling van baksteen en steenkoolsintels bevatten zijn ze minder puinig en grilliger van vorm. Het ging om:

- S18: een zone met drie puinconcentraties, 7,0m lang en minstens 1,8m breed;
- S20: zone met vrij lemig puin, minstens 9m lang en 6m breed.

Aangezien S20 doorsneden werd door een kuil met gelijkaardige vulling, leken deze twee sporen iets ouder te zijn. Tussen de andere sporen uit deze categorie waren er onderling geen oversnijdingen, hetgeen erop leek te wijzen dat ze niet over een lange tijdsperiode werden gegraven. De aanzet van deze sporen lag onmiddellijk onder de ploeglaag. Vanaf 0,50m onder het maaiveld (+35,37m tot +36m TAW) kon de aftekening scherp worden waargenomen in de moederbodem. Het ging om:

- S9: 2,5 x 5m;
- S10: minstens 4,2m x minstens 1,2m;
- S15: tweemaal minstens 5,1m;
- S16: 0,70m x minstens 5,6m;
- S17: 0,90m x minstens 7,5m;
- S19: 16m x minstens 5,2m.
-

Bij onderzoek in doorsnede bleek S19 nog tot maximum 0,75m onder het onderzoeksvlak door te lopen (zie figuur 58). Het spoor kon duidelijk onderverdeeld worden in een deel gevuld met vooral verbrand materiaal (steenkoolsintels) en een deel met vooral baksteenpuin.

In het zuidwestelijke deel van sleuf 4 kon een tweede concentratie van gelijkaardige sporen worden waargenomen (zie figuur 59). Deze zone was naar schatting ongeveer 270m² groot. De sporen tekenden zich duidelijk af op 0,50m onder het maaiveld, tussen +36,36 en +36,47m TAW. De aanzet bevond zich al vlak onder de ploeglaag. Het ging om:

- S22: 3,2m x minstens 0,80m;
- S24: 9,4m x 1,32m;
- S25: 4m x 2,76m;
- S29: minstens 1m x minstens 1,20m;
- S30: 3,71 x minstens 1,66m.

S25 werd verder in doorsnede onderzocht (zie figuur 60). Het bleek om een kuil met rechte wanden en bodem te gaan, waarvan de insteek zich in het zuidoosten bevond. De kuil liep nog 1,30m door onder het maaiveld. In de vulling kon geen verdere gelaagdheid worden herkend. Verder bevond zich ook in het noordoosten van sleuf 5 nog een spoor met gelijkaardige vulling. Het ging om S26, een zone van 12,28m lang en minstens 2m breed.

Figuur 57: Kijkvenster 2 met S19.

Figuur 58: Coupe op puinkuil S19.

Figuur 59: Overzicht van kijkvenster 3 met rechthoekige kuilen, opgevuld met residu van baksteenproductie.

Figuur 60: Coupe op S19, kijkvenster 3.

6.2.4. Vondsten

Uit de puinkuilen die zich verspreid over het terrein bevonden werd heel wat aardewerk en glas gerecupereerd. Vooral in S19 en S26 werden heel wat vondsten aangetroffen. Het gros van het aangetroffen aardewerk bestond uit stukken van kommetjes, kopjes en borden in industrieel wit aardewerk. Vooral op de kommetjes en kopjes, die doorgans ook als sierobject werden gebruikt, kwam decoratie voor.

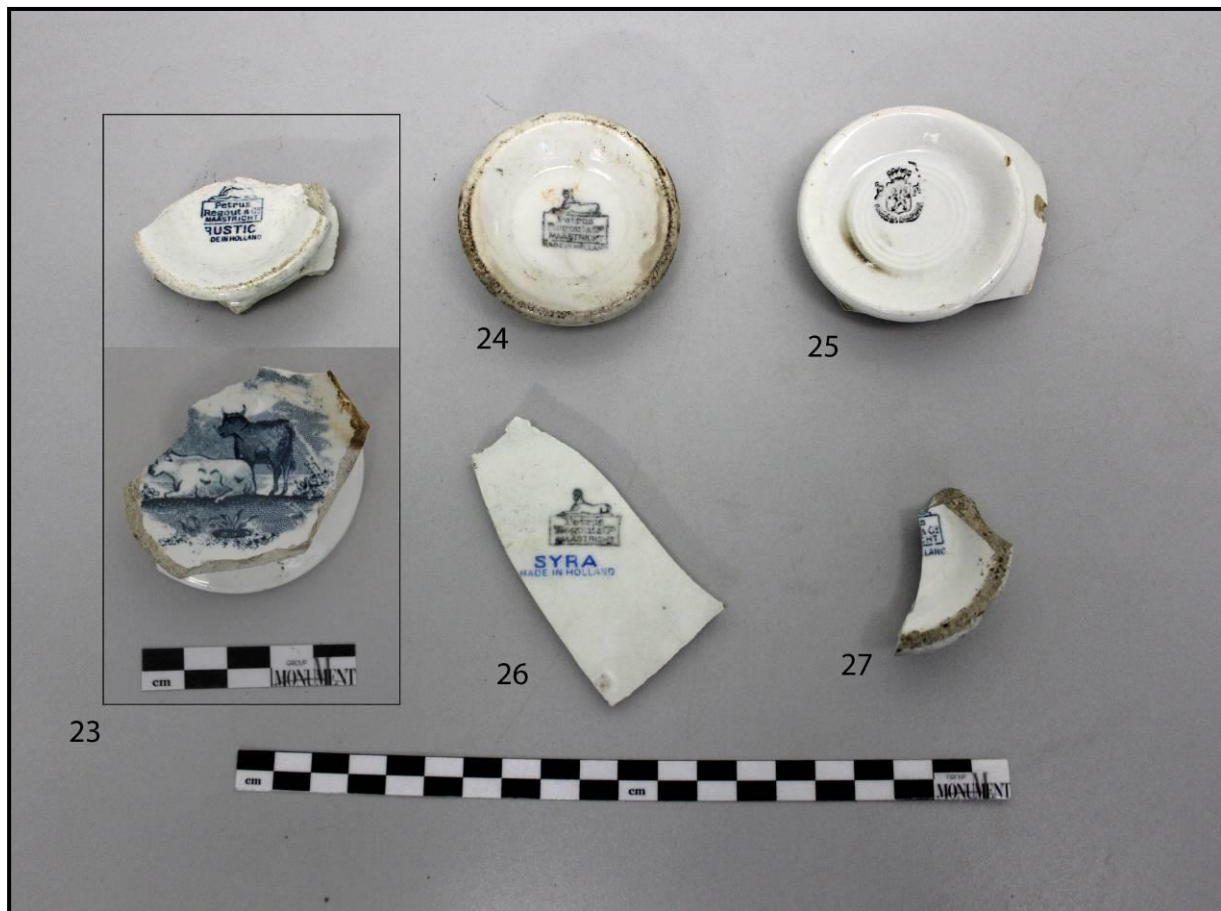
Een aantal kommetjes hadden een monochroom blauw drukdecor met sierlijke florale motieven (zie figuur 61, 19, inv. nr. 27), al dan niet in combinatie met geometrische decoratie (zie figuur 61, 17, inv. nr. 26). In een enkel geval was de versiering met een stempelmalle aangebracht (zie figuur 61, 15, inv. nr. 27). Verder kwam ook polychrome versiering voor, waarbij blauwe, paarse, rode en groene kleuren werden gecombineerd. De polychrome versiering bestond uit sterk gestileerde florale motieven, die duidelijk door de *art nouveau* stijl waren beïnvloed (zie figuur 61, 18, inv. nr. 27 en 20, inv. nr. 27). Deze dateerden dan ook naar alle waarschijnlijkheid van na 1895.

Figuur 61: Objecten in industrieel wit aardewerk en steengoed.

Opvallend was ook een kommetje met aan de binnenkant een bucolisch motiefje. Dit werd geproduceerd door de Nederlandse fabriek Petrus Regout & Co uit Maastricht. Aan de onderkant staat een kleine zittende sphinx met drieregelige stempel '*Petrus regout*' met toevoeging van decornaam '*Rustic*' en '*Made in Holland*'. Dit was te dateren na 1892 (zie figuur 62, 23, inv. nr. 27). Verschillende kommetjes droegen onderaan de stempel van deze fabriek ('*Petrus Regout & Co Maastricht Made in Holland*') (zie figuur 62). Dit was dan ook tijdens het laatste kwart van de 19de en de eerste helft van de 20ste eeuw één van de grootste aardewerfabrikanten van Europa. Een stempel op de bodem van een bord droeg als extra de aanduiding '*Syra*'. Ook dit was te dateren na 1892 (zie figuur 62, 26, inv. nr. 28). Op een drinktas was onder de 'M' van Maastricht een onderbreking te zien. Op basis hiervan kon worden achterhaald dat deze in 1898 werd geproduceerd (zie figuur 62, 24, inv. nr. 28). Eén kommetje draagt de stempel '*Made in Belgium*' in combinatie met het nationaal wapenschild. Dit werd geproduceerd door de firma Boch Frères en valt te dateren tussen 1887 en 1910 (zie figuur 62, 25, inv. nr. 95).³²

³² POLLING 2006.

Figuur 62: Stempels op objecten in industrieel wit aardewerk.

Naast het industriële aardewerk werden ook fragmenten van boter- en smoutpotten in steengoed aangetroffen. Opvallend was een grote melkfles voorzien van een bruin glazuur (zie figuur 61, 22, inv. nr. 27). Daarnaast werden ook verschillende fragmenten van teilen in rood aardewerk gerecupereerd.

Verder werden in de puinkuilen ook verschillende glazen objecten aangetroffen. Het gaat o.a. om medicijnflesjes (zie figuur 63, 29, 30, inv. nr. 29), bierglazen (zie figuur 63, 31, inv. nr. 93) en bierflessen (zie figuur 63, 28 en 32, inv. nr. 93). Ook deze waren met voorbehoud enige jaren vóór of na de Eerste Wereldoorlog te dateren.

Tot slot is ook de vondst van een griffel in S26 het vermelden waard. Dit leistenen schrijfinstrument werd vooral in scholen gebruikt bij het leren schrijven in combinatie met een lei. Vanaf 1900 nam het gebruik merkbaar af, maar lei en griffel werden zeker nog tot net na de Tweede Wereldoorlog gebruikt (zie figuur 64).

Figuur 63: Glazen objecten.

Figuur 64: Griffel.

6.2.5. Conclusie en aanbevelingen voor verder onderzoek

In zone 2 werd één spoor aangetroffen dat vermoedelijk in de volle middeleeuwen te dateren valt. Het gaat om een gracht die parallel aan en op enkele meters lijkt te lopen van de locatie van de vroegere steenweg. Aangezien deze weg vermoedelijk reeds meer dan duizend jaar bestaat is het mogelijk dat het spoor hiermee kan worden geassocieerd. Verder werden op het terrein hoofdzakelijk kuilen met vooral baksteenpuin aangetroffen. De afwezigheid van kalkmortel lijkt uit te sluiten dat het hier om bouwpuin gaat. Omwonenden wezen op het feit dat een nabijgelegen baksteenfabriek het terrein mogelijk als stortplaats gebruikte. Een plausibele verklaring zou kunnen zijn dat het productieafval van deze steenbakkerij op deze plaats werd gestort in kuilen die daartoe werden uitgegraven. De steenbakkerij zou in de 19de eeuw en tot aan de Tweede Wereldoorlog bakstenen geproduceerd hebben.³³ Op basis van de datering van het aangetroffen aardewerk, lijkt het er op dat de steenbakkerij het terrein mogelijk tot het begin van de 20ste eeuw gebruikte.

De archeologische sporen die op de site werden aangetroffen zijn quasi allemaal van subrecente oorsprong. Ze konden tijdens de prospectie vrij uitvoerig worden onderzocht. Het sporenensemble is niet van die aard dat een vervolgonderzoek aangewezen is. Bij de planning van de aanplantingen dient echter rekening te worden gehouden met de aanzienlijke hoeveelheden puin die zich over een groot deel van het terrein onder de ploeglaag bevinden.

Dit advies is niet bindend en dient als aanbeveling voor het agentschap Onroerend Erfgoed.

³³ Meer informatie over deze steenbakkerij werd niet teruggevonden, ook niet na overleg met plaatselijke heemkundigen. Ook de naam van fabriek kon niet achterhaald worden.

7. SYNTHESE

In het kader van de geplande werken in het park van Buizingen (deelgemeente van Halle, provincie Vlaams-Brabant) voerde een team van Monument Vandekerckhove nv van 25 tot en met 27 maart en van 8 tot en met 15 april 2013 een archeologische prospectie uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was het stadsbestuur van Halle. Aangezien de heraanleg van de terreinen gepaard gaat met een verstoring van de bodem adviseerde Onroerend Erfgoed voorafgaand aan de werken een archeologische evaluatie door middel van proefsleuven, teneinde te vermijden dat waardevol archeologisch erfgoed ongedocumenteerd verloren zou gaan. De historiek van de site schept immers een zekere archeologische verwachting. De sleuven werden uitgezet op basis van de resultaten van een historisch onderzoek dat voorafgaand aan de prospectie werd uitgevoerd. Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorwaarden opgesteld door Onroerend Erfgoed.

Het archeologisch onderzoek leverde heel wat sporen op. Deze situeerden zich vooral rond het kasteel. Hier werden sporen teruggevonden van een volmiddeleeuws neerhof (10de–12de eeuw), dat zich waarschijnlijk binnen de grenzen van de huidige kasteelgracht bevond. Mogelijk stond er toen reeds een gebouw dat volledig of gedeeltelijk uit steen was opgetrokken. Op de binnenkoer van het kasteel werden de overblijfselen van een verdwenen kasteelvleugel teruggevonden. Deze deed waarschijnlijk dienst als wagenhuis en/of stal. Verder werden nog overblijfselen gevonden van een aanbouw aan de toren en de voorgebouwen. Van een mogelijke motteheuvel werden geen sporen aangetroffen. Ook oudere sporen geassocieerd met de donjon waren vrij schaars. Deze beperkten zich tot een oude deurdrempel en aangebouwd baksteenpad. Er mag worden geconcludeerd dat het kasteel van Buizingen een belangrijke meerperiodensite is met een grote intensiteit aan sporen die zich reeds op geringe diepte bevinden. Achter het kasteelpark werd een terrein onderzocht dat zal ontwikkeld worden tot een hoogstamboomgaard. Hier werden vooral kuilen gevonden met afval van baksteenproductie uit de 19de en de vroege 20ste eeuw. Een volmiddeleeuwse gracht was het enige oudere spoor dat op deze plaats werd aangetroffen.

Voor de zone rond het kasteel (zone 1) wordt een archeologisch vervolgonderzoek geadviseerd. Deze aanbeveling heeft echter geen enkele bindende kracht, maar dient als advies voor de bevoegde overheid, Onroerend Erfgoed, die uiteindelijk beslissingsrecht heeft over het vervolgtraject.

8. LITERATUUR

- **uitgegeven bronnen**

AMERIJKX W., *Bodemkunde. Bodemvorming, bodemeigenschappen, de bodems van België, bodembehoud en -degradatie, bodembeleid en bodempolitiek*, Gent, 1995.

DE GROOTE K., *Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen, deel 1. Relicta Monografiën I.* Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed, Brussel, 2008.

DOPERE F. en UBREGTS W., *De donjon in Vlaanderen: Architectuur en wooncultuur*, Leuven, 1991.

HEIJBROECK J.F. e.a., *Met Huygens op reis. tekeningen en dagboeknotities van Constantijn Huygens jr. (1628-1697), secretaris van stadhouder-koning Willem III*, Zutphen, 1982.

LERNOUT G., *De heren van de heerlijkheid Huizingen, Buizingen, Eizingen en de kasteelheren van Buizingen*, *Hallensia*, jaargang 33, 1, 2011, pp. 3-24.

MARDAGA P., *Architecture rurale de Wallonie, pays de Soignies et de Nivelles*, Luik, 1992.

POLLING, *Maastrichtse Keramiek. Merken en datering*, Lochem, 2006.

POPP P.C., *Province de Brabant : arrondissement de Bruxelles : canton de Hal. Plan parcellaire de la commune de Buysingen : avec les mutations. Echelle 1:5000*, Brugge, s.d..

VAN DEN WEGHE M.-J., *Geschiedenis van Buysinghen – Eysinghen naar de oorspronkelijke bronnen*, Gent, 1929.

VERBESSELT J., *De dekenij Halle – I, Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13e eeuw*, deel 19, 1985, pp. 435-619.

VERLEYEN R., *De voormalige kasteelhoeve van Buizingen: raadsels binnen en buiten de grote schuur*, *Hallensia*, jaargang 33, 1, 2011, pp. 34-38.

- **onuitgegeven bronnen**

S.N. *Carte figurative des bois situés à Tourneppe et appartenant à l'abbaye de la Cambre...* .
BRUSSEL. Algemeen Rijksarchief, afdeling kaarten en plannen, kaart nr. 3055, 1758.

S.N., *Bijzonder voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Halle, Vandenpeereboomstraat*, s.l., 2012.

ZUIDWEST-BRABANTS MUSEUM HALLE, Château de Buysingen, canton de Leuw – St. Pierre. Appartient à Mr. de Bousies, ets, B 896.

HALLE. Stadsarchief. Modern Gemeentearchief Buizingen, nr. 1010.02 : Liggingsplannen, 1897.

HALLE. Stadsarchief. Modern Gemeentearchief Buizingen, nr. 1010.04 : Veranderingswerken, plaatsbeschrijving en raming der werken, 1947, 1 pak.

HALLE. Stadsarchief. Modern Gemeentearchief Buizingen, nr. 1010.36 : rioleringsplan nr. 7 (goedgekeurd op 29/01/1949), 1949, 1 omslag.

HALLE. Stadsarchief. Modern Gemeentearchief Buizingen, nr. 1010.37 : plan van het gelijkvloers nr. 8 (goedgekeurd op 29/01/1949 en 19/03/1949), 1949, 1 stuk.

HALLE. Stadsarchief. Modern Gemeentearchief Buizingen, nr. 1010.39 : plan van de doorsnede van de kelder nr. 10 (goedgekeurd op 29/01/1949 en 19/03/1949), 1949, 1 stuk.

HALLE. Stadsarchief. Modern Gemeentearchief Buizingen, nr. 1010.40 : plan van de doorsnede nr. 11 (goedgekeurd op 29/01/1949), 1949, 1 stuk.

- **Internetbronnen**

http://dgtl.kbr.be:1801/view/action/singleViewer.do?dvs=1362579471134~121&locale=nl_NL&VIEWER_URL=/view/action/singleViewer.do?&DELIVERY_RULE_ID=10&search_terms=buysingen&adjacency=N&application=DIGITool-3&frameId=1&usePid1=true&usePid2=true (*Popp-kaart*)

http://farm8.staticflickr.com/7190/6883359771_7546f61992_z.jpg (*recent uitzicht kasteel*)

<http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/>

<http://maps.google.be/>

<http://www.agiv.be>

<http://www.google.com/earth/index.html>

<http://www.ngi.be/NL/NL1-4-2-3> (*Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik*)

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe/geheel/21432>

9. BIJLAGEN

- Bijlage 1: overzichtsplan
- Bijlage 2: reconstructie belangrijkste verdwenen structuren
- Bijlage 3: aanbevelingsplan archeologische prospectie zone 1
- Bijlage 4: sleuvenplan zone 2
- Bijlage 5: sleuf 1
- Bijlage 6: sleuf 1 - profiel 15
- Bijlage 7: sleuf 2
- Bijlage 8: sleuf 2 - profiel 2
- Bijlage 9: sleuf 3
- Bijlage 10: sleuf 4-5-6
- Bijlage 11: sleuf 7 en 8
- Bijlage 12: sleuf 7 en 8 - profielen 4 en 6
- Bijlage 13: zone 1 - sleuvenplan
- Bijlage 14: zone 2 - sleuven en sporen
- Bijlage 15: aanbevelingsplan archeologisch vervolgonderzoek
- USB-kaart met daarop de veldtekeningen, de inventarislijst, het digitaal grondplan, de foto's en de digitale versie van dit rapport.

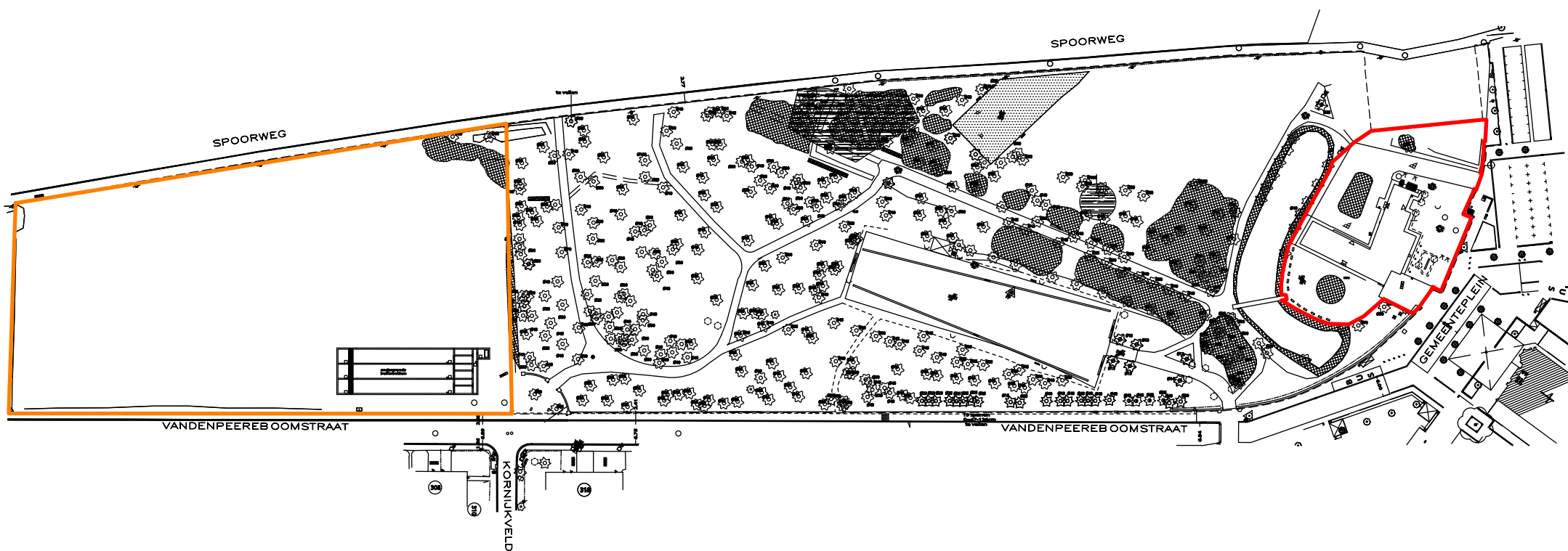
Archeologische
prospectie
Halle - kasteel
Buizingen
2013

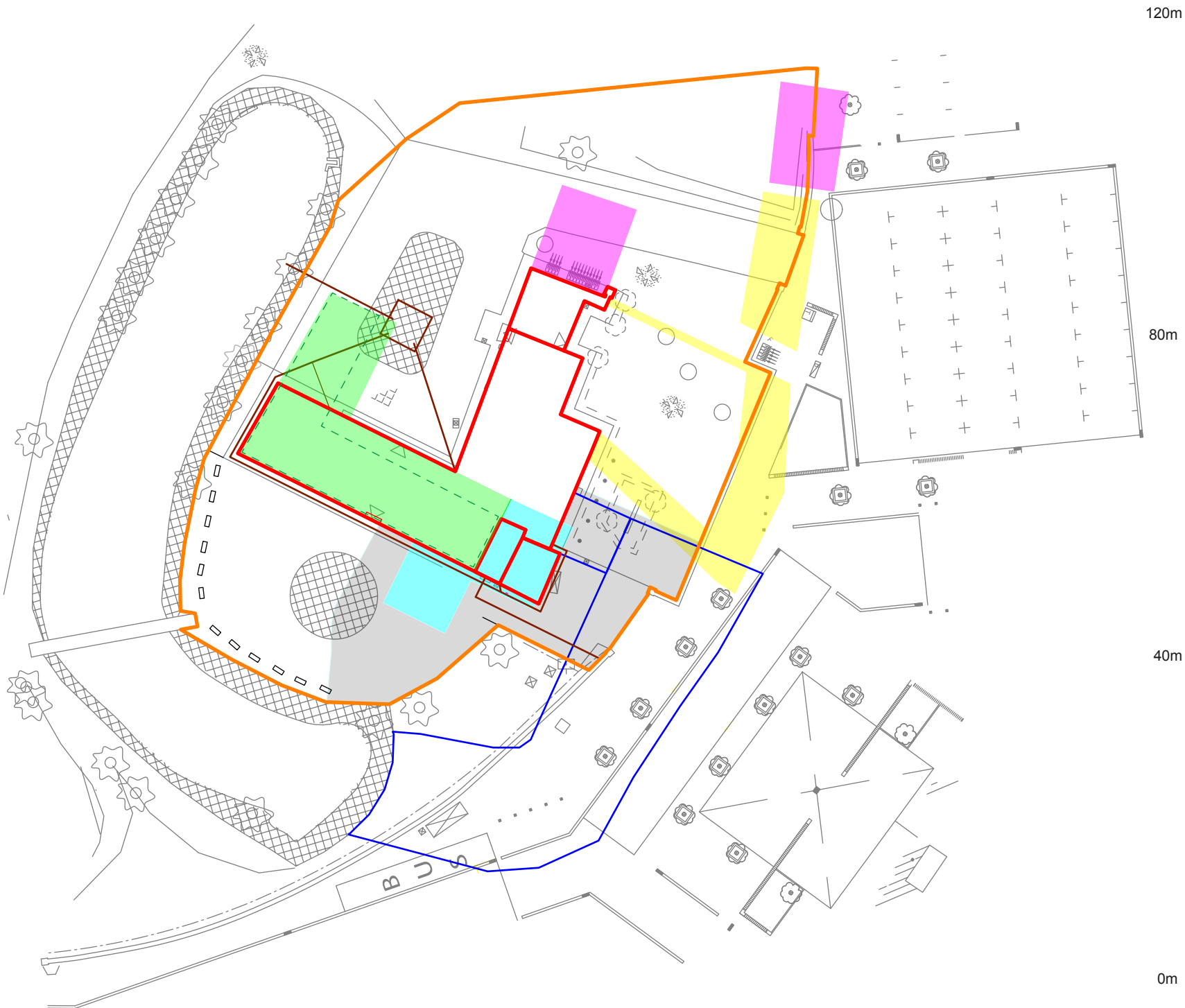
- begrenzing zone 1
- begrenzing zone 2

GROUP
MONUMENT

0m 50m 100m 150m 200m 250m 300m 350m 400m

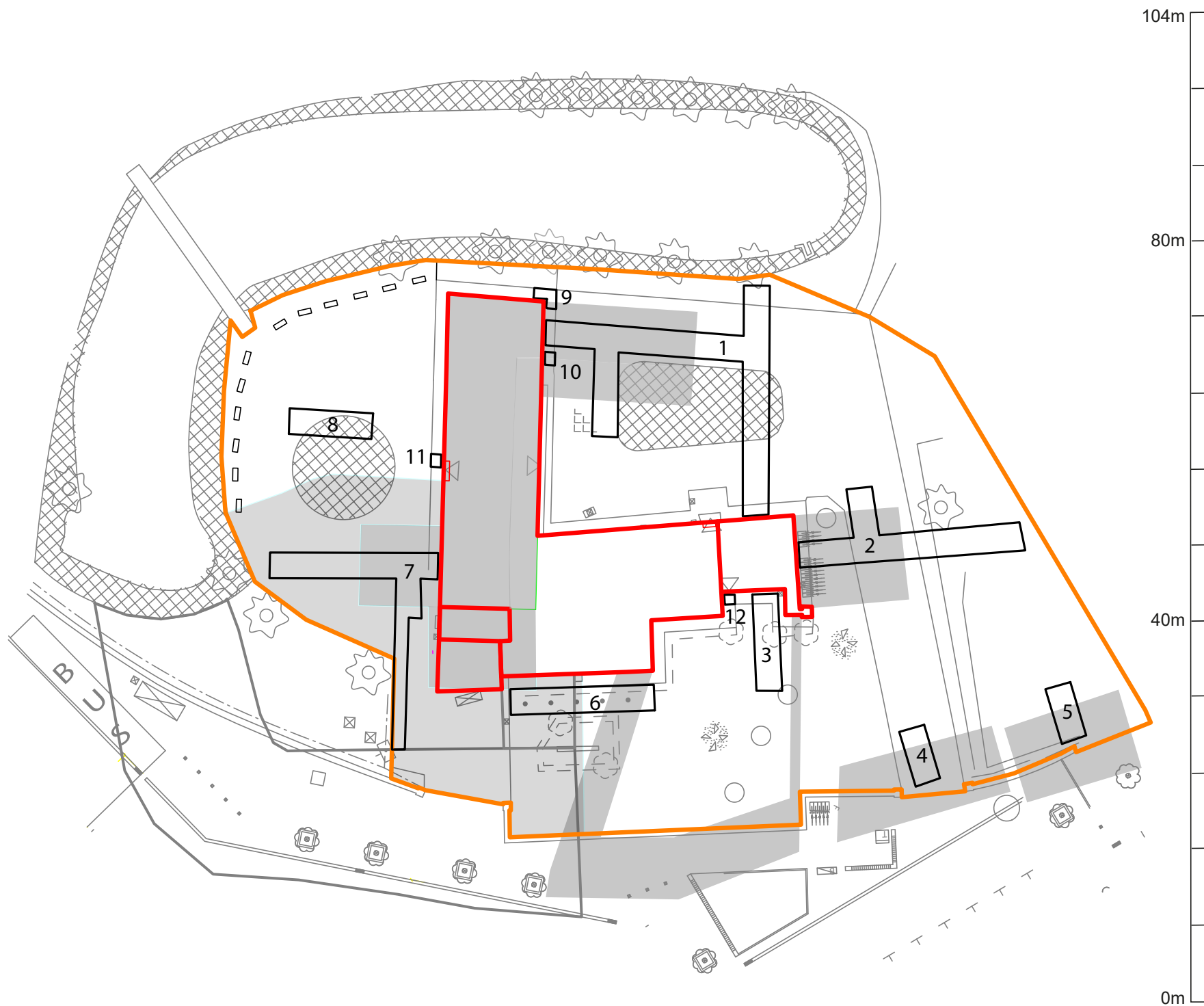

Archeologisch onderzoek Halle - Kasteel Buizingen 2013

Plan 2: reconstructie belangrijkste verdwenen structuren

- Huidig gebouw en kelders
- Minimumvolume kasteel ca. 1758
- Maximumvolume kasteel ca. 1758
- Mogelijke locaties kerkje
- Mogelijke locatie kerkhof
- Gebouwen bijgebouwd 2e helft 19de eeuw
- Gebouwen bijgebouwd tussen 1758 en 1845
- Gracht 19de eeuw
- Grenzen zone 1
- Afvoer en riolering

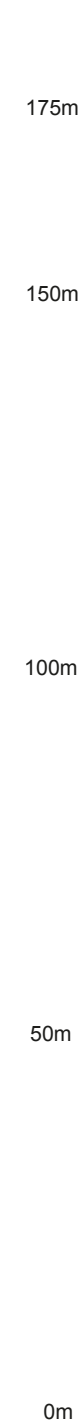
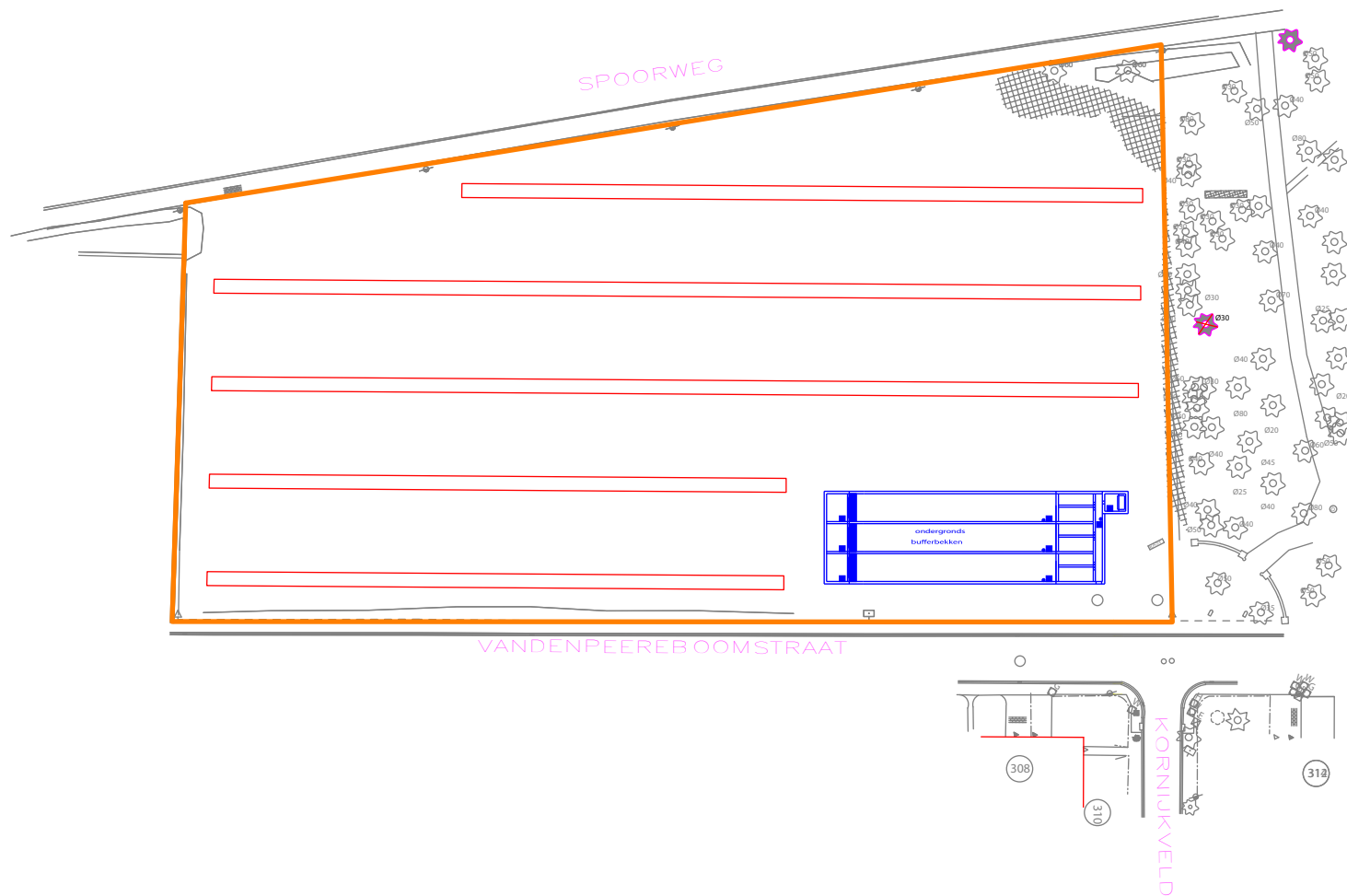

Archeologisch onderzoek Halle - Kasteel Buizingen 2013

Plan 3: aanbevelings- plan archeologische prospectie zone 1

- Huidig gebouw en kelders
- Mogelijke archeologische structuren
- Gracht 19de eeuw
- Grenzen zone 1
- Proefsleuven

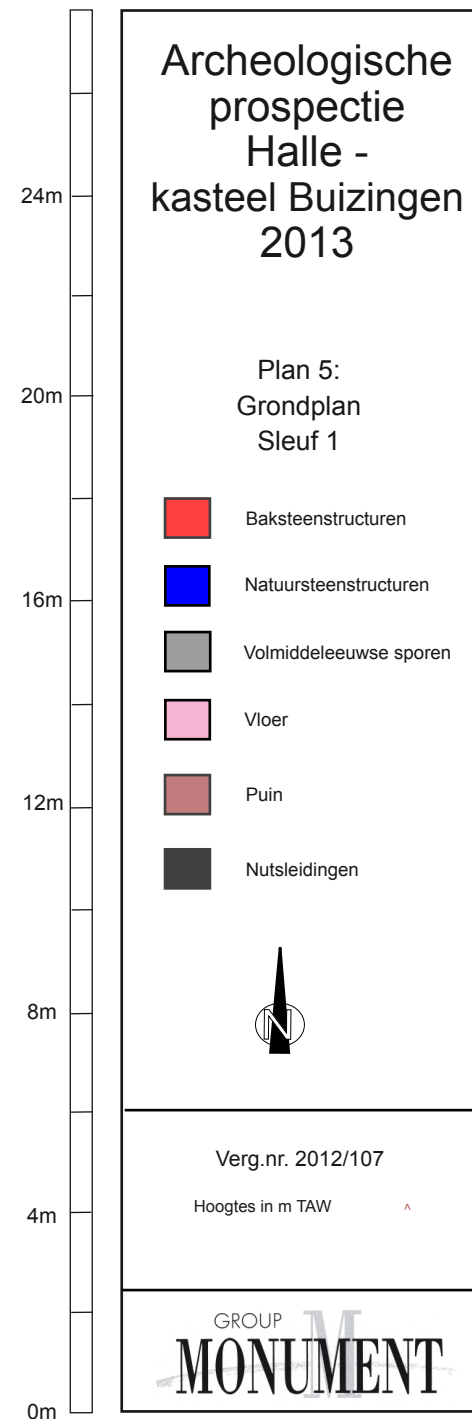
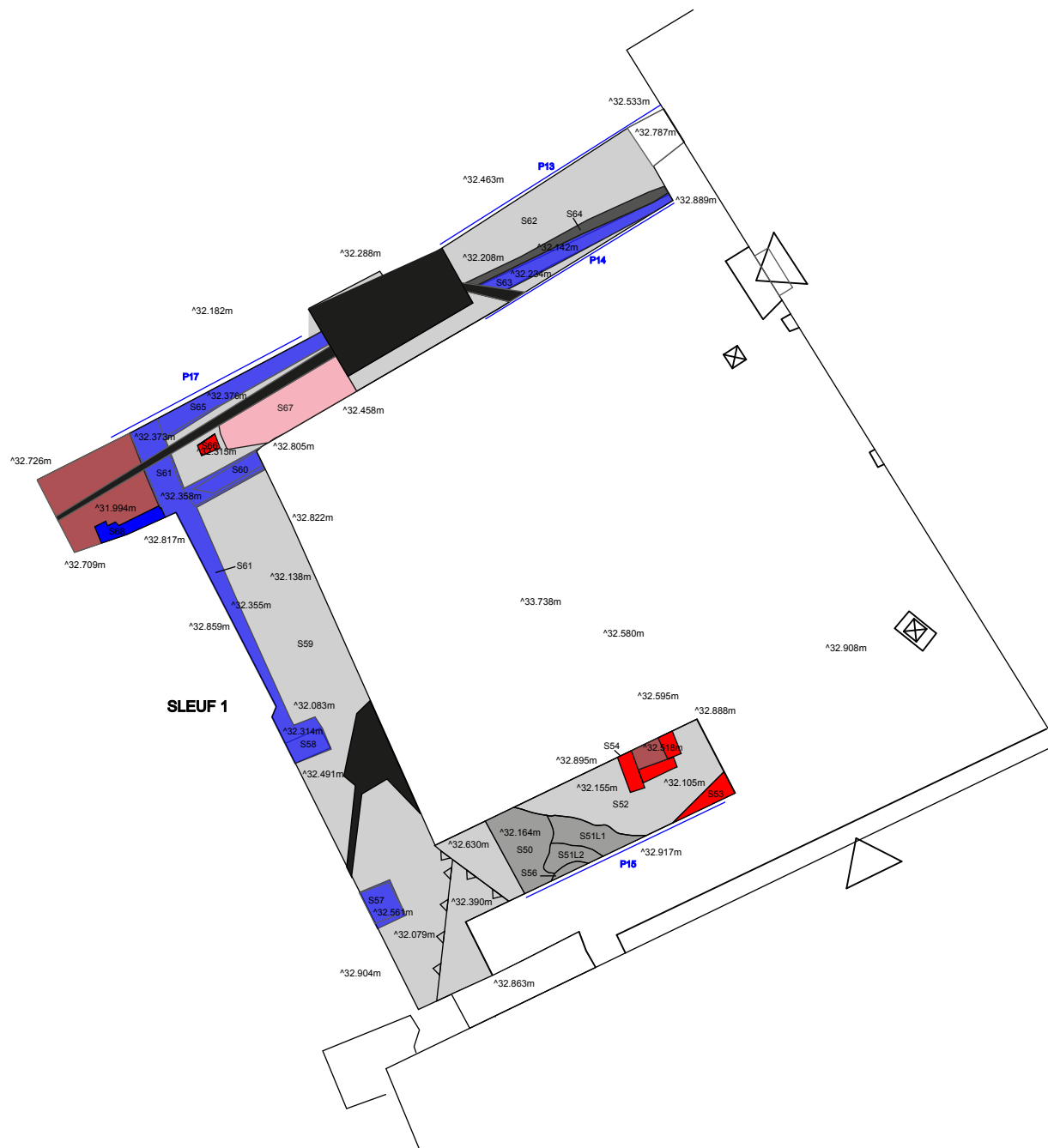

Archeologisch onderzoek Halle - Kasteel Buizingen 2013

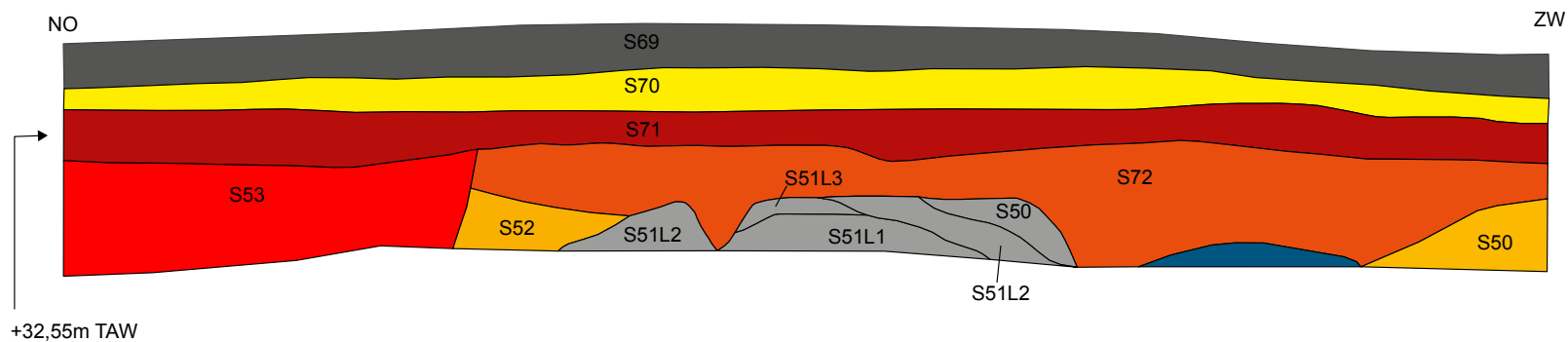
Plan 4: sleuvenplan prospectie zone 2

- Grenzen zone 2
- Verstoring wachtbekken
- Geplande proefsleuven

Sleuf 1 Profiel 15

Archeologische propsectie Halle - Kasteel Buizingen 2013

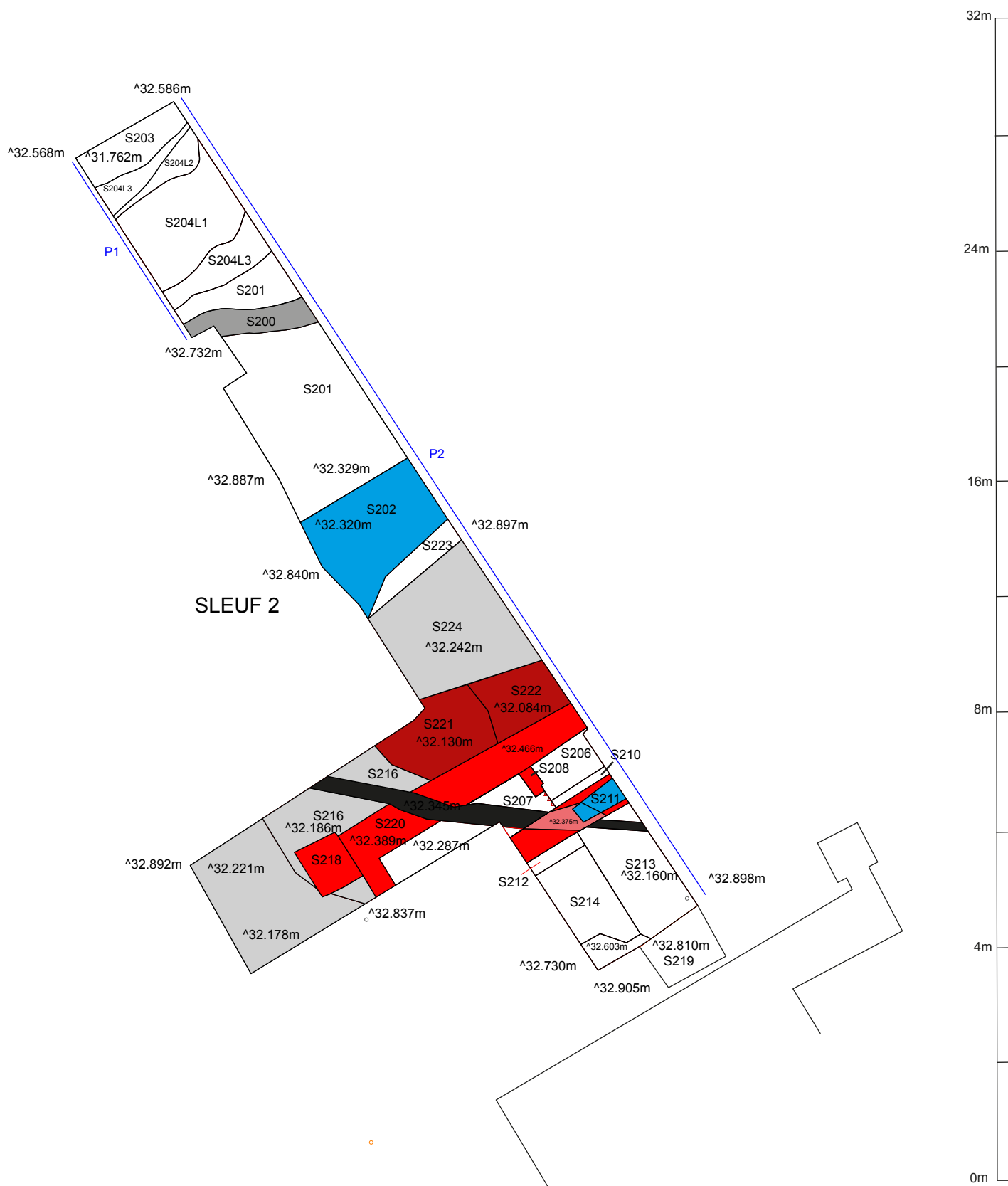
Plan 6: Sleuf 1 Profiel
15

- Kasseiniveau
- Vleilaag
- Laag met veel puin
- Baksteenstructuur
- Laag met veel natuursteen
- Volmideleeuwse lagen

Verg.nr. 2012/107

Hoogtes in m TAW

GROUP
MONUMENT

Archeologisch onderzoek Buizingen - park 2013

Plan : Grondplan sleuf 2

- Baksteenstructuren
- Natuursteen
- Puinige sporen, ouder dan muurresten
- Oudste lagen
- Grachtje

Verg.nr. 2012/107
Hoogtes in m TAW

GROUP
MONUMENT

Archeologisch onderzoek Buizingen - Park 2013

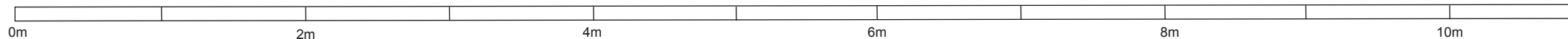
Plan 8 : Sleuf 2, profiel 2

	Natuursteen: kassei		Ophogingslagen		verstoring loden waterleiding
	Zandige vlielaag		Kuil met steenkoolsintels		recente lagen
	Steenslag		Kuil		
	Afbraaklagen		Oudste laag met veel fosfaatvlekken		

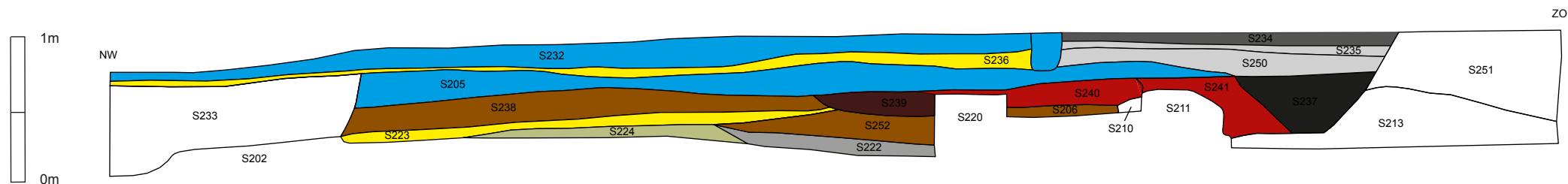
Verg.nr. 2012/107

Hoogtes in m TAW

GROUP
MONUMENT

Sleuf 2 Profiel 2

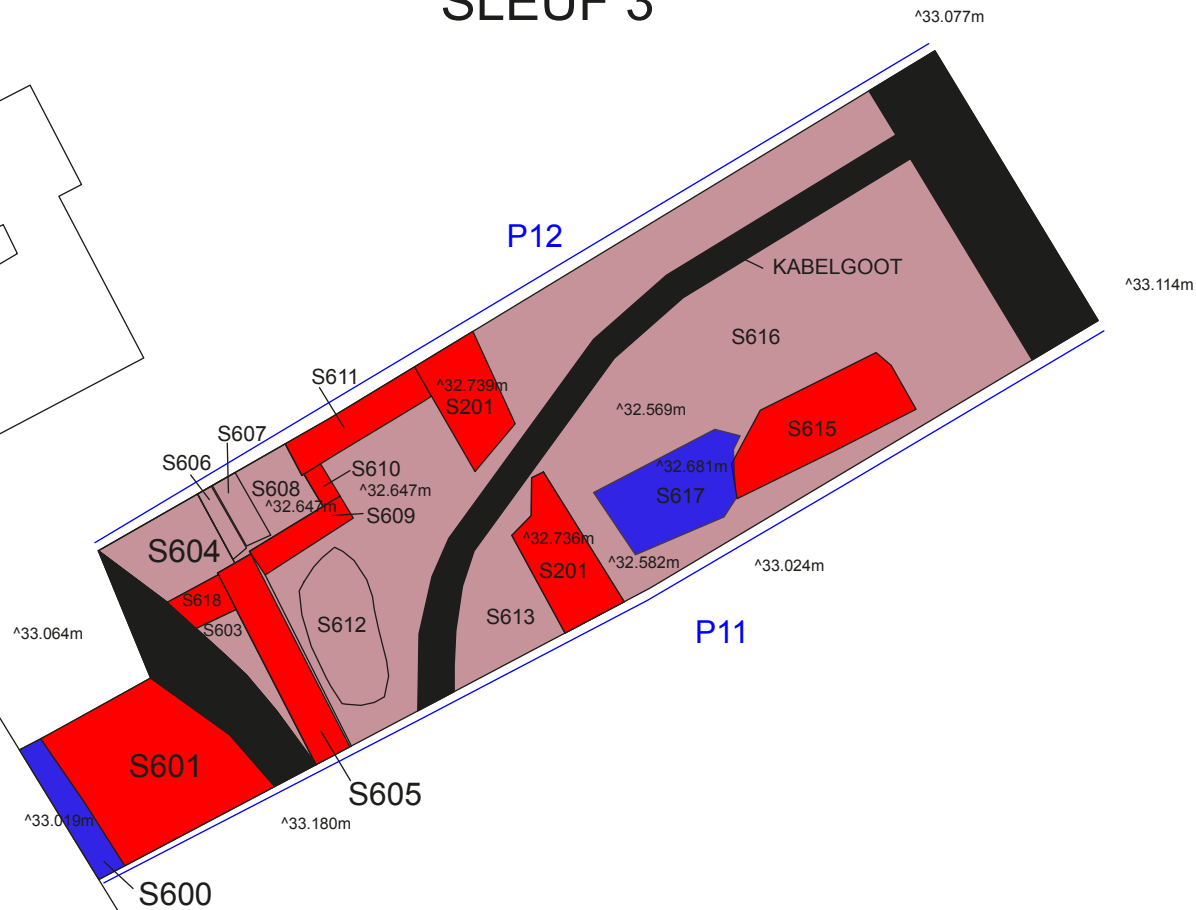

SLEUF 3

P12

P11

KABELGOOT

8m

6m

4m

2m

0m

Archeologische propsectie Halle - Kasteel Buizingen 2013

Plan 9: Grondplan sleuf 3

- Baksteenstructuren
- Natuursteenstructuren
- Verstorings

Verg.nr. 2012/107

Hoogtes in m TAW

GROUP
MONUMENT

Archeologische prospectie Halle - Kasteel Buizingen 2013

Plan :
Profielen sleuf 4, 5 en 6

- Baksteenstructuren
- Kleiïge laag
- Verstoringen

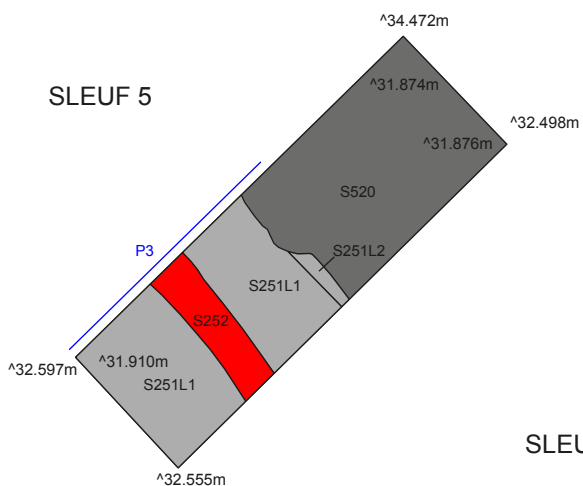
Verg.nr. 2012/107

Hoogtes in m TAW

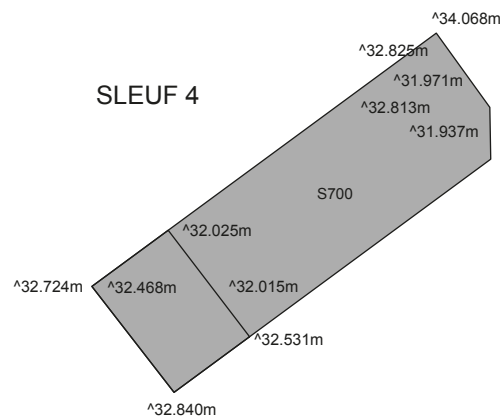
GROUP
MONUMENT

24m
20m
16m
12m
8m
4m
0m

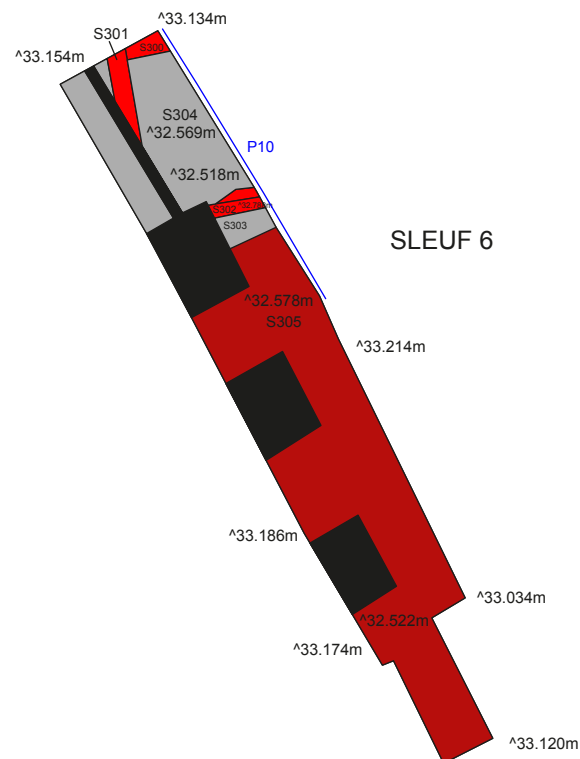
SLEUF 5

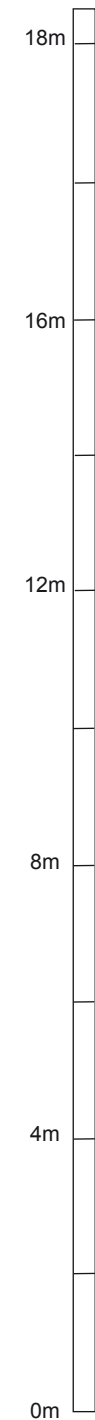

SLEUF 4

SLEUF 6

Archeologische prospectie Halle - kasteel Buizingen 2013

Plan :
Grondplan Sleuf 7 & 8

- Mogelijke paalsporen
- Spoor met natuursteen
- Overige volmiddeleeuwse sporen

Verg.nr. 2012/107

Hoogtes in m TAW

GROUP
MONUMENT

Archeologische prospectie Halle - Kasteel Buizingen 2013

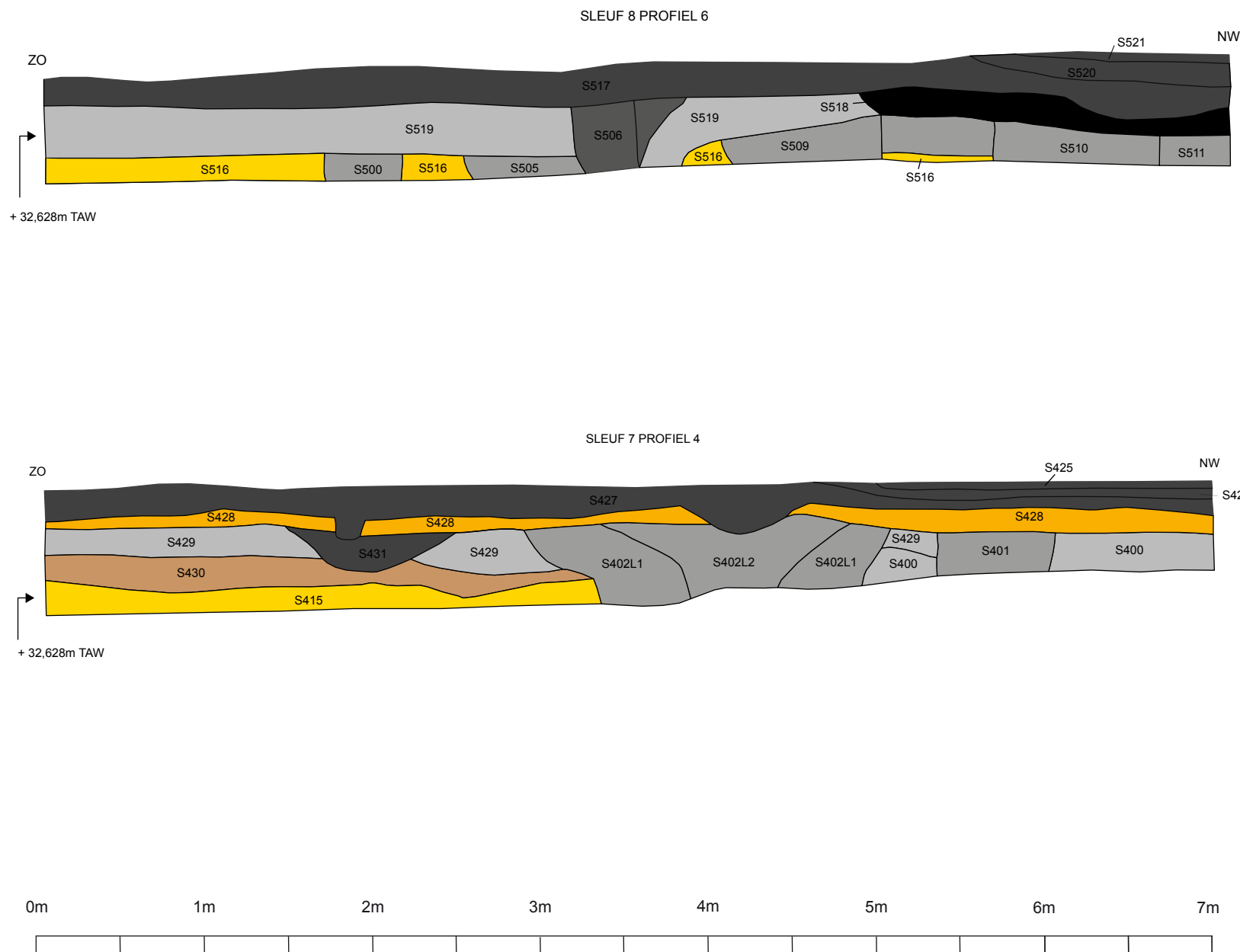
Plan 12: Profielen sleuf
7 en 8

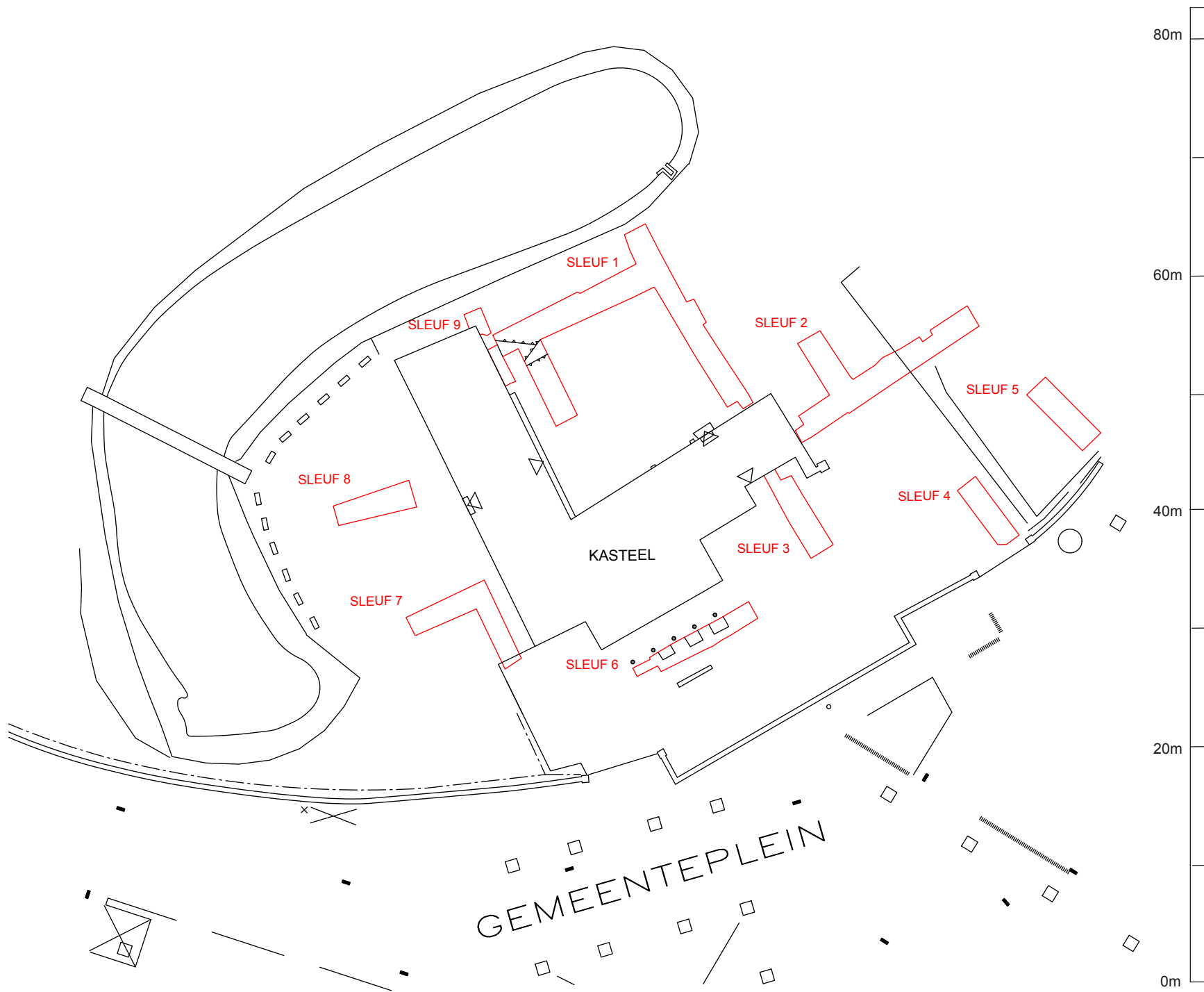
- Recentere lagen
- Brandlaag
- Volmiddeleeuwse tuinlaag
- Volmiddeleeuwse sporen
- Geelbeige leem
- B - horizont
- Moederbodem (AC)

Verg.nr. 2012/107

Hoogtes in m TAW

GROUP
MONUMENT

Archeologische
prospectie
Halle -
park Buizingen
2013

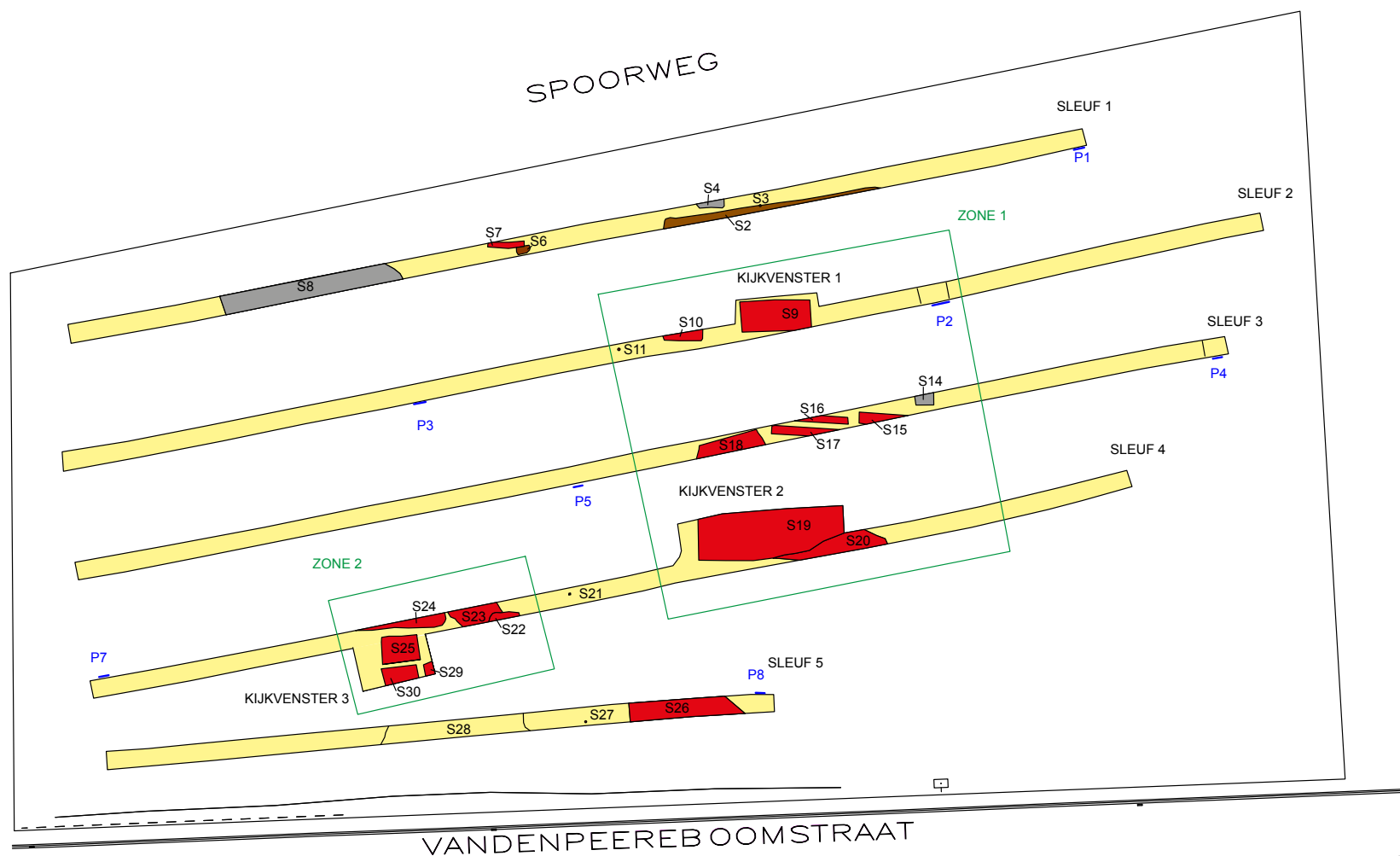
Plan 13:
sleuvenplan zone 1

 Sleuven

Verg.nr. 2012/107

GROUP
MONUMENT

Archeologische prospectie Halle - Kasteel Buizingen 2012

Plan 14: zone 2 sleuven en sporen

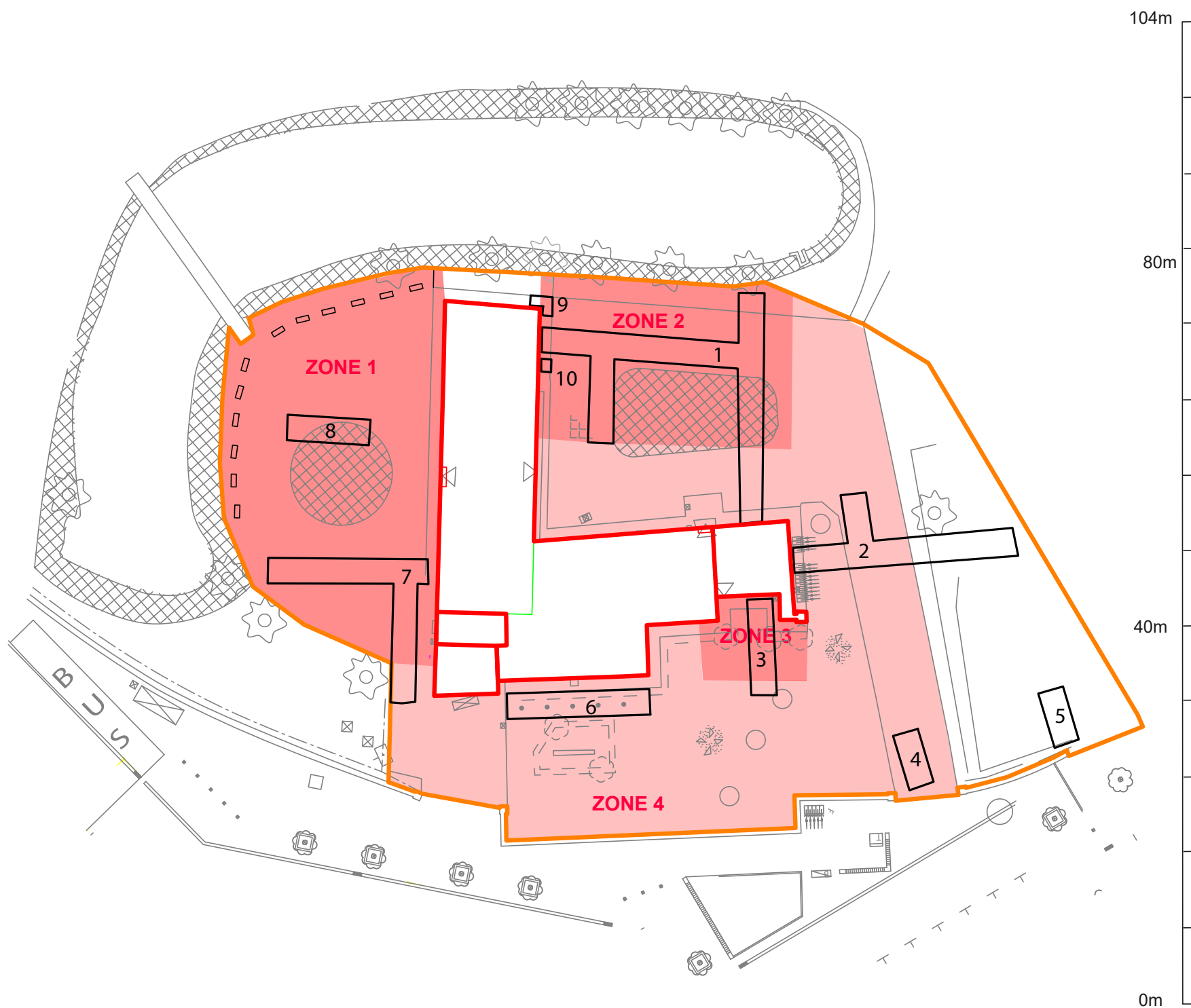
- Profielen
- Afvalkuilen steenbakkerij
- Grondsporen
- Steenslag spoorweg
- Zones spoorconcentraties

Verg.nr. 2012/107

Hoogtes in m TAW

GROUP
MONUMENT

Archeologisch onderzoek Halle - Kasteel Buizingen 2013

Plan 15: aanbevelings-
plan archeologisch
vervolgonderzoek

- Huidig gebouw en kelders
- Advieszones voor vlakdekkende opgraving
- Advieszone voor archeologische begeleiding
- Grenzen verstorend werken
- Proefsleuven

Archeologisch onderzoek Halle - Kasteel Buizingen 2013

Plan 15: aanbevelings- plan archeologisch vervolgonderzoek

Huidig gebouw en kelders

Advieszones voor
vlakdekkende opgraving

Advieszone voor
archeologische begeleiding

Grenzen verstoring werken

Proefsleuven

